

MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA

2019

CAPÍTOL I. L'ECONOMIA A CATALUNYA

Consell de Treball
Econòmic i Social
de Catalunya

ÍNDEX

1.	LA CONJUNTURA ECONÒMICA	4
1.1.	EL CONTEXT ECONÒMIC INTERNACIONAL.....	4
1.2.	LA CONJUNTURA ECONÒMICA A LA ZONA EURO	4
1.3.	LA CONJUNTURA ECONÒMICA A ESPANYA.....	6
1.4.	LA CONJUNTURA ECONÒMICA A CATALUNYA.....	8
1.5.	EL SECTOR EXTERIOR A CATALUNYA	17
1.6.	EL SECTOR FINANCER A CATALUNYA.....	19
2.	L'EVOLUCIÓ DE LA PRODUCTIVITAT, DE LA REMUNERACIÓ DELS FACTORS I DELS PREUS A CATALUNYA	22
2.1.	L'EVOLUCIÓ DELS PREUS A CATALUNYA	22
2.2.	ELS COSTOS LABORALS.....	24
2.3.	PRODUCTIVITAT, RETRIBUCIÓ DELS FACTORS I FORMACIÓ DE PREUS A CATALUNYA	26
3.	LES INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT A CATALUNYA	30
3.1.	LA INVERSIÓ EN INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT	30
3.2.	SERVEIS DE LES INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT	33
3.2.1.	CARRETERES.....	33
3.2.2.	FERROCARRILS.....	35
3.2.3.	PORTS.....	37
3.2.4.	AEROPORTS	39
4.	EL SECTOR PÚBLIC.....	43
4.1.	LA DESPESA PÚBLICA A CATALUNYA.....	43
4.2.	EL SECTOR PÚBLIC DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA.....	46
4.2.1.	Els ingressos executats del sector públic administratiu de la Generalitat de Catalunya i l'ICS.....	49

4.2.2. La despesa executada del sector públic administratiu de la Generalitat de Catalunya i l'ICS	57
4.2.3. Endeutament de la Generalitat de Catalunya	59
5. ECONOMIA SOCIAL	63
5.1. DEMOGRAFIA EMPRESARIAL	65
5.2. INDICADORS ECONÒMICS	68

1. LA CONJUNTURA ECONÒMICA

1.1. EL CONTEXT ECONÒMIC INTERNACIONAL

El creixement econòmic global es va començar a debilitar l'any 2018 i ha patit una forta desacceleració en el decurs de l'any 2019 que ha afectat la majoria de les economies de manera sincronitzada, i no només les més avançades. L'economia xinesa, per exemple, ha mostrat la taxa de creixement més baixa des del 1990. I la majoria d'economies en vies de desenvolupament han registrat avenços més modestos del seu PIB.¹ Concretament, el conjunt de les economies més avançades ha experimentat un alentiment del creixement del PIB des del 2,2% de l'any 2018 a l'1,7% del 2019, mentre que la resta d'economies han passat d'un creixement mitjà l'any 2018 del 4,5% a un del 3,7%.²

Aquesta desacceleració global ha estat liderada pel sector manufacturer. La indústria s'ha debilitat en un context de feblesa, tant del comerç internacional com de l'evolució de la inversió. La incertesa al voltant del comerç internacional s'ha mantingut creixent, fet que ha llastat el creixement econòmic global. En el fons d'aquesta qüestió hi trobem l'escalada en les tensions comercials entre la Xina i els EUA, que no va parar de créixer fins a finals d'any, moment en què es van conèixer els primers fruits de les negociacions.³ L'acord assolit entre les dues potències, signat a principis de gener, probablement hauria implicat una relaxació d'aquest context advers. Tanmateix, ara sabem que el deteriorament global prosseguirà, aquest cop com a conseqüència de la crisi sobrevinguda per la pandèmia de la COVID-19.

Amb tot, el deteriorament del creixement econòmic global durant l'any 2019 hauria pogut ser fins i tot més acusat si no hagués estat per la demanda interna. Aquesta ha estat un factor d'estabilitat clau per a moltes economies, en la mesura que n'ha sostingut la seva evolució. En general, la capacitat de consum s'ha mantingut sòlida per l'evolució encara positiva de l'ocupació,⁴ tot i que també hi ha ajudat l'evolució moderada dels preus.

La inflació global es va mantenir controlada en el decurs del 2019. Als països de l'OCDE l'evolució dels preus va passar del 3% l'any 2018 al 2,1% a finals del 2019. En bona mesura, aquest ascens moderat dels preus cal atribuir-lo a l'evolució dels preus energètics, determinats pel preu del petroli. Aquests, tot i que van augmentar durant la primera meitat de l'any, van caure a partir del segon semestre, davant de les expectatives d'un deteriorament comercial global.⁵ Durant bona part d'aquesta segona meitat d'any, la incertesa sobre l'acord entre la Xina i EUA, però també entre Gran Bretanya i la UE van estar al darrere de l'evolució incerta d'aquestes expectatives.⁶

1.2. LA CONJUNTURA ECONÒMICA A LA ZONA EURO

El creixement de la zona euro també s'ha frenat força l'any 2019. D'un creixement de l'1,9% l'any 2018 s'ha passat a un creixement més modest de l'1,2%. A diferència de l'any anterior, a més, enguany la frenada es deu principalment al debilitament de la demanda externa.

Aquest alentiment del creixement s'ha produït com a conseqüència d'aquest context d'incertesa creixent en l'àmbit del comerç internacional, que ha afectat gairebé totes les economies del món. En l'àmbit de la zona euro, aquest context advers s'ha compensat amb una política lleument expansiva per part del BCE. Això ha permès perllongar la facilitat del crèdit, prosseguir amb la creació d'ocupació i per tant, també en la millora de les rendes salarials.⁷ Això ha possibilitat la prolongació del creixement per la via

¹ ECB (2020). *Annual report*, p. 8. European Central Bank.

² FMI (2020). *World economic outlook* (gener 2020), p. 9. Fons Monetari Internacional.

³ ECB (2020), op. cit., p. 9.

⁴ *Ibidem*, p. 9.

⁵ *Ibidem*, p. 10.

⁶ *Ibidem*, p. 11.

⁷ ECB (2020), op. cit., p. 8.

del manteniment de la demanda interna. Tanmateix, la incertesa en l'àmbit del comerç internacional ha llastat el creixement i l'activitat, especialment en aquells sectors més vinculats a la demanda externa.

La zona euro ha experimentat un creixement de l'1,2%, amb una aportació negativa de la demanda exterior.

El perfil trimestral de creixements interanuals recull precisament aquest deteriorament. El creixement interanual del PIB, que havia començat l'any amb un increment de l'1,4% en el primer trimestre, l'ha acabat en l'1%. Tanmateix, aquest perfil no es reproduïx en les principals partides de la demanda interna. Per començar, el creixement interanual trimestral del consum de les llars s'ha mostrat molt estable en el decurs de l'any. Tampoc no s'evidencia un afebliment clar de la inversió, i el creixement de la despesa pública ha tendit a intensificar-se a mesura que avançava l'any. De fet, en el còmput mitjà anual només ha davallat l'augment del consum de les llars, atès que la inversió i la despesa pública l'han intensificat.

TAULA I.1.T 1. Evolució del producte interior brut (volum) i dels seus components de demanda. Zona euro, 2018-2019

	2018	2019	2019			
			ITR	IITR	IIITR	IVTR
PIB	1,9	1,2	1,4	1,2	1,3	1,0
Despesa pública	1,1	1,7	1,4	1,4	2,0	1,8
Consum de les llars	1,4	1,3	1,2	1,2	1,5	1,2
Formació bruta de capital (FBC)	2,5	3,2	2,6	6,7	-0,4	3,4
Exportacions de béns i serveis	3,3	2,5	3,1	2,3	2,7	1,9
Importacions de béns i serveis	2,8	3,8	3,6	5,1	2,6	3,8

Unitats: taxes de creixement interanual. Creixements reals.
Font: Eurostat.

El creixement del consum de les llars ha estat pràcticament igual al de l'any anterior, amb una desacceleració molt lleu. En el conjunt de l'any la inversió s'ha accelerat. Únicament el sector residencial ha frenat el creixement de la inversió, després d'uns quants anys d'augmentos molt elevats.⁸ Aquesta robustesa de la demanda interna ha estat la clau per entendre l'evolució de l'economia de la zona euro, atès que ha permès compensar la dèbil evolució de la demanda externa. A diferència de la resta de components, el creixement de les exportacions de béns i serveis s'ha debilitat i al mateix temps s'ha intensificat l'augment de les importacions. Això ha fet que el sector exterior hagi contribuït negativament al creixement de la zona euro, arrossegat per aquest context de debilitament del comerç global.⁹

Sectorialment, aquesta evolució ha penalitzat molt més aquelles activitats més vinculades a la demanda internacional. Amb l'excepció de les exportacions als EUA, que només han alentit el seu creixement, a la majoria d'altres països han disminuït, sobretot per la caiguda dels intercanvis en béns de capital i vehicles d'automoció. Això ha tingut un efecte intens en els sectors industrials, que han debilitat molt el seu creixement. Contràriament, el sector serveis i la construcció han liderat el creixement europeu, gràcies a la robustesa de la demanda interna i al fet que la debilitat de la demanda internacional pràcticament no els ha afectat.¹⁰

Aquesta evolució sectorial ha permès de moment mantenir una evolució positiva de l'ocupació. El nombre total d'ocupats en el conjunt de la zona euro ha crescut l'1,2%, cosa que ha permès reduir la taxa d'atur

⁸ *Ibidem*, p. 12.

⁹ *Ibidem*, p. 16.

¹⁰ *Ibidem*, p. 12.

fins al 7,6%, un nivell molt similar al de l'any 2007, previ a la crisi. No obstant això, l'evolució dèbil del PIB no ha permès augmentar la productivitat aparent del treball.¹¹

Tanmateix, l'evolució dels preus ha estat també més modesta, gràcies sobretot als efectes deflacionistes dels preus energètics. En aquest context, l'evolució de la inflació subjacent també s'ha mostrat continguda, situant-se encara per sota de la seva mitjana històrica,¹² fet que mostra que l'economia europea encara mantenia, a finals del 2019, marge per a un creixement no inflacionista.

1.3. LA CONJUNTURA ECONÒMICA A ESPANYA

L'any 2019 el creixement del PIB de l'economia espanyola també ha estat de menor intensitat que en els anys anteriors. Mentre que el 2018 va créixer a un ritme del 2,4%, aquest darrer any ha crescut només al 2%. Es tracta per tant d'un creixement 0,4 punts percentuals més feble que el de l'any anterior. Tanmateix, la desacceleració, tot i que va ser força intensa durant el primer semestre, s'hauria frenat en el decurs de la segona meitat de l'any. El motiu d'aquest comportament ha estat una certa millora en l'evolució del sector exterior a partir del segon trimestre.¹³

El perfil trimestral de creixements interanuals de l'economia espanyola mostra que el creixement, que s'havia desaccelerat força fins al segon trimestre, es va estabilitzar a partir de llavors, tot i que mantenint una tendència a la baixa. Amb tot, el quart trimestre del 2019 s'ha recollit un creixement interanual de l'1,8%, per sota del 2%. Tanmateix, i tot i aquesta estabilització de la caiguda en el segon semestre, el debilitament queda recollit en el comportament de gairebé totes les partides de la demanda agregada. Només l'evolució trimestral de la despesa pública mostra un creixement sostingut per sobre del 2%.

TAULA I.1.T 2. Evolució del producte interior brut (volum) i dels seus components de demanda. Espanya, 2018-2019

	2018	2019	2019			
			I	II	III	IV
PIB	2,4	2,0	2,2	2,0	1,9	1,8
Demanda interna	2,7	1,5	2,1	1,1	1,6	1,3
Consum llars	1,8	1,1	1,3	0,7	1,3	1,2
Consum adm. públiques	1,9	2,2	2,2	2,2	2,2	2,4
FBC (1)	6,1	2,0	4,6	1,1	1,7	0,6
Saldo exterior (2)	-0,3	0,5	0,1	1,0	0,4	0,5

Unitats: taxes de creixement interanual en percentatge (volum) i aportacions al creixement total del PIB en punts percentuals.

(1) Inclou variació d'existències.

(2) Aportació al creixement del PIB (pp).

Font: Idescat (vegeu la versió ampliada a l'annex, taula I.1.T2 de l'annex).

L'economia espanyola ha crescut el 2%, un creixement menys intens que el de l'any anterior, però aquest cop amb una aportació positiva del sector exterior.

Addicionalment, l'aportació al creixement interanual que ha fet el sector exterior ha estat més alta en els tres darrers trimestres que no pas en el primer. A més, en el global de l'any, s'ha mostrat també més alta que la de l'any anterior, que va ser negativa. Aquesta evolució ha permès compensar l'esllanguiment de la demanda domèstica, frenant d'aquesta manera el deteriorament del ritme de creixement del PIB.

En el conjunt de l'any, l'aportació al creixement de la demanda interna ha estat només de l'1,5%. Es tracta d'una aportació baixa si es compara amb la de l'any anterior, que havia estat del 2,7%. Tanmateix, el sector exterior, que l'any 2018 havia sostret 0,3 punts percentuals a l'evolució del PIB, l'any 2019 ha

¹¹ BCE (2020), op. cit., p. 17.

¹² Ibídem, p. 19-20.

¹³ BE (2019). *Boletín económico*, núm. 4 (2009), p. 9. Banco de España.

fet una aportació positiva de 0,5 punts percentuals, cosa que ha compensat la desacceleració de la demanda domèstica. Un dels factors que podrien explicar aquesta atonia de la demanda interna hauria estat l'esgotament de l'efecte rebot en les inversions i el consum durador. Aquestes, posposades durant la crisi, havien accelerat el dinamisme durant la recuperació, que s'hauria moderat. D'aquesta manera, aquesta evolució seria una mostra de l'esgotament d'aquest factor de creixement clau en els darrers anys.¹⁴

Un dels factors que ha contribuït a sostenir aquesta recuperació ha estat, en els darrers anys, la política del BCE. Amb una intervenció sistemàticament expansiva, l'entitat monetària ha vingut esperonant una expansió folgada del crèdit a la zona euro.¹⁵ Aquesta ha estat una de les bases sobre la qual s'ha sostingut també el consum domèstic espanyol. L'altra ha estat la creació d'ocupació, que ha fomentat el creixement de les rendes salarials reals.¹⁶ Amb tot, aquest creixement de l'ocupació ha estat l'any 2019 menys intens, tot i que hagi evolucionat de manera estable al llarg de l'any. A més, les rendes del capital, que fins ara havien crescut a bon ritme, han començat a frenar el seu creixement, mostra també de l'esgotament d'aquest perfil de creixement.¹⁷

Un tercer factor que ha facilitat el consum ha estat la moderació de la inflació. En aquest àmbit, l'evolució dels preus energètics hi ha ajudat, facilitant el consum domèstic i alleugerint la càrrega de les importacions amb una devaluació del seu import. Això ha permès contenir la tendència de la inflació subjacent, que sense incrementar la intensitat, ha mantingut la taxa de creixement en l'1,1%.¹⁸

Sectorialment, l'activitat que ha capitalitzat aquest sosteniment ha estat la indústria. A diferència de l'any 2018, el context a finals d'any ha permès que el sector tornés a créixer. D'altra banda, tot i que la construcció ha frenat força la intensitat de creixement, encara ha mostrat una evolució positiva en el conjunt de l'any. Finalment, el sector serveis ha mantingut la taxa de creixement força estable al llarg de l'any. L'únic gran sector que ha reulat ha estat l'agropecuari.¹⁹

D'aquesta manera, i malgrat la frenada en la intensitat del creixement, l'economia espanyola ha seguit evolucionant a una intensitat superior a la mitjana de la zona euro. Aquest creixement s'ha dut a terme tanmateix reproduint novament el dèficit recurrent de les administracions públiques. Aquest no s'ha corregit de moment en la seva totalitat en la fase de recuperació. D'aquesta manera, l'endeutament públic és encara elevat, el 95,5% del PIB.²⁰

Això deixa l'economia espanyola amb un marge de reacció reduït amb vista a futures adversitats. Tot i que aquesta situació no hauria d'haver preocupat, atès que les primeres previsions dibuixaven un escenari positiu de creixement per als propers anys,²¹ tot indica, tanmateix, que finalment no serà així. Les circumstàncies actuals, amb la crisi sobrevinguda com a conseqüència de la pandèmia de la dibuixen per als propers exercicis un escenari ben diferent. En aquest context, caldrà veure com evoluciona l'economia espanyola.

¹⁴ BE (2019), op. cit., p. 9-10.

¹⁵ *Ibidem*, p. 10.

¹⁶ *Ibidem*, p. 11.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Parlem d'un creixement de l'agricultura del -2,6%, de la indústria del 0,6%, capgirant el -0,4 de l'any anterior; el de la construcció del 3,5% i finalment el dels serveis del 2,6%. Vegeu la taula 11.A.T2 de l'annex.

²⁰ BE (2020). *Boletín económico*, núm. 1 (2020), p. 14. Banco de España.

²¹ BE (2019). *Proyecciones macroeconómicas de la economía española (2019-2022): contribución del Banco de España al ejercicio conjunto de proyecciones del Eurosistema de diciembre de 2019*, p. 3. Banco de España.

1.4. LA CONJUNTURA ECONÒMICA A CATALUNYA

El creixement de l'economia catalana en el conjunt de l'any 2019 ha estat de l'1,9%. Es tracta d'un creixement menys intens que el de l'any anterior. De fet, l'economia catalana porta ja uns anys desaccelerant el seu creixement. Enguany, a més, el creixement català s'ha situat lleugerament per sota del del conjunt d'Espanya, en haver experimentat una frenada més abrupte.

Ja des de l'any 2018, la desacceleració econòmica catalana, i la de gran part de les economies europees, ha estat molt vinculada, entre d'altres, al refredament de l'activitat comercial. Aquesta desacceleració va afectar especialment el sector industrial.²² A Catalunya, amb una economia altament oberta, aquest viratge s'ha mostrat amb més intensitat que en el conjunt d'Espanya.

Aquesta debilitat en l'evolució del sector exterior ha afectat també, però, la demanda interna. En el decurs de l'any 2019 el debilitament dels components de la demanda domèstica ha estat fins i tot més intens que el de l'exterior. De fet, el sector exterior, en el cas de Catalunya, fins i tot ha ajudat a sostenir la desacceleració durant la segona meitat d'any.

El creixement econòmic català s'ha situat en una intensitat similar a la del conjunt de l'economia espanyola, tot i que una mica per sota.

L'evolució trimestral del creixement interanual recull precisament aquest progressiu alentiment del creixement. L'economia, que havia començat creixent al 2,1% durant el primer trimestre, va acabar l'any amb un creixement de l'1,3%, com a conseqüència del deteriorament durant el segon semestre. Una de les partides que mostra a més el deteriorament més intens és la demanda interna, que va començar amb un creixement del 2,2% el primer trimestre, i va acabar amb una progressió del 0,6% en el quart. Aquesta evolució s'explica pel deteriorament progressiu del creixement del consum de les llars i també, sobretot a finals d'any, per la desacceleració de la inversió. Ambdues partides expliquen doncs la frenada en la demanda domèstica, tot i la repuntada del consum de les administracions públiques en el segon semestre. Per contra, el sector exterior, que durant els tres primers trimestres va fer aportacions modestes o fins i tot negatives al creixement interanual, va recollir una aportació de l'1,1% en el darrer trimestre.

²² DVEiH (2020). *Nota de conjuntura econòmica*, núm. 108, p. 20. Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

TAULA I.1.T 3. Evolució del producte interior brut (volum) i dels seus components de demanda. Catalunya, 2018-2019

	2018	2019	2019			
			I	II	III	IV
PIB	2,5	1,9	2,1	2,1	2,0	1,3
Demanda interna	2,5	1,6	2,2	1,2	2,4	0,6
Consum llars	2,0	0,9	1,5	0,7	0,9	0,4
Consum adm. públiques (1)	1,4	2,4	1,1	1,8	3,4	3,4
FBC (2)	5,2	3,0	5,3	2,0	5,7	-1,0
Béns equipament	2,9	2,7	3,9	0,1	8,2	-1,2
Construcció	4,9	2,8	6,0	3,9	2,4	-1,2
Saldo exterior (3) (4)	0,3	0,5	0,6	-0,3	0,2	1,1
Saldo amb estranger (4)	-0,2	1,1	-0,1	-0,1	-0,3	1,5
Exportacions totals	3,5	3,8	1,1	6,6	4,4	3,1
Exportacions béns i serveis	3,0	3,6	0,2	6,9	4,1	3,2
Consum estrangers al territori	6,3	4,7	5,2	5,1	5,8	2,7
Importacions totals	5,2	1,4	2,2	3,4	3,6	-3,5
importacions béns i serveis	4,2	1,1	1,7	3,2	3,4	-4,0
Consum residents a l'estranger	25,0	6,7	11,1	6,1	6,4	3,7

Unitats: taxes de creixement interanual en percentatge (volum) i aportacions al creixement total del PIB en punts percentuals.

(1) Inclou la despesa en consum de les institucions sense finalitat de lucre al servei de les llars.

(2) Inclou variació d'existències.

(3) Inclou el saldo amb l'estranger i amb la resta d'Espanya.

(4) Aportació al creixement del PIB.

Font: Idescat.

En el còmput global de l'any, l'aportació mitjana del sector exterior ha estat l'any 2019 de 0,5 punts percentuals, lleugerament més intensa que la de l'any anterior. En canvi, la demanda interna, mentre que havia fet una aportació positiva de 2,2 punts percentuals l'any 2018, el 2019 la va fer només d'1,4 punts percentuals.

A Catalunya l'aportació del sector exterior s'estima que explica més d'una quarta part del creixement.

Sectorialment, l'agricultura i la indústria han mostrat una evolució negativa del VAB en el conjunt global de l'any. La construcció i especialment els serveis han registrat creixements globals en el conjunt de l'any. Amb tot, la construcció, que havia començat el primer trimestre creixent al 5,3% ha acabat l'any amb una lleugera desacceleració interanual en el darrer trimestre.

TAULA I.1.T 4. Evolució del producte interior brut (volum) i dels seus components de demanda. Catalunya, 2018-2019

	2018	2019	2019			
			I	II	III	IV
PIB	2,5	1,9	2,1	2,1	2,0	1,3
Agricultura	-1,3	-3,1	-1,8	-3,2	-3,7	-3,5
Indústria	0,9	-0,3	-0,6	-0,1	-0,3	-0,4
Construcció	4,8	2,3	5,3	3,5	1,0	-0,5
Serveis	2,8	2,7	3,4	3,1	2,8	1,7
Impostos nets s/ productes	2,8	0,0	-3,3	-1,6	1,3	3,6

Unitats: taxes de creixement interanual en percentatge (volum).

Font: Idescat (vegeu la versió ampliada a l'annex, taula I.1.T4).

En el cas del sector agrari, aquest haurà estat el segon any encadenat de creixement negatiu. Es tracta d'una evolució molt vinculada a la caiguda de la producció agrària, atès que la ramadera s'ha comportat millor.²³ En el cas de la indústria, tot i el deteriorament experimentat en el seu creixement durant el 2018, no va arribar a decreïxer. En canvi, l'any 2019 ha registrat una reculada que, tot i que hagi estat poc intensa, ha estat persistent al llarg de l'any, amb variacions interanuals negatives de major o menor intensitat a cada trimestre. De fet, el sector industrial, que havia registrat un fort dinamisme fins el 2017, va capgirar la seva evolució l'any 2018. La desacceleració del comerç global i altres factors estructurals estan al darrere d'aquest gir. L'any 2019, aquesta evolució tan feble del VAB ha anat acompanyada també, per primer cop, per variacions negatives de l'afiliació del sector en termes interanuals en algun trimestre.²⁴

La construcció ha experimentat un creixement mitjà en el global l'any 2019 del 2,3%, menor que el de l'any anterior. Tot i que es tracta d'un creixement positiu, el sector ha mostrat una desacceleració acusada en el decurs de l'any. A banda del context, un altre factor que podria haver incidit en deprimir la demanda residencial ha estat la nova Llei hipotecària que va entrar en vigor el juny del 2019.²⁵ No obstant això, tot i que de manera menys accelerada, el sector ha continuat generant ocupació en el global de l'any. A més, els preus dels immobles també han continuat augmentant, fet que ens allunya de moment d'un context deflacionista.²⁶

Els serveis són el sector que ha mostrat un creixement més sòlid i estable. Amb un creixement global del 2,7%, similar al de l'any anterior, ha mostrat una desacceleració més pausada que altres sectors. El creixement interanual trimestral ha evolucionat des del 3,4% del primer trimestre a l'1,4% del darrer. Aquest bon comportament cal atribuir-lo a algunes activitats de mercat, com ara les activitats professionals científiques i tècniques, però també especialment a la bona evolució dels serveis de no mercat.²⁷

El fort pes estructural del sector serveis en el conjunt de l'activitat, així com el seu creixement estable, expliquen pràcticament la totalitat de l'increment del PIB. Entre els sectors industrial i agrari, aquest darrer amb un pes baix en el context global, han fet una aportació negativa de només 0,1 punts percentuals. Aquesta davallada l'ha compensat l'aportació positiva del sector de la construcció, de magnitud similar. Les activitats terciàries han aportat la resta del creixement. Concretament, el comerç, transport i hoteleria ha aportat 0,46 punts percentuals, les activitats immobiliàries, professionals i altres n'han aportat 0,97 punts, i l'Administració pública, l'educació, la sanitat i els serveis socials 0,4 més.²⁸

En termes d'aportació al creixement, i tot i la feblesa dels sectors agrari i industrial, cap d'aquests dos sectors han generat una aportació prou negativa com per frenar el creixement de manera clara. A més, des del punt de vista de la demanda, tant la demanda interna com l'exterior han contribuït al creixement al llarg del 2019, cosa que ens situa encara en una senda de creixements força equilibrats.

Els gràfics següents mostren precisament l'evolució d'aquestes aportacions des de l'any 2001. Com es pot observar, des de l'any 2016 les aportacions del sector exterior han estat positives. De fet, tret dels anys 2014 i 2015, ho han estat d'ençà de la recuperació de la crisi financera. L'any 2019 a més, en un context de dèbil recuperació del comerç global, l'aportació del sector exterior ha explicat el 26,3% del creixement.

La partida que més ha afeblit la seva aportació des de la perspectiva de demanda ha estat la del consum de les llars, que s'ha reduït a menys de la meitat de la que havia fet en els darrers tres anys. Amb tot, les

²³ DVEIH (2020), op. cit., p. 26.

²⁴ *Ibidem*, p. 21.

²⁵ DVEIH (2020), op. cit., p. 23.

²⁶ *Ibidem*., p. 24.

²⁷ *Ibidem*, p. 25.

²⁸ Vegeu les aportacions per branques a la taula que acompanya al gràfic I.1.G-1 de l'annex.

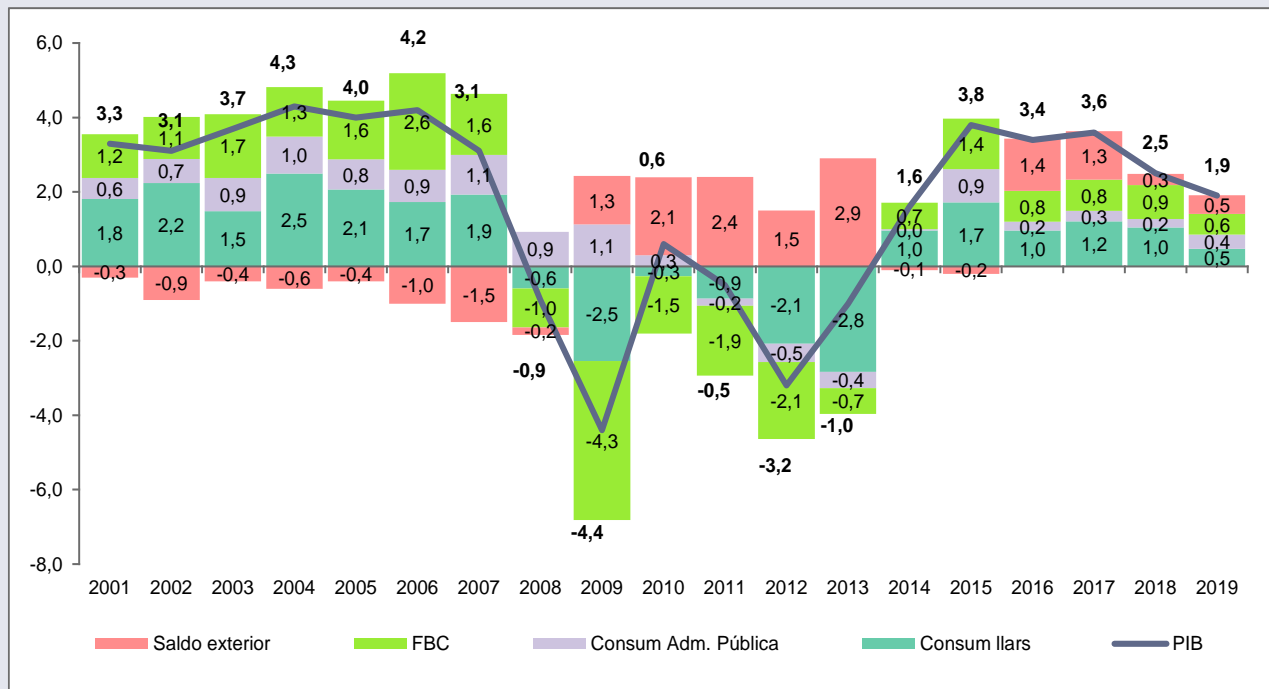
tres partides de la demanda interna, consum de les llars, inversió i despesa pública, han fet aportacions molt similars. Això ha permès mostrar encara un creixement molt equilibrat en base a la demanda.

En el cas de l'oferta no ha estat igual. Les evolucions negatives dels sectors industrial i agrari han esborrat de la llista d'aportacions positives aquests dos sectors. No obstant això, les seves aportacions en negatiu han estat encara, de moment, modestes (vegeu els gràfics següents).

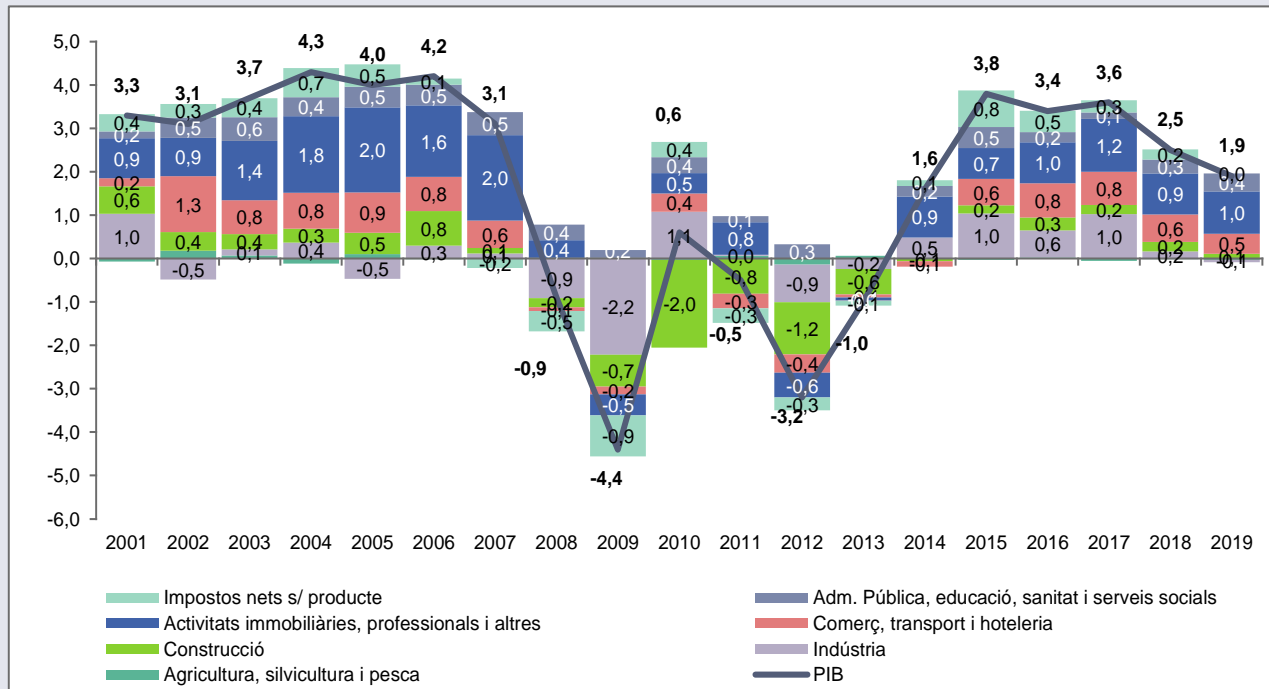
Tot i que resulta obvi que el trencament que suposarà la situació actual de crisi derivada de la pandèmia de la COVID-19 serà molt gran, des de la perspectiva de l'oferta, l'evolució de les aportacions sectorials ja anticipaven un creixement cada cop més feble. Si bona part del creixement s'havia pogut sostenir fins ara per la via dels serveis, i lògicament també del turisme, aquestes partides es veuran fortament afectades en els propers mesos. Això dibuixa per tant un escenari molt diferent, que trencarà el patró d'aportacions al creixement que havíem observat en els decurs d'aquests darrers anys.

GRÀFIC I.1.G 1. Composició del creixement del PIB a Catalunya, 2001-2019

Aportació al creixement dels diferents components de demanda

Aportació al creixement dels diferents components sectorials d'oferta

Unitats: punts percentuals (components) i taxes de creixement interanuals (PIB).

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

Pel que fa a la inflació, s'ha moderat respecte de l'any anterior. Un dels factors que ha incidit més en aquesta moderació ha estat l'evolució dels preus de l'energia. No obstant això, i tot i l'afebliment del

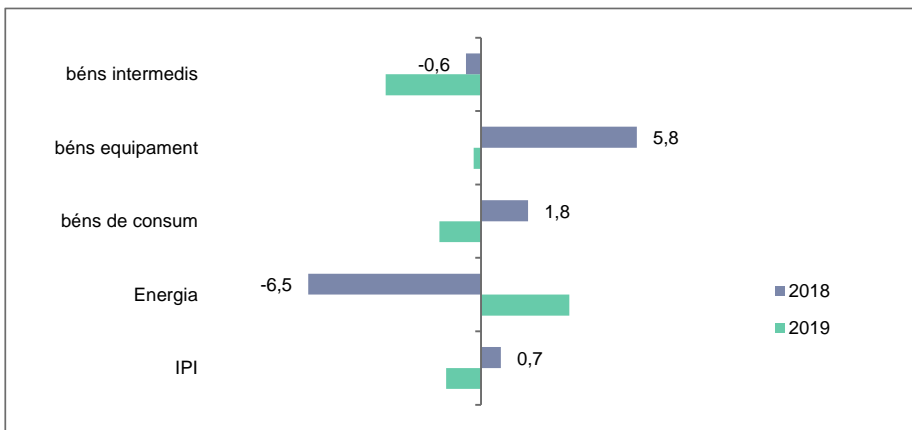
creixement, els costos laborals han repuntat, fet que ha permès guanyar poder adquisitiu a les rendes salarials. En termes unitaris però, els costos laborals han augmentat també, com a conseqüència, entre d'altres, de la feble evolució de la productivitat aparent del treball.²⁹

Només han fet aportacions positives al creixement el sector de la construcció i les activitats terciàries. La indústria i l'agricultura han experimentat l'any 2019 una caiguda del VAB.

De fet, l'ocupació ha crescut el 2,3%, una taxa lleugerament superior a la del PIB. No obstant això, l'únic gran sector amb un creixement clar de l'ocupació ha estat el dels serveis, que ha incrementat el 4,2% el nombre de persones ocupades. La resta de sectors han disminuït el nombre de persones que hi treballen. El sector on més ha reulat l'ocupació ha estat l'agricultura, amb una davallada de l'11,1%. També ha estat intens el descens en el sector de la construcció (-8,1%). Al sector industrial la caiguda en termes d'ocupació ha estat més modesta, del 0,6%.³⁰

Tanmateix, en termes de producció industrial la caiguda al sector ha estat més evident. A diferència de l'any anterior, la davallada s'ha produït per tota la tipologia de productes. De mitjana, la producció anual, mesurada a partir de l'índex de producció industrial, ha estat menor tant pel que fa a la producció de productes intermedis, com béns de consum o d'equipament.

GRÀFIC I.1.G 2. Índex de producció industrial segons destí econòmic dels béns produïts. Catalunya, 2018-2019

Unitats: taxes de creixement interanual (percentatges).

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

Per branques d'activitat, la majoria de sectors han reulat en termes de producció. Els que més han patit aquesta disminució són els de les indústries extractives i el paper, arts gràfiques i suports enregistrats, amb una caiguda propera al 10%. No obstant això, també ha disminuït amb intensitat la producció als sectors del tèxtil, confecció, cuir i calçat, fabricació de material de transport, material i equips elèctrics, electrònics i òptics, producció de cautxú i matèries plàstiques, indústries químiques i indústries manufactureres diverses, tots ells en una intensitat més gran que el conjunt del sector industrial. En aquest sentit, preocupa l'evolució d'un sector com el de l'automòbil, clau en el teixit industrial català, i que sembla que afronta novament una profunda reconversió global.

Les activitats industrials que han augmentat la producció són menys. Entre les branques que han experimentat una evolució positiva hi trobem les de subministrament aigua, energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat, que han incrementat amb intensitat la seva producció, i les de fabricació de maquinària i

²⁹ Vegeu una anàlisi més aprofundida de l'evolució dels preus, els costos i la productivitat en el capítol següent.

³⁰ Es tracta de les estimacions a partir de l'EPA i considerant només persones entre 16 i 64 anys. No obstant això cal explicar que en el cas de les dades d'afiliació, l'evolució del global de l'ocupació per sectors mostra evolucions diferents: A l'agricultura el -0,6%, a la indústria el 0,0%, a la construcció el 3,6% i als serveis el 2,3%. Vegeu una anàlisi més aprofundida de l'evolució del mercat de treball al capítol III d'aquesta Memòria.

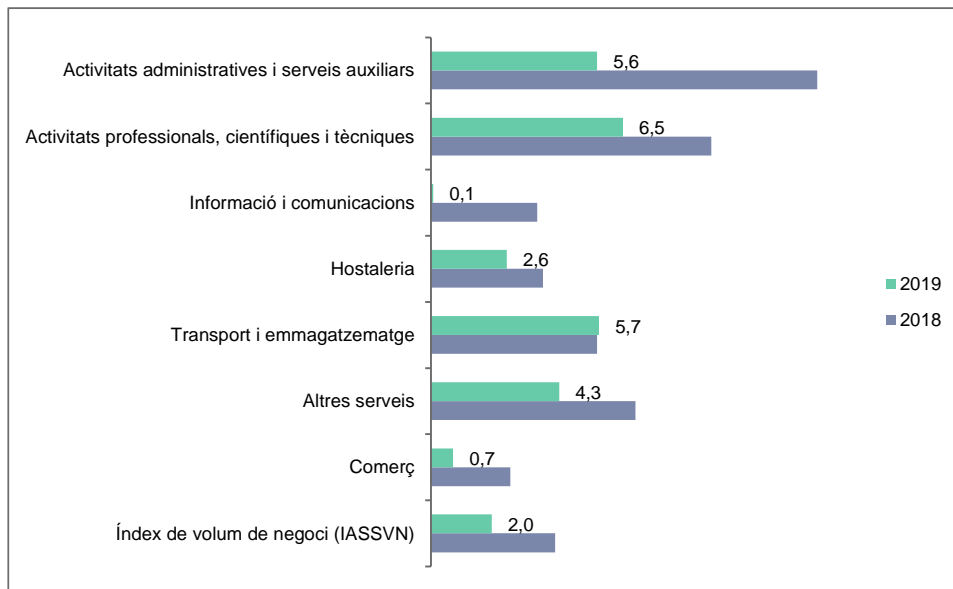
equips mecànics, de productes minerals no metàl·lics, altres indústries manufactureres i productes farmacèutics, que han mantingut la producció amb variacions lleugerament positives.³¹

La davallada més intensa de la producció l'han experimentat els sectors de les indústries extractives i el paper, arts gràfiques i suports enregistrats.

A diferència de l'activitat industrial, l'activitat terciària ha mantingut una evolució més positiva. De fet, poc o molt tots els serveis han mostrat un creixement de l'índex d'activitat. Tot i això, només la categoria de transport i emmagatzematge ha recollit una evolució similar a la de l'any anterior. En canvi, tota la resta han experimentat una desacceleració en el seu creixement.

Entre les activitats terciàries que han augmentat la seva activitat per sobre la mitjana hi trobem les activitats professionals, científiques i tècniques, el transport i emmagatzematge, les activitats administratives i serveis auxiliars, la categoria residual d'altres serveis i la d'hostaleria, aquesta darrera amb un creixement més moderat que la resta. Les activitats del comerç i informació i comunicacions, en canvi, han experimentat un augment d'intensitat inferior a la mitjana.³²

GRÀFIC I.1.G 3. Índex d'activitat del sector serveis (IASS) del conjunt de l'economia i per sectors. Catalunya, 2018-2019

Unitats: taxes de creixement interanual (percentatges).

Font: elaboració pròpia a partir de Idescat.

Pel que fa a l'activitat turística, enguany ha evolucionat millor que l'any anterior i aquesta millora s'ha basat sobretot en l'increment de visitants estrangers. L'increment de viatgers de l'any 2019, amb un augment del 3,6%, gairebé ha triplicat el de l'any anterior. Pel que fa a la procedència, mentre que l'increment d'estrangers ha estat del 5,2%, els de viatgers domèstics, catalans i de la resta d'Espanya, ha augmentat només l'1,2%. Aquesta evolució positiva s'explica sobretot per l'augment en el nombre de viatgers catalans (2%), atès que els de la resta d'Espanya, tot i no caure tant com l'any anterior, han experimentat una lleugera davallada del 0,4% (vegeu la taula I.1.A.T3 de l'annex).

Per tipus d'hostatge, l'increment més intens del nombre de viatgers l'han experimentat els càmpings (4,8%), seguits dels hotels (3,4%) i a més distància els allotjaments de turisme rural (2,4%). Tot i que els

³¹ Vegeu la taula I.1.A.G1 de l'annex.

³² Parlem dels sectors de la informació i comunicacions, el comerç i l'hostaleria. Vegeu el gràfic I.1.3.

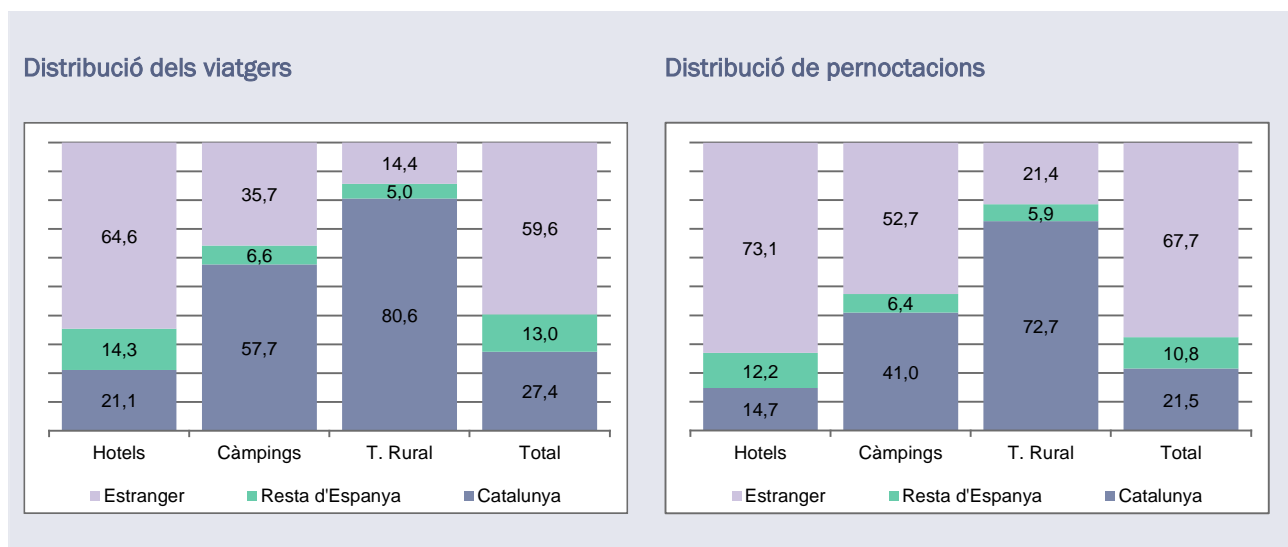
viatgers estrangers són els que més han augmentat i els de la resta d'Espanya els únics que han disminuït, aquest comportament no ha estat el mateix a les diferents tipologies d'allotjament. Les divergències més extremes les ofereix l'evolució dels viatgers de la resta d'Espanya. Mentre que en el cas dels hotels sí que perden viatgers d'aquesta procedència, en el cas dels càmpings i del turisme rural en guanyen molts, concretament un 17,6% i un 15,6% respectivament. El nombre de viatgers catalans, en canvi, augmenten en els hotels i en els càmpings, però disminueixen als allotjaments de turisme rural. Els estrangers, finalment, tot i que augmenten en tot tipus d'allotjaments, augmenten de manera més intensa en els de turisme rural (15%), on fins aquests darrers anys hi eren pràcticament inexistents.

Els viatgers estrangers són els que més han augmentat, molt per sobre del que ho ha fet el turisme domèstic.

En conjunt, però, l'evolució del turisme estranger ha estat molt més dinàmica que la del turisme domèstic. Això permet explicar en part el millor comportament d'alguns tipus d'allotjament respecte d'alguns altres. Aquest seria el cas dels hotels i els allotjaments de turisme rural. En el cas dels hotels, la forta orientació cap al turisme estranger els hauria beneficiat. Hauria estat el contrari en el cas del turisme rural. Tot i que hi haurien augmentat molt els viatgers estrangers, la seva clara orientació al turisme domèstic els hauria restat capacitat de creixement. Això però no ha passat en el cas dels càmpings. En aquesta ocasió s'han beneficiat d'un fort increment de viatgers de totes les procedències (vegeu la taula I.1.A.T3 de l'annex).

De totes les tipologies d'allotjaments, els càmpings són els que més han augmentat el nombre de viatgers.

GRÀFIC I.1.G 4 Distribució del nombre de viatgers i pernoctacions a Catalunya segons tipus d'hostatge i procedència, 2019

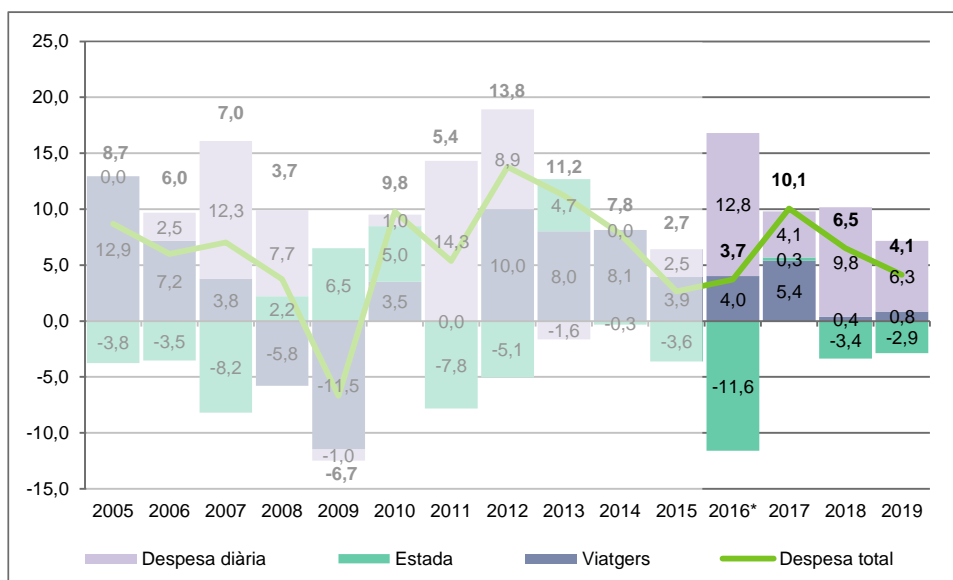
Unitats: percentatges sobre el total de cada categoria.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la taula I.1.A.T3 de l'annex.

Tanmateix, l'orientació de la tipologia de viatgers que allotja cada establiment difereix encara ostensiblement, com podem observar als gràfics anteriors. Mentre que en el cas dels hotels el 64% dels seus viatgers són estrangers, en el cas dels de turisme rural només ho són el 14,4%. De la mateixa manera, mentre que els catalans suposen més del 80% dels viatgers allotjats en aquesta darrera tipologia d'establiment, representen només el 21,1% en el cas dels hotels. En el cas de les pernoctacions, la distribució és similar, tot i que els estrangers acostumen a fer més nits per cada viatge que els catalans, moltes vegades per una qüestió d'economia del desplaçament. En termes globals, tenint en compte totes les tipologies d'allotjaments, la ràtio de pernoctacions per viatger ha baixat un 1,1%. Aquesta davallada s'ha reproduït per totes les procedències tret de la dels viatgers de la resta d'Espanya, que tot i caure, són els únics que han augmentat el nombre de pernoctacions.³³

Tanmateix, la major part de l'augment dels viatgers s'ha continuat produint gràcies a l'arribada de més turistes estrangers.³⁴ A més, tot i que els turistes espanyols l'han augmentat, en el cas dels turistes estrangers sembla que el nombre de nits per estada s'hauria corregit a la baixa. Això ha determinat l'evolució del creixement dels ingressos derivats del turisme estranger.

GRÀFIC I.1.G5 Evolució de la despesa turística a Catalunya segons components, 2005-2019

Unitats: variació en percentatge.

(*) Les dades de creixement per a l'any 2016 presenten un trencament de sèrie respecte de les recollides per als anys anteriors.

Font: Idescat i elaboració pròpia.

La despesa turística dels estrangers a Catalunya ha augmentat gràcies sobretot a l'augment de la despesa diària dels viatgers, i en menor mesura a l'augment d'aquests.

Com mostra el gràfic anterior, i resseguint la mateixa tendència que fa dos anys, la despesa dels turistes a Catalunya hauria augmentat bàsicament per l'augment del nombre de viatgers i sobretot de la seva despesa diària efectuada. En canvi, tot i que aquests turistes haurien gastat més cada dia, el nombre de dies que de mitjana s'estan aquí hauria disminuït. Això ens dona un perfil de creixement de la despesa amb aportacions positives de la despesa diària i del nombre de viatgers, que hauria compensat amb escreix la disminució de la durada mitjana de les seves estades (vegeu el gràfic anterior).

³³ De fet, en nombre de pernoctacions el turisme de la resta d'Espanya hauria augmentat lleugerament. Vegeu la taula I.1.A.T3 de l'annex.

³⁴ Parlem del 85,9% de l'augment total de viatgers estimat. Càlculs efectuats segons dades de la taula I.1.A.T3 de l'annex.

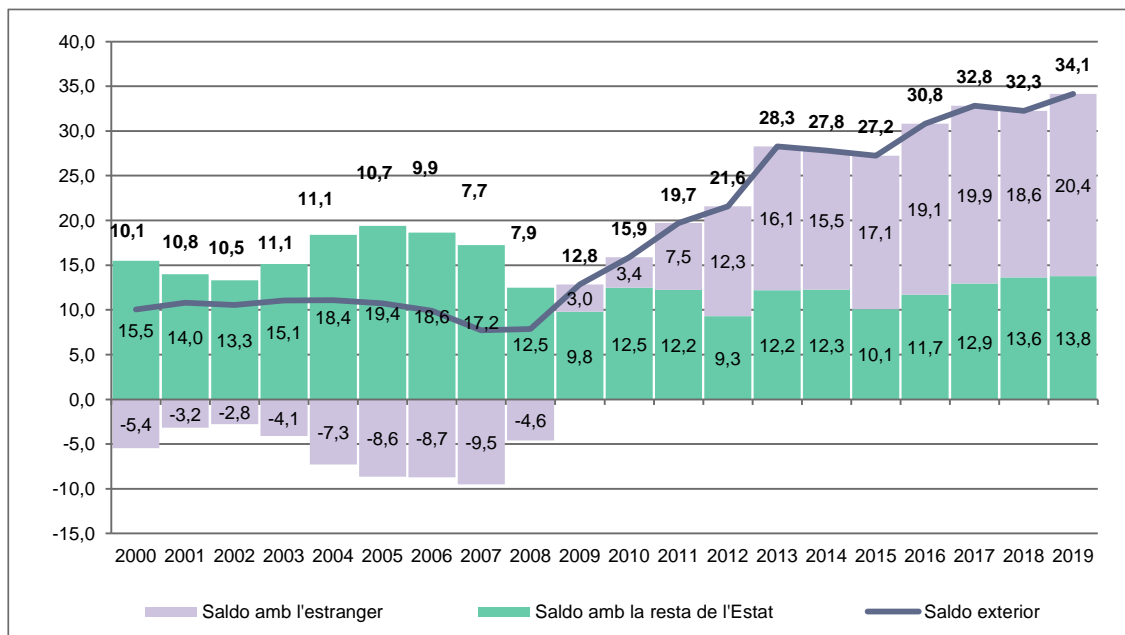
1.5. EL SECTOR EXTERIOR A CATALUNYA

L'any 2019 s'estima que els intercanvis amb l'exterior han aportat un saldo positiu de 34,1 milers de milions d'euros. Es tracta de la xifra més alta de la sèrie, que mostra un creixement del saldo positiu des del 2008. Respecte de l'any anterior, a més, aquest augment del superàvit s'ha assolit millorant tant el saldo dels intercanvis amb la resta d'Espanya com amb l'estranger. Amb aquesta millora, el saldo amb la resta de l'Estat se situa en els 13,8 milers de milions d'euros, mentre que el saldo amb l'estranger en els 20,4 milers de milions.

S'ha tornat a incrementar el saldo positiu dels intercanvis amb l'exterior. Això ha estat possible gràcies a la millora tant del saldo amb la resta d'Espanya com amb l'estranger.

La principal aportació positiva a la millora del saldo exterior ha vingut de part dels intercanvis amb l'estranger. En termes corrents, el saldo dels intercanvis amb altres països explica el 92,7% de la millora, mentre que els intercanvis amb la resta d'Espanya expliquen el 7,3% restant. Concretament, la millora total del saldo exterior s'estima en 1.894 milions d'euros, dels quals, 1.714 milions s'haurien assolit gràcies a la millora del saldo amb l'estranger. Aquest, a més, hauria millorat sobretot gràcies a l'evolució positiva del saldo en els intercanvis de béns i serveis, que ha augmentat en 1.226 milions, mentre que la diferència entre el consum dels catalans a fora i el dels estrangers aquí, molt vinculat amb el turisme, hauria suposat una millora addicional de 528 milions d'euros.

GRÀFIC I.1.G6 Evolució del saldo exterior, el saldo amb l'estranger i el saldo amb la resta d'Espanya. Catalunya, 2000-2019

Unitats: milers de milions.

Font: Idescat. Comptes econòmics anuals.

Un dels factors que ha permès aquest augment del superàvit ha estat la correcció del saldo comercial. Si analitzem les dades de tràfic de béns amb l'estranger observem que les exportacions han augmentat respecte de l'any anterior el 3,7%, mentre que les importacions ho han fet només en el 2,5%. Aquesta evolució ha permès corregir el dèficit estrictament comercial que Catalunya manté amb l'estranger en 514 milions d'euros.³⁵

³⁵ Dades obtingudes d'Idescat, a partir de dades del Departament de Duanes i Impostos Especials de l'Agència Estatal d'Administració Tributària.

Aquesta millora del saldo comercial s'explica bàsicament per l'evolució del saldo en els intercanvis de productes de consum. En canvi, la balança dels intercanvis de béns de capital ha empitjorat, i també ho ha fet de manera més lleu la de béns intermedis (vegeu el gràfic I.1.A.G3 de l'annex).

El saldo estrictament comercial amb l'estranger ha millorat, minorant el dèficit en 514 milions d'euros.

Dins de la categoria de béns de consum la millora s'explica només per la subcategoria d'aliments begudes i tabac, atès que la resta de béns de consum no han millorat el saldo. De fet, les dues úniques subcategories de béns que fan una aportació positiva a la correcció del saldo són les d'aliments, begudes i tabac, abans esmentada, i també la de productes agraris, a la de béns intermedis (vegeu el gràfic I.1.A.G4 de l'annex).

Sectorialment es pot resseguir fins i tot millor la tipologia d'intercanvis que han permès aquesta millora. De fet, la majoria de categories sectorials mostren una aportació positiva dels seus intercanvis a la millora del saldo. Entre les que han fet aquestes aportacions positives hi trobem les branques de Productes energètics; extracció i refinació petroli, Alimentació i begudes, Tèxtil, confecció, cuir i calçat, Metallúrgia i productes metàl·lics, Màquines d'oficina, instruments precisió i òptica, Agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca i Maquinària i equips mecànics. En canvi, només tres sectors han experimentat un deteriorament de la balança d'intercanvis d'intensitat rellevant. Parlem en aquest cas del d'equips elèctrics i electrònics, les indústries químiques, i sobretot el de vehicles de motor i altres materials de transport, aquest darrer amb una caiguda intensa del saldo fruit d'una disminució de les exportacions del 3,9%, que s'ha combinat amb un augment de les importacions del 2,1%. Dissortadament, tot i que només són tres categories, es tracta en aquest cas de tres sectors importants en el context industrial català, que caldrà veure com evolucionen en el futur (vegeu el gràfic I.1.A.G5 de l'annex).

El bon comportament global de la resta de sectors ha permès compensar sobradament el deteriorament del saldo en els intercanvis d'equips elèctrics i electrònics, productes químics i materials de transport.

Geogràficament, la millora del saldo s'explica pels intercanvis amb la resta de països europeus, tant de dins com de fora de la UE. De fet, l'aportació que fan els intercanvis amb països europeus de fora de la UE en la correcció del dèficit és molt més alta que la que sumen els intercanvis amb els de dins. En canvi, els intercanvis amb els països americans, tant de l'Amèrica del Nord com de l'Amèrica del Sud i Central, han deteriorat el saldo, fent una aportació negativa molt important. Tot i això, l'aportació que han fet la resta de països del món, on s'hi inclouen les grans economies asiàtiques, encara ha estat fins i tot més negativa (vegeu el gràfic I.1.A.G6 de l'annex). Tanmateix, una anàlisi més detallada de les balances bilaterals tant amb el Japó com amb la Xina, ens mostren que aquestes dues economies no han estat al darrere d'aquest deteriorament,³⁶ que caldria atribuir als intercanvis amb altres països.

Els intercanvis de productes industrials amb l'estranger han permès corregir el dèficit comercial. La categoria on més han augmentat les exportacions és en la de productes de contingut tecnològic alt.

Les exportacions de productes estrictament industrials són la major part de les exportacions catalanes. L'any 2019 han suposat el 94,8% del total de les exportacions. Aquestes exportacions de productes industrials, amb un augment del 3,9%, han incrementat a un ritme lleugerament superior al del conjunt total d'exportacions (3,7%). L'increment més intens de les exportacions l'han experimentat els béns industrials de contingut tecnològic alt, que han augmentat el 18%. També han augmentat les exportacions de les categories de contingut tecnològic mitjà-baix i baix, el 6,5% i el 7,5% respectivament. L'única categoria en què no s'han incrementat les exportacions industrials és en la de productes de contingut tecnològic mitjà-alt.

³⁶ Mentre que la balança bilateral amb el Japó ha millorat, amb la Xina, el deteriorament només explica el 6,7% del deteriorament global derivat dels intercanvis amb els països inclosos en la categoria resta de països del món. Càlculs efectuats a partir de les dades obtingudes d'Idescat. La categoria Resta del Món es determina per exclusió dels països europeus i americans.

Fruit d'aquest comportament, la categoria de contingut mitjà-alt ha estat l'única que ha mostrat un deteriorament del saldo dels intercanvis. La resta de categories han fet aportacions positives a la correcció del dèficit, especialment la de productes de contingut tecnològic baix, que suposen una gran part del volum comercial català (vegeu el gràfic I.1.A.G7 de l'annex).

1.6. EL SECTOR FINANCER A CATALUNYA

En el decurs de l'any 2019, l'estoc de crèdit viu concedit ha tornat a disminuir a Catalunya. La variable, depèn del volum de crèdit nou generat i de la quantitat de crèdit amortitzat. La seva evolució, per tant, ens situa en un context de despallanquejament, que ja fa anys que s'està produint. Tanmateix, aquest darrer any la disminució ha estat menys intensa, només de l'1,1%. D'aquesta manera, la tendència dels darrers anys mostra un alentiment d'aquest procés. Aquesta disminució de l'estoc de crèdit viu a Catalunya, s'ha combinat enguany també amb un augment dels dipòsits.

La reducció del volum de crèdit viu concedit ha continuat, tot i que s'ha desacelerat. Aquest ha disminuït l'1,1% a Catalunya, per sota del que ho havia fet l'any anterior.

TAULA I.1.T 5. Creixement del crèdit i dels dipòsits a les entitats de dipòsit. Catalunya, 2017-2019

Catalunya	Crèdit			Dipòsits		
	Total	AAPP	Privat	Total	AAPP	Privat
IV TR 2017	-8,3	-11,7	-8,1	-16,0	16,3	-17,3
IV TR 2018	-4,0	-12,2	-3,6	7,5	12,0	7,2
IV TR 2019	-1,1	-8,9	-0,7	6,1	-10,0	7,1

Unitats: taxes de creixement interanual (percentatges).

Font: elaboració pròpia a partir de les dades publicades pel Banc d'Espanya.

La disminució més intensa del crèdit ha vingut de la mà de l'Administració pública. El crèdit concedit a les entitats públiques ha disminuït el 8,9%, mentre que el del sector privat ho ha fet només el 0,7%. De la mateixa manera, els dipòsits de l'Administració pública han disminuït, recuperant part dels efectius que s'havien estalviat en els darrers anys, mentre que el sector privat ha incrementat els dipòsits a un ritme similar al de l'any anterior.

En el conjunt d'Espanya també s'ha produït aquesta desaceleració del ritme de disminució del crèdit. La taxa de disminució del crèdit viu ha estat l'any 2019 de l'1,4%, lleugerament més intensa que la catalana. En el cas dels dipòsits, tot i que han crescut menys que en el cas català, també ho han fet a bon ritme i a una intensitat major que la de l'any anterior (vegeu la taula I.1.A.T4 de l'annex).

Tot i que la caiguda del crèdit viu ha perllongat la pauta d'amortització del deute que s'havia vingut observant en els darrers anys, l'any 2019 la demanda de crèdit també s'ha afeblit, especialment a partir de la segona meitat de l'any. Alguns dels factors que hi haurien pogut incidir són, d'una banda, que l'euribor, que encara s'ha situat en registres negatius històrics, va marcar el punt més baix al mes d'agost. D'altra banda, les condicions del crèdit personal, especialment a l'habitatge, també s'han endurit en el darrer trimestre, en part per les noves condicions imposades per la nova llei hipotecària i també per un repunt de la morositat.³⁷

Les disminucions més intenses del crèdit viu en el context espanyol s'han produït als sectors de la construcció i en els serveis immobiliaris, tot i que en general la indústria i els serveis han experimentat una

³⁷ DVEiH (2020). *Nota de conjuntura econòmica*, núm. 108, p. 60. Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

lleugera reducció del crèdit. També ha disminuït el volum de crèdit viu concedit per a adquisició i rehabilitació d'habitatges, si bé en el cas d'altres béns de consum durador ha augmentat (vegeu la taula I.1.A.T5 de l'annex).

En aquest context de creixement sòlid de l'economia espanyola que s'ha viscut els darrers anys, la morositat ha disminuït al mateix temps que es produïa aquesta disminució del crèdit viu. L'any 2019, aquest procés de millora de la solvència del crèdit ha prosseguit i la ràtio de morositat ha tornat a millorar per a totes les tipologies de crèdit (vegeu la taula I.1.A.T6 de l'annex).

Pel que fa als mercats financers, que l'any 2018 havien experimentat fortes devaluacions dels principals índex europeus, l'any 2019 han experimentat una recuperació de les cotitzacions. L'Eurostoxx, principal índex de referència europeu, ha guanyat 24,8 punts, recuperant sobradament la pèrdua de valor de l'any anterior. Aquest bon comportament, s'ha reproduït al conjunt de places europees. Entre els índexs que han mostrat un revaloració més intensa, destaquen el FTSE MIB 40 italià, que ha guanyat 28,3 punts, el CAC 40, francès, amb 26,4, o el Dax Xetra 30, alemany, i el FTSE 100, britànic, ambdós també amb un guany de 25,5 punts (vegeu la taula I.1.A.T7 de l'annex).

La majoria d'índexs borsaris europeus han recuperat el valor mitjà que havien perdut l'any passat. En el cas de l'IBEX35, tot i augmentar la cotització mitjana, no l'ha recuperat.

En el context d'aquesta recuperació global dels principals índexs europeus, l'IBEX 35 espanyol ha guanyat 11,8 punts. Aquesta repuntada, tanmateix, no ha permès però recuperar la pèrdua de valor de l'any anterior.³⁸ Aquesta dinàmica s'ha reproduït en d'altres índexs espanyols. Ha estat el cas per exemple del Bilbao 2000, IGBM (Madrid) i Barcelona Global 100, que tot i mostrar recuperacions clares de les cotitzacions mitjanes, no han estat prou intenses per recuperar les devaluacions de l'any anterior. Entre els índexs espanyols amb un millor comportament destaquen el FTSE Latibex All Share de Madrid, amb un guany de 16,3 punts percentuals, el BCN MID 50 de Barcelona, amb un de 14,2 punts, o l'IGBM de València amb un guany de 13 punts (vegeu la taula I.1.A.T8 de l'annex).

TAULA I.1.T 6. Volum efectiu de contractació a la Borsa de Barcelona, 2019

	Millions d'euros a 31/12/2019	Variació interanual a 31/12/2019
Efectes públics	464,4	1,6
Obligacions	5,0	-92,4
Accions	115.248,6	-30,3
Fons cotitzats	551,7	-0,1
Warrants	93,0	-35,4
Drets	331,3	-30,4
Segon mercat	-	-100,0
Total	116.694,1	-30,1

Unitats: milions d'euros i taxes interanuals de creixement (percentatges).

Font: Generalitat de Catalunya, Departament d'Economia i Finances.

El volum d'efectes negociats a la borsa de Barcelona aquest darrer any ha tornat a ser inferior al de l'any passat. Respecte de finals del 2018, el volum contractat a desembre del 2019 ha disminuït el 30,1%. La caiguda del 30,3% en el volum d'accions negociades, principal actiu del conjunt de valors negociats a la borsa de Barcelona, ha determinat en bona mesura aquesta evolució. No obstant això, la gran majoria d'altres tipus de valors negociats també han recollit una reducció en el volum d'activitat. L'única tipologia de valors que han augmentat lleugerament la seva contractació han estat els efectes públics.

³⁸ Va perdre 15 punts percentuals. Vegeu la taula I.1.A.T-7 a l'annex.

A aquesta davallada també hi ha contribuït la forta volatilitat dels valors en els darrers anys, cosa que ha allunyat part del capital amb més aversió al risc. Aquest factor ha estat segurament fins i tot més intens en els parquets espanyols, on l'evolució ha estat darrerament altament volàtil.³⁹

A diferència de l'any anterior, però, l'any 2019 la majoria d'índexs sectorials de la borsa de Barcelona han registrat un guany en les rendibilitats. L'única branca d'activitat que no ha aprofitat aquest rebot ha estat la comercial i financera, que ha registrat novament una caiguda. Entre els índexs que mostren un guany més gran destaquen el del sector tèxtil i paperer (38,3%), el de la construcció i activitat immobiliària (26,6%), el de l'elèctric (24,3%) i el metal·lúrgic (18,9%).⁴⁰ Es tracta doncs d'una revifada de la rendibilitat que, ateses les circumstàncies actuals, difícilment es tornarà a reproduir un any més.

³⁹ DVEiH (2020), op. cit, p. 68.

⁴⁰ *Ibíd*em, p. 67.

2. L'EVOLUCIÓ DE LA PRODUCTIVITAT, DE LA REMUNERACIÓ DELS FACTORS I DELS PREUS A CATALUNYA

2.1. L'EVOLUCIÓ DELS PREUS A CATALUNYA

La inflació catalana s'ha situat en el 0,9%. Amb aquest registre, la inflació es manté encara lleugerament per sobre de l'espanyola, tot i que per sota de la de la zona euro.

La inflació general de l'any 2019 a Catalunya ha estat, segons l'IPC, del 0,9%, front l'1,8% l'any anterior. Amb aquest registre, la inflació a Catalunya s'ha situat 0,2 punts percentuals per sobre de la inflació al conjunt d'Espanya (0,7%), però 0,3 punts percentuals per sota de la que s'ha donat al conjunt de la zona euro, que ha estat de l'1,2%.

TAULA I.1.T 7. Inflació comparada, Catalunya, Espanya i zona euro, 2018-2019

	2018	2019
Catalunya	1,8	0,9
Espanya	1,7	0,7
Zona euro	1,7	1,2
Diferència Catalunya-Espanya	0,1	0,2
Diferència Catalunya-zona euro	0,1	-0,3

Unitats: percentatges.

Font: INE (IPC) i Eurostat (IPCH).

Una anàlisi de l'evolució històrica del registre interanual d'inflació (gràfic següent), mostra que en els darrers anys, l'evolució dels preus a Catalunya sempre s'ha situat per sobre de l'evolució en el conjunt d'Espanya. El perfil mensual de la inflació interanual mostra que en el decurs del darrer any aquest diferencial pràcticament no ha variat.

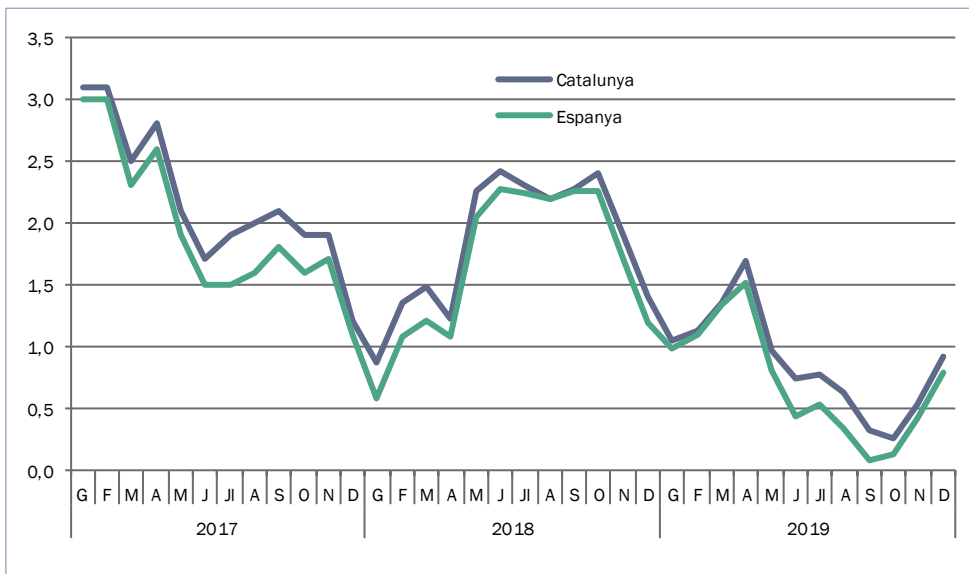
Les rúbriques que han fet aportacions positives més intenses al diferencial de preus entre Catalunya i Espanya són les d'objectes recreatius, fruites fresques, habitatge de lloguer,⁴¹ conservació de l'habitatge, llegums i hortalisses fresques, altres béns i serveis, i cereals i derivats, totes elles amb aportacions per sobre del 10%. Amb tot, més de la meitat de les rúbriques, el 68,4% concretament, han fet una aportació positiva a aquest diferencial. Aquest fet, per tant, mostra que en general el comportament diferencial inflacionista és molt estès, afectant rúbriques molt bàsiques com el lloguer o els aliments frescos.

Entre les rúbriques que han ajudat a reduir aquest diferencial cal destacar la de transport personal, que ha fet ella sola una aportació negativa del 53,4%. A molta més distància, amb aportacions molt menors, també hi trobem les de serveis per a la llar, turisme i hoteleria, peces de vestir de nen i bebè, carn de porc, tabac, peces de vestir de dona i comunicacions.⁴² Aquest patró, on les aportacions positives les aporten sobretot rúbriques vinculades a un consum més bàsic, i les la resta són les que fan les aportacions negatives s'ha anat reproduint els darrers anys. Amb tot, el transport ha estat l'única rúbrica que sembla alleugerar aquesta tensió diferencial, almenys en aquests darrers exercicis (vegeu les aportacions de cada producte a la taula I.2.A.T1 de l'annex).

⁴¹ En el cas de l'habitatge de lloguer el pes en el càlcul que se li atribueix és del 4,4% del total pel 2019. Aquesta ponderació és una mitjana representativa del conjunt de famílies catalanes, tot i que lògicament moltes d'elles no són llogaters. Això fa que el pes de la ponderació sigui molt inferior al que suporten realment els llogaters. D'aquesta manera, els efectes d'un encariment sobre el cost de la vida dels llogaters sempre seria més alt que l'increment mitjà que calcula l'IPC. Tanmateix, la cerca de preus es duu a terme tenint en compte la incidència d'aquesta modalitat a cada província a partir de les dades que proporciona la EPA. Vegeu INE (2017) Índice de Precios de Consumo. Base 2016. Metodología Subdirección General de Estadísticas de Precios y Presupuesto Familiares, Madrid.

⁴² Vegeu el càlcul de les aportacions al diferencial a la taula I.2.A.T-1 de l'annex.

GRÀFIC I.2.G1 Evolució mensual de la inflació interanual. Catalunya i Espanya, 2017-2019

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

D'altra banda, en termes interanuals, el preu del cru només va augmentar lleugerament des del febrer a l'abril, i en el més de desembre, amb una repuntada.⁴³ La resta de mesos ha mantingut una evolució a la baixa respecte de l'any anterior. Com ha vingut succeint en els darrers anys, aquesta evolució del preu del petroli ha marcat en bona mesura l'evolució global dels preus, també aquí a Catalunya.

Aquesta tendència a la baixa del preu del cru s'ha deixat notar en l'IPC a partir de les rúbriques més vinculades al consum energètic. Respecte de l'any anterior, la forta davallada de l'IPC s'explica sobretot per les rúbriques de calefacció, enllumenat i distribució d'aigua i transport personal. Entre totes dues expliquen la totalitat de la retallada, amb aportacions a la reducció del 55,6% i del 44,7% respectivament. Aquestes aportacions han permès compensar les aportacions positives al creixement més modestes d'altres rúbriques com ara la d'altres carns, pa, habitatge de lloguer, patates i llurs preparats, altres béns i serveis o llegums i hortalisses fresques.⁴⁴

En termes globals, la inflació del 0,9% del conjunt de l'IPC s'explica sobretot pels encariments en algunes rúbriques molt bàsiques. Parlem en aquest cas de rúbriques molt vinculades a l'alimentació, com ara la del pa, l'aigua mineral, refrescos i sucs, les begudes alcohòliques, el peix fresc i congelat, les altres carns, la carn de porc, les llegums i hortalisses fresques i les patates i llurs preparats, tot i que també la de reparació de calçat i publicacions. D'altra banda, han estat poques les rúbriques que han fet aportacions negatives a l'evolució dels preus l'any 2019. Concretament, han ajudat a reduir el cost de la vida l'evolució dels preus dels olis i greixos, de la calefacció, enllumenat i distribució d'aigua, de les fruites en conserva i fruits secs, els objectes recreatius, el cafè, cacau i infusions, els tèxtils i accessoris per a la llar i el sucre (vegeu les aportacions de cada rúbrica a la taula I2A.T1 de l'annex estadístic).

Els productes industrials s'han encarit només el 0,3%, si bé la inflació subjacent s'ha mantingut, amb un creixement de l'1,1%.

La inflació subjacent ha crescut l'1,1%, una evolució idèntica a la l'any passat. Aquest factor mostra per tant que la tendència inflacionista de fons no ha variat respecte de l'any anterior. De fet, la taxa de

⁴³ Càlculs efectuats en base a la cistella de preus disponible a OPEC *Basket price index*.

⁴⁴ Vegeu les aportacions calculades a la taula I2A.T1 de l'annex estadístic.

creixement de la inflació subjacent s'ha vingut mostrant molt estable en el decurs dels darrers cinc anys.⁴⁵

TAULA I.1.T 8. Inflació subjacent (IPC) i inflació dels productes industrials (IPRI), 2018-2019

	Inflació subjacent		Inflació IPRI	
	2018	2019	2018	2019
Catalunya	1,1	1,1	2,7	0,3
Espanya	0,9	0,9	3,0	-0,4
Zona euro	1,2	1,2	3,2	0,7

Unitats: Percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de IPC de l'INE, per Espanya i Catalunya, IPCH de l'Eurostat (per la zona euro); i de les dades de l'Índex de preus industrials (IPRI) de l'INE, per Catalunya i Espanya, i d'Eurostat per la zona euro.

Pel que fa als productes industrials, a diferència de l'any anterior, els preus pràcticament no han variat. Amb un creixement de l'IPRI del 0,3%, a Catalunya els productes industrials s'han encarit menys que en el conjunt de la zona euro (0,7%), però més que al conjunt de l'economia espanyola (-0,4%). Respecte de l'evolució mostrada en el conjunt d'Espanya, el diferencial positiu dels preus industrials a Catalunya s'expliquen pel comportament lleugerament més inflacionista aquí dels preus dels productes de consum no durador i també dels productes energètics.⁴⁶

2.2. ELS COSTOS LABORALS

Els costos laborals mitjans, tant mensuals com per hora treballada, han augmentat a Catalunya l'any 2019. Aquest augment del cost laboral, a més, ha estat més intens que el de l'any anterior, i ho ha estat més per hora treballada (3,8%) que no pas per treballador i mes (2,9%).

Tot i que pel conjunt d'Espanya la tendència en termes generals ha estat la mateixa, l'increment però ha estat menor. Per hora treballada l'augment també ha estat més intens que el del cost mensual. Tant l'augment dels costos laborals mensuals com el dels costos per hora treballada s'han situat a Catalunya per sobre del que han experimentat en el conjunt d'Espanya (vegeu la taula següent). D'aquesta manera, el repunt dels costos laborals respecte de l'any anterior, tot i produir-se de manera global en el conjunt de l'Estat, ha tornat a ser més intens a Catalunya.⁴⁷

TAULA I.1.T 9. Evolució del cost laboral total per treballador. Catalunya 2017-2019

Cost laboral total mensual	2017	2018	2019
Catalunya	-0,3	2,0	2,9
Espanya	0,2	1,0	2,2
Cost laboral total per hora	2017	2018	2019
Catalunya	-0,2	1,8	3,8
Espanya	0,1	1,2	2,6

Unitats: taxes de creixement (%).

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta trimestral del cost laboral, INE.

⁴⁵ Vegeu la taula I.2.A.T.2 de l'annex estadístic.

⁴⁶ Vegeu la taula I.2.A.T.3 de l'annex estadístic.

⁴⁷ També ha estat més intens que al conjunt de països de la UE28 i de la zona euro, on els costos laborals per hora han crescut a una intensitat lleugerament inferior a l'espanyola en el cas de la zona euro, i similar en el cas de la UE28. Càlculs efectuats a partir d'Eurostat (*Labour cost index by NACE Rev. 2 [TEILM100]*). Eurostat).

Els costos laborals per hora treballada enguany han augmentat el 3,8%. Aquest augment també s'ha donat per al conjunt d'Espanya, tot i que amb una intensitat menor (2,6%).

El cost mitjà per treballador i mes a Catalunya ha estat de 2816,6 euros.⁴⁸ Les activitats industrials són les que mostren la mitjana més elevada, el 21,6% per sobre de la del conjunt de Catalunya. El sector de la construcció es troba entorn de la mitjana, només mig punt percentual per sobre. Finalment, el sector serveis és el que manté uns costos laborals mensuals per treballador més baixos, un 4,4% per sota de la mitjana (vegeu la taula I.2.A.T4 de l'annex).

El sector serveis ha tornat a ser el que ha experimentat el creixement més intens dels costos laborals mensuals per treballador, amb un augment del 3,5%. El sector industrial, tot i créixer menys, ha experimentat també un creixement de l'1,4%, el doble del que va experimentar l'any anterior. El de la construcció, que l'any anterior havia disminuït lleugerament, enguany ha augmentat el 2,1%, més del que ho ha fet el de la indústria, però per sota del sector serveis. Per al conjunt d'Espanya, aquest registre sectorial s'ha reproduït, tot i que amb intensitats de creixement més baixes per a tots els sectors menys per a la indústria (vegeu la taula I.2.A.T5 de l'annex).

La mitjana dels costos laborals per hora treballada de les activitats incloses en el còmput de l'ETCL se situa en els 22,1 euros. Per sectors, només el sector industrial es troba per sobre d'aquesta mitjana, amb un cost mitjà un 11,6% més alt. La resta de sectors mostren salaris hora més baixos. El sector de la construcció és el que més s'allunya per sota. Tot i que el cost laboral mensual que s'hi paga està en la mitjana, el major nombre d'hores que s'hi treballa fa que el cost per hora del sector se situï 8,3 punts percentuals per sota d'aquest. En canvi, en el cas del sector serveis, el cost laboral per hora treballada se situa només 2,2 punts percentuals per sota del cost mitjà, una distància menor que en el cas del cost mensual (vegeu la taula I.2.A.T7 de l'annex).

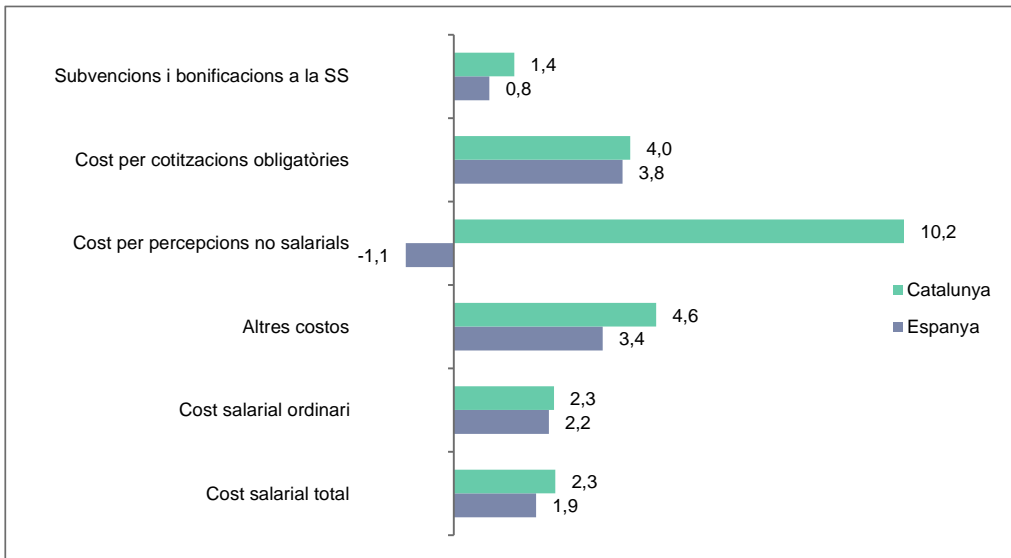
L'augment del cost laboral cal atribuir-lo al conjunt dels seus components. Els costos salarials han tornat a augmentar, aquest cop per sobre del 2% a Catalunya.

L'augment dels costos laborals cal atribuir-lo en general a la majoria dels seus components. La partida que ha augmentat amb més intensitat ha estat la de les percepcions no salarials, que no obstant això ha disminuït lleugerament al conjunt de l'Estat. Amb tot, el seu impacte ha estat modest, atès que aquesta partida té poc pes en el conjunt dels costos salarials. Tot i que les subvencions han augmentat molt lleugerament, aquesta evolució no ha fet disminuir els costos totals. En aquest cas també es deu al poc pes d'aquestes en el còmput total, que també ha fet que no hagin tingut pràcticament efecte en la seva evolució (vegeu les taules que acompanyen al gràfic següent a l'annex).

Concretament, els costos salarials han augmentat el 2,3% a Catalunya. Aquest augment ha estat més intens que el del conjunt d'Espanya. Aquesta divergència s'explica sobretot per l'evolució dels costos salarials extraordinaris, atès que els ordinaris han experimentat gairebé la mateixa taxa de creixement a Catalunya que al conjunt de l'Estat. La taxa de creixement de les cotitzacions obligatòries també ha estat intensa. A més, aquest creixement ha estat també lleugerament més alt a Catalunya que al conjunt de l'Estat.

⁴⁸ L'Enquesta trimestral dels costos laborals només recull les despeses laborals d'activitats industrials, de serveis i de la construcció, exclouent part important de les activitats primàries.

GRÀFIC I.2.G2 Creixement dels components del cost laboral per treballador i mes, Catalunya 2018-2019

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta trimestral del cost laboral, INE.

2.3. PRODUCTIVITAT, RETRIBUCIÓ DELS FACTORS I FORMACIÓ DE PREUS A CATALUNYA

Les estimacions del marc macroeconòmic català publicades per Idescat permeten tenir una informació molt útil sobre la distribució primària de les rendes en l'economia catalana. A més, aquestes ofereixen una panoràmica a llarg termini que permet analitzar també l'evolució dels preus en el context de creixement de l'economia.⁴⁹ Segons les primeres estimacions d'aquest organisme,⁵⁰ l'economia catalana hauria experimentat enguany una evolució negativa de la productivitat, amb una caiguda del 0,3% o del 0,5% en funció de si es computa en base a llocs de treball o a partir de la mateixa magnitud en termes equivalents.⁵¹

Entre les dades publicades per Idescat hi trobem les estimacions de l'ocupació generada. En aquest cas, les dades s'estimen en llocs de treball, que vindrien a ser contractes, i també en llocs de treball equivalents, que corregirien tots els llocs de treball estimats en funció del temps de treball.⁵² El volum de treball esmerçat en la generació del PIB ens permet per tant estimar també l'evolució de la productivitat aparent del treball.

Com indica el gràfic següent, l'any 2019 l'evolució de la productivitat s'estima que va ser negativa. Tot i que es tracta d'estimacions del PIB i de l'ocupació provisionals, i per tant es podrien corregir més endavant amb nous càlculs, la productivitat sembla que hauria variat entre una caiguda del 0,5% o una del 0,3%. El gràfic també permet veure que aquesta evolució ha estat el resultat d'un manteniment en la intensitat de creixement de l'ocupació, que s'ha combinat amb una disminució de la taxa d'increment del PIB real.

Les primeres estimacions del PIB recullen un descens de la productivitat, que hauria trencat així l'evolució positiva dels darrers anys.

⁴⁹ Els càlculs elaborats permeten dur a terme una descomposició del creixement del deflactor a partir de la divergència entre el creixement nominal de les distintes rendes que componen el PIB i el creixement d'aquest en termes reals. El creixement es descompon entre l'aportació que fa la remuneració dels ocupats –on s'hi inclou la part de rendes del treball incloses en les rendes mixtes–, l'aportació que hi fa l'excedent brut d'explotació i finalment la del conjunt d'impostos sobre producte que graven el preu final de la producció.

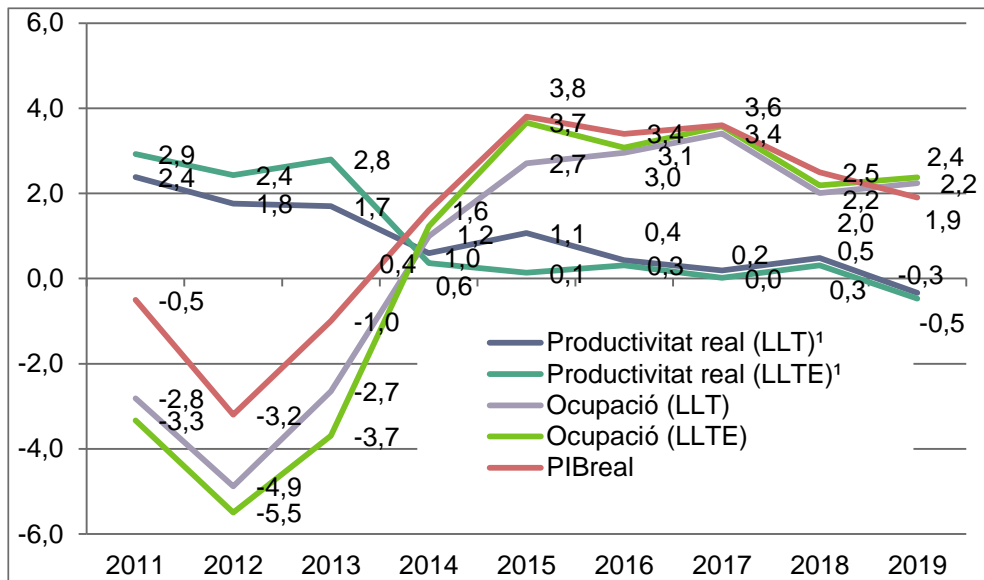
⁵⁰ Susceptibles per tant de revisions i reestimacions posteriors.

⁵¹ Vegeu la taula I.2.T4.

⁵² El nombre de llocs de treball es corregeix i es pondera en funció de la jornada laboral atribuïble a cadascun d'ells. D'aquesta manera la quantificació en llocs de treball equivalents homogeneïtza les unitats de treball, corregint-los en base a la durada relativa de cadascun d'ells.

Pel que fa als preus, l'evolució del deflactor implícit del PIB s'ha situat l'any 2019 a Catalunya en l'1,8%. Aquest augment ha estat força més intens que els que s'han estimat en el decurs dels darrers anys, fet que suposa un trencament clar de la tendència que havia mostrat l'economia catalana fins ara. Es tracta a més d'un increment més intens que el que mostra l'IPC, i fins i tot la tendència subjacent d'aquest darrer. D'aquesta manera, aquestes estimacions ens alertarien d'una tendència a l'alça de la pressió sobre els preus que genera la retribució dels factors productius. Una anàlisi en profunditat d'aquesta evolució ens permetrà doncs esbrinar quins són els factors que poden explicar aquest canvi.

GRÀFIC I.2.G3 Evolució de la productivitat, l'ocupació i el PIB a Catalunya, 2011-2019

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de les estimacions d'Idescat.

Per analitzar el perquè d'aquesta evolució del deflactor resulta útil analitzar l'evolució de la retribució de cadascun d'aquests factors productius. Els darrers anys, tal com mostra la taula següent, el creixement dels costos laborals unitaris nominals (RO/PIB real) havia estat, de mitjana, negatiu. Aquesta tendència, hauria canviat ja l'any 2018, i amb les primeres estimacions del 2019, amb un augment del 2,8%, hauria començat a créixer clarament per sobre dels preus. A més, en el decurs del període, el creixement de la productivitat aparent del treball hauria seguit l'evolució inversa. Mentre que la mitjana del seu creixement es va situar en l'1,3% fins el 2017, l'any 2018 va ser molt més dèbil, i el 2019 s'estima que hauria pogut caure. A més, en el decurs d'aquest mateix període l'excedent brut d'explotació (EBE), hauria crescut de mitjana clarament per sobre del PIB real. Tot i que aquesta tendència es va trencar l'any 2018, amb una evolució negativa d'aquesta relació (EBE/PIB real), l'any 2019 ha tornat a augmentar. Això ens permet visualitzar una evolució global de les rendes amb aportacions a l'alça en el decurs dels darrers anys (vegeu la taula següent).

TAULA I.1.T 10. Evolució del deflactor, de les retribucions relatives dels factors i de la productivitat, Catalunya 2010-2019

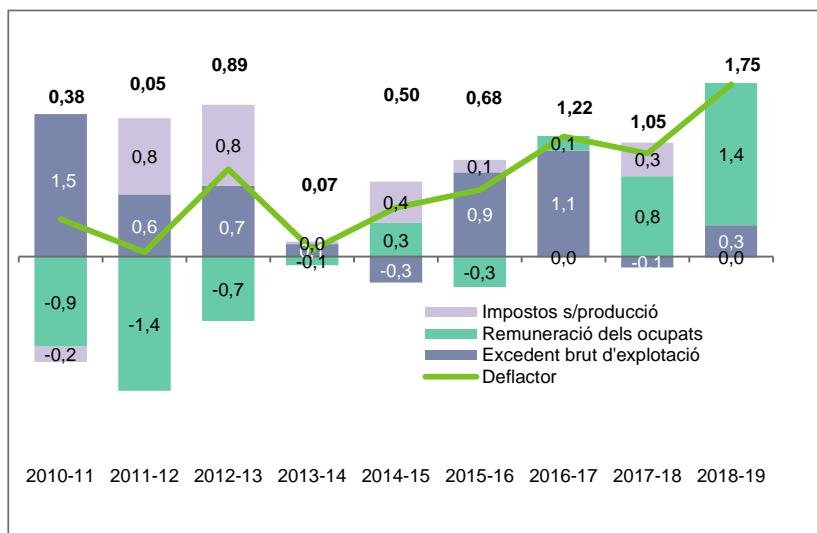
	Catalunya		
	2010-17*	2018	2019
Deflactor del PIB	0,5	1,0	1,8
EBE / PIB real	1,8	-0,3	0,8
RO / PIB real	-0,7	1,6	2,8
Impostos / PIB real	3,3	3,6	-0,2
RO per ocupat	0,5	1,9	2,3
Productivitat real	1,3	0,3	-0,5
RO per ocupat (LL.T.)	0,4	2,1	2,6
Productivitat real (LI.T.)	1,2	0,5	-0,3

Unitats: Taxes de creixement en percentatges. (*) Taxes de creixement anual equivalent per al període exposat.

Font: elaboració pròpia a partir de les estimacions d'Idescat de les rendes primàries. Càlculs elaborats amb llocs de treball i llocs de treball equivalents.

Per visualitzar-ho correctament cal descompondre les aportacions que cadascun dels factors de producció ha fet al creixement del deflactor del PIB. Això és el que fa el gràfic següent durant els darrers anys, des del 2010 fins el 2019. Com es pot observar, des del 2010 la remuneració dels assalariats ha estat fent aportacions negatives al creixement del deflactor pràcticament cada any. L'únic any en què aquesta pauta sembla que va canviar va ser el 2015, en què l'aportació va ser lleugerament positiva i va sumar 0,3 punts percentuals al creixement del deflactor. Aquesta situació va variar a partir del 2017.

GRÀFIC I.2.G4 Evolució del deflactor del PIB i aportacions al seu creixement. Catalunya, 2010-2019

Unitats: aportacions en punts percentuals i taxes de creixement del deflactor en percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de les estimacions de rendes ofertes per Idescat. Treball comptabilitzat en llocs de treball equivalents. Vegeu els càlculs alternatius efectuats en llocs de treball, amb estimacions Idescat, i treballadors i hores (gràfic I.2.A.G3 de l'annex).

Tot sembla indicar que, per a l'any 2019, l'aportació de tots els factors al creixement del deflactor hauria estat positiva i només els impostos indirectes haurien frenat les seves aportacions.

La trajectòria de les aportacions per part de la remuneració del capital va tendir a ser la contrària, tot i que amb matisos. Mentre que, tret de l'any 2015, les seves aportacions van ser en general positives fins l'any 2017, l'any 2018 van ser negatives. Tanmateix, l'any 2019 haurien tornat a augmentar amb intensitat, trencant aquest perfil en què fins ara l'evolució de les unes compensava la de les altres. Per tant,

l'aportació cada cop més modesta de l'EBE, que hauria compensat en certa mesura l'evolució de la remuneració del treball, ha deixat de fer-ho clarament aquest darrer any. L'any 2019, l'única partida que hauria deixat de fer aportacions positives hauria estat la dels impostos indirectes sobre la producció.

TAULA I.1.T 11. Productivitat, costos laborals i preus. Catalunya, 2014-2019

	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19
Productivitat real (per LI.T.) ¹	1,1	0,4	0,2	0,5	-0,3
Productivitat nominal (per LI.T.) ¹	1,6	1,1	1,4	1,5	1,4
Productivitat real (per LI.T.E.) ¹	0,1	0,3	0,0	0,3	-0,5
Productivitat nominal (per LI.T.E.) ¹	0,6	1,0	1,2	1,4	1,3
Cost laboral nominal per lloc de treball assalariat	1,7	-0,3	0,7	2,1	2,6
Cost laboral nominal per LI.T.E. (Assalariats)	0,8	-0,3	0,3	1,9	2,3
Cost laboral per treballador i mes ²	0,7	0,1	-0,3	2,0	2,9
Cost laboral hora ²	0,4	0,5	-0,2	1,8	3,8
Deflactor del PIB	0,5	0,7	1,2	1,0	1,8
IPC	-0,2	0,1	2,2	1,8	0,9
CLU nominals (LI.T.E.)	0,7	-0,6	0,3	1,6	2,8
CLU reals (LI.T.E.)	0,2	-1,2	-0,9	0,5	1,0
CLU nominals (LI.T.)	0,6	-0,7	0,5	1,6	2,9
CLU reals (LI.T.)	0,1	-1,4	-0,7	0,6	1,2

Unitats: percentatges, taxes de creixement.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades estimades per Idescat (les darreres dades són primeres estimacions).

Les darreres dades per a l'any 2019 sembla que apunten a una repuntada dels costos laborals unitaris, tant en termes nominals com en termes reals.

Com es pot observar en la darrera taula (i com es corrobora amb els càlculs alternatius consultables als annexos estadístics),⁵³ l'evolució de les principals variables analitzades recull un cert deteriorament de l'evolució de la productivitat aparent del treball. Això hauria estat així sobretot en llocs de treball, i especialment per al darrer any. La raó per la qual s'hauria experimentat aquest comportament hauria estat per la dificultat de fer créixer la producció a Catalunya, mentre que la pauta de creixement de l'ocupació s'hauria mantingut.

Aquesta evolució de la productivitat no ha permès compensar ni tan sols parcialment l'alça dels costos laborals. Aquests, a més, han prosseguit una tendència al creixement, que cada cop s'ha mostrat més intensa. Tanmateix, l'evolució dels preus des del 2016 al 2018 respecte de les retribucions salarials mostra que hi hauria hagut una pèrdua de poder adquisitiu de les rendes del treball. L'any 2019, per tant, tot i que l'increment de les remuneracions hauria trencat aquesta tendència, això s'hauria fet en un moment de manca de creixement de productivitat i a la vegada de creixement dels excedents. Això ens situa per tant en un context en què l'evolució de les rendes salarials ha tendit a intensificar les aportacions positives al creixement dels preus. No obstant això, caldrà veure com evoluciona la tendència, atès el gir profund de l'evolució econòmica catalana, a redós de la crisi de la COVID-19.

⁵³ Vegeu els gràfics I.2.G3 així com la taula I.2.T5 dels annexos.

3. LES INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT A CATALUNYA

L'any 2019 ha estat un any marcat per les prorrogues pressupostàries, tant a l'Estat, com a la Generalitat (la quarta en els últims set anys), fet que impedeix l'anàlisi pressupostària. Pel que fa a la inversió liquidada de l'Estat, aquesta va retrocedir un 14,8% entre 2017 i 2018, especialment en inversió viària i ferroviària. En canvi, la inversió liquidada per part de la Generalitat va augmentar un 14,3%, amb un increment molt centrat en infraestructures ferroviàries. En conjunt, però, la inversió liquidada cau un 7,8%.

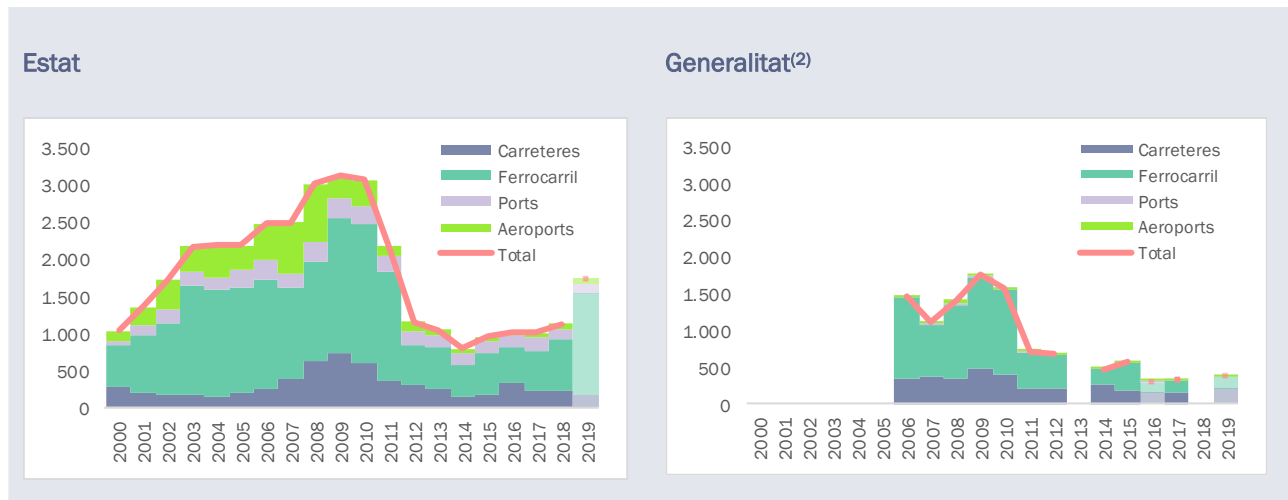
Tots els modes de transport han incrementat el nombre d'usuaris l'any 2019. Així, els principals augments s'han produït als aeroports, seguit dels ports, mentre que al transport terrestre el ferrocarril ha presentat un major dinamisme que la carretera. Pel que fa al transport de mercaderies, els augments són modestos a aeroports i ports, mentre que al transport terrestre s'experimenten descensos.

3.1. LA INVERSIÓ EN INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT

L'any 2018 no es van arribar a presentar els pressupostos de la Generalitat de Catalunya, motiu pel qual es van prorrogar els de l'any anterior. Així mateix, l'any 2019 es van presentar, però no es van aprovar. Això impedeix conèixer els imports que es pensaven destinar a cada tipus d'infraestructura de transport per a l'any 2018 i limita l'anàlisi del 2019 a l'estudi de partides que finalment no van ser aprovades. Amb aquestes dues últimes pròrrogues, la Generalitat de Catalunya només ha aprovat pressupostos en 3 dels últims 7 anys (2013-2019). L'any 2019 també es van prorrogar els pressupostos generals de l'Estat, el que impedeix disposar de la inversió pressupostada en infraestructures de transport. Tot i així, el projecte de pressupostos es va arribar a presentar.

Si s'estudia l'evolució de la inversió pressupostada, s'observa el descens brusc que experimenta entre 2010 i 2014, tant per part de l'Estat com de la Generalitat, coincidint amb la fi d'alguns dels principals projectes (AVE Madrid-Barcelona, aeroport del Prat i port de Barcelona, principalment, per part de l'Estat) i l'inici de la crisi econòmica. A partir de llavors, aquesta ha anat creixent en el cas de l'Estat i ha seguit retrocedint en el cas de la Generalitat.

GRÀFIC I.3.G1 Inversió pressupostada(1), per administració i tipus d'infraestructura de transport. Catalunya, 2000-2019

Unitats: milions d'euros (en termes corrents).

(1) Quan no es disposa d'informació, s'ha deixat el blanc, mentre que quan aquesta està disponible, però els pressupostos no es van aprovar, s'ha rebaixat el color de la sèrie. Aquest últim és el cas de la inversió de l'any 2019 per l'Estat i dels anys 2016 i 2019 per la Generalitat de Catalunya.

(2) No inclou els sistemes de finançament estructurat (concessió i mètode alemany).

Font: elaboració pròpia a partir de l'*Anuari estadístic* del Departament de Territori i Sostenibilitat i els pressupostos de la Generalitat de Catalunya (2006-2020).

Segons dades de l'*Anuari estadístic* del Departament de Territori i Sostenibilitat, la inversió liquidada entre Estat i Generalitat a Catalunya va caure un 7,8% entre 2017 i 2018. La inversió liquidada es va contraure de forma notable en la inversió en carreteres (-9,9%) i ferrocarril (-9,7%), però va créixer en ports (+2,1%) i aeroports (+9,2%).

Es produeix un descens de la inversió liquidada en infraestructures de transport per part de l'Estat que contrasta amb l'increment de la inversió per part de la Generalitat i que resulta en una disminució de la inversió liquidada del conjunt de les dues administracions.

La inversió liquidada de l'Estat a Catalunya va disminuir un 14,8% entre 2017 i 2018, amb un descens en totes les infraestructures de transport, a excepció dels aeroports. Pel que fa a la inversió liquidada per part de la Generalitat de Catalunya l'any 2018, aquesta va augmentar un 14,3% respecte al 2017. Aquest increment es va produir fruit del creixement de la inversió en ferrocarrils (+25,0%) i ports (+109,3%), tot i que aquesta última partida és petita dins de les inversions de la Generalitat, molt centrades en el transport terrestre.

El descens de la inversió liquidada per part de l'Estat, combinat amb el creixement de la inversió liquidada per part de la Generalitat, fa que el pes de la primera sobre el total baixi (-5,7pp i 70,4% l'any 2018). Per modes de transport, decreix el pes de la inversió viària (-0,6pp i 27,2%) i ferroviària (-1,2pp i 58,1%) i augmenta la inversió portuària (+0,8pp i 8,1%) i aeroportuària (+1,0pp i 6,6%).

TAULA I.1.T 12. Inversió liquidada, segons organisme inversor i tipus d'infraestructura de transport. Catalunya, 2017-2018

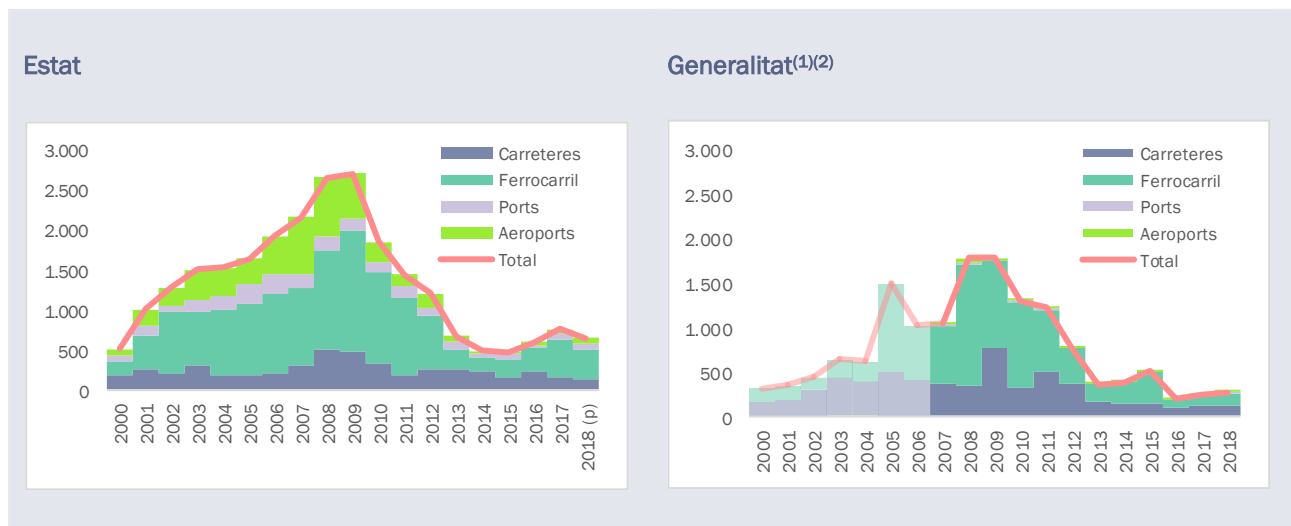
Estat	2017	Pes (%)	2018	Pes (%)	Var. 2017-2018 (%)	Var. 2017-2018 (pp)
Carreteres	160	21,1	131	20,2	-18,6	-0,9
Ferrocarrils	473	62,3	386	59,8	-18,3	-2,6
Ports	70	9,3	69	10,7	-2,0	1,4
Aeroports	55	7,3	61	9,4	10,0	2,1
Total	759	76,1	647	70,4	-14,8	-5,7
Generalitat	2017	Pes (%)	2018	Pes (%)	Var. 2017-2018 (%)	Var. 2017-2018 (pp)
Carreteres	117	49,2	119	43,8	1,8	-5,4
Ferrocarrils	118	49,4	147	54,0	25,0	4,6
Ports	3	1,1	6	2,1	109,3	0,9
Aeroports	1	0,3	0	0,1	-50,7	-0,2
Total	238	23,9	272	29,6	14,3	5,7
Estat i Generalitat	2017	Pes (%)	2018	Pes (%)	Var. 2017-2018 (%)	Var. 2017-2018 (pp)
Carreteres	277	27,8	250	27,2	-9,9	-0,6
Ferrocarrils	591	59,2	534	58,1	-9,7	-1,2
Ports	73	7,3	75	8,1	2,1	0,8
Aeroports	56	5,6	61	6,6	9,2	1,0
Total	997	100,0	919	100,0	-7,8	0,0

Unitats: milions d'euros i percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Anuari estadístic del Departament de Territori i Sostenibilitat i l'Informe econòmic i financer dels Pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2020.

Si s'estudia l'evolució de la inversió liquidada, s'observa un descens a partir de l'any 2009, tant en el cas de l'Estat com de la Generalitat, un any abans del descens de la inversió pressupostada.

GRÀFIC I.3.G2 Inversió liquidada, per administració i tipus d'infraestructura de transport. Catalunya, 2000-2018

Unitats: milions d'euros (en termes corrents).

(1) S'ha rebaixat el color de la sèrie entre 2000 i 2006 perquè la informació inclou partides que corresponen a 523 "Suport al transport públic de viatgers", 526 "Logística i altres activitats de transport de mercaderies" i 527 "Infraestructures de transport de viatgers per carretera" a carreteres, que no s'hi inclouen de 2007 a 2018. La sèrie de ports i aeroports no es mostra per al període 2000-2006, doncs el Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda proporciona dades agregades pels dos conceptes, que conjuntament sumen 58 milions d'euros entre 2000 i 2006, un 1,2% del total de la inversió liquidada per part de la Generalitat.

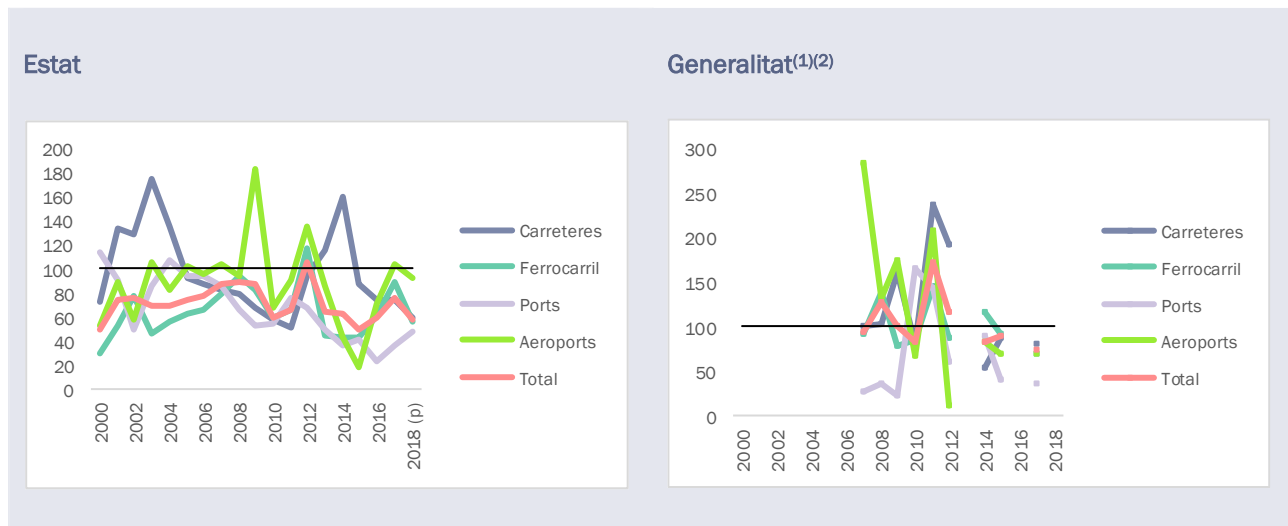
(2) No inclou els sistemes de finançament estructurat (concessió i mètode alemany), molt importants entre 2009 i 2012.

Font: elaboració pròpia a partir de l'*Anuari estadístic* del Departament de Territori i Sostenibilitat i el Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

Si es compara la inversió liquidada amb la pressupostada l'any 2018 pel que fa a infraestructures de transport, s'observa que l'Estat va executar el 57,6% de la inversió pressupostada (amb només un 48,1% de la inversió compromesa en ports o el 55,7% en ferrocarril). Per la Generalitat, al no presentar-se ni aprovar-se els pressupostos l'any 2018, és impossible fer cap comparativa.

Si s'estudia l'evolució d'aquests percentatges, s'observa que el percentatge executat per part de l'Estat només havia estat més baix l'any 2015 (48,7%), tot i que, en general, des de l'any 2009 els percentatges no executats han anat creixent (a excepció de l'any 2012 i l'any 2017). De tots els incompliments pressupostaris destaca el dels ports, per sota del 50% de manera sistemàtica des de l'any 2013 (22,4% l'any 2016) i en ferrocarrils entre 2013 i 2015, per sota del 45% els tres anys, en la principal partida pressupostària en matèria d'infraestructures.

GRÀFIC I.3.G3 Percentatge d'inversió liquidada sobre la pressupostada, per administració i tipus d'infraestructura de transport. Catalunya, 2000-2018

Unitats: milions d'euros (en termes corrents).

(1) Quan no es disposa d'informació, s'ha deixat en blanc.

(2) No inclou els sistemes de finançament estructurat (concessió i mètode alemany).

Font: elaboració pròpia a partir de l'*Anuari estadístic* del Departament de Territori i Sostenibilitat i els *Pressupostos de la Generalitat de Catalunya* (2006-2020).

En el cas de la Generalitat de Catalunya és difícil estudiar el grau de compliment del pressupost en matèria d'inversió, fruit de l'elevat nombre de pressupostos prorrogats els últims anys. Tot i així, l'any 2017 sembla que el percentatge executat (78,3%) sigui més baix que en anys anteriors.

3.2. SERVEIS DE LES INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT

3.2.1. CARRETERES

L'ús de les autopistes de peatge gestionades per l'Estat a Catalunya,⁵⁴ mesurades amb la intensitat mitjana diària (IMD)⁵⁵ de circulació de vehicles, ha augmentat un 4,1% durant l'any 2019. Aquest increment consolida el dels darrers cinc anys, després d'un període de 6 anys de descensos (2008-2013), amb un

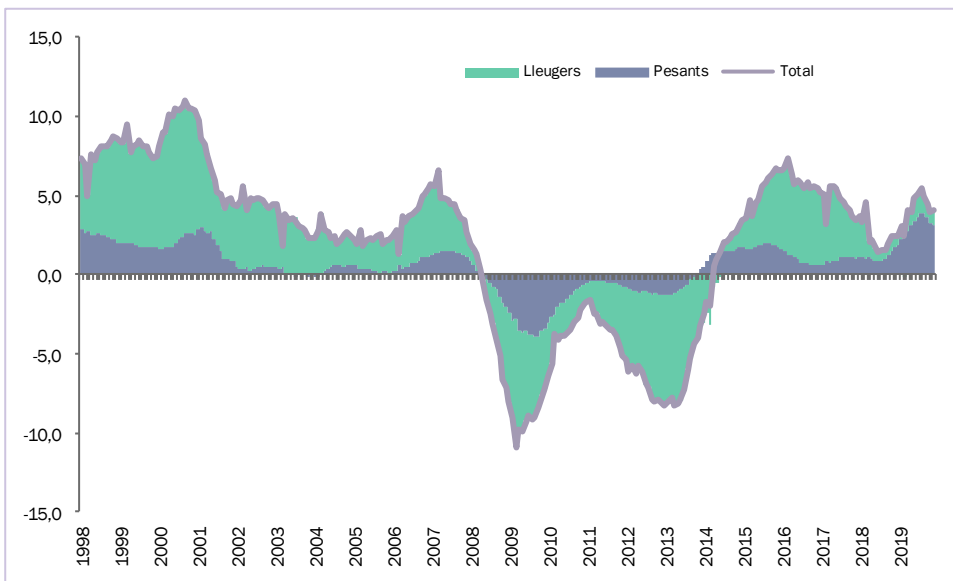
⁵⁴ D'aquestes, n'hi ha algunes que circulen de forma íntegra per territori català, mentre que d'altres només ho fan parcialment. És el cas de l'AP-7 entre València i Tarragona, que inclou un tram de 135 km entre València i els límits de Catalunya, o l'AP-2 entre Saragossa i La Bisbal del Penedès, que inclou un tram de 80km entre Saragossa i el perímetre de Catalunya.

⁵⁵ Vehicles al dia.

creixement més gran que l'any 2018. Així, el creixement registrat a Catalunya és lleugerament inferior al registrat al conjunt d'Espanya (+4,4%). Així mateix, la IMD l'any 2019 és encara un 8,8% més baixa que l'any 2007.

L'augment a Catalunya ha estat menys intens entre els vehicles lleugers (+1,2%) que entre els vehicles pesants (+14,9%), fruit, en part, de la bonificació d'alguns trams de les autopistes de peatge per a aquests últims.⁵⁶ Així, els vehicles pesants representen el 23,5% del trànsit a les autopistes de peatge (2,2pp més que l'any 2018), el màxim des que hi ha dades disponibles (any 1990) i molt superior al que es registra a Espanya (16,3% i +1,1pp).

GRÀFIC I.3.G4 Intensitat mitjana diària (IMD) de les autopistes de peatge AP-2 i AP-7. Variació anual i aportacions al creixement. Catalunya, 1998-2019

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment.

Per trams, on més ha augmentat la IMD ha estat el de València a Tarragona (+11,3%), seguit del tram de Saragossa al peatge del Mediterrani (+5,3%), com a conseqüència, també, de la bonificació pels vehicles pesants en aquests trams. En canvi, els trams de Tarragona a Barcelona (+2,4%), de Montmeló al Papiol (+1,7%) i el de Montmeló a la Jonquera (+1,1%), han registrat increments més baixos.

Així mateix, el transport col·lectiu per carretera s'ha incrementat un 5,1% fins als 405,0 milions d'usuaris l'any 2019 a la Regió Metropolitana de Barcelona (RMB), segons dades de l'Autoritat del Transport Metropolità (ATM).

Es detecta un increment en l'ús de les carreteres catalanes pel transport de persones, així com un descens en el transport de mercaderies.

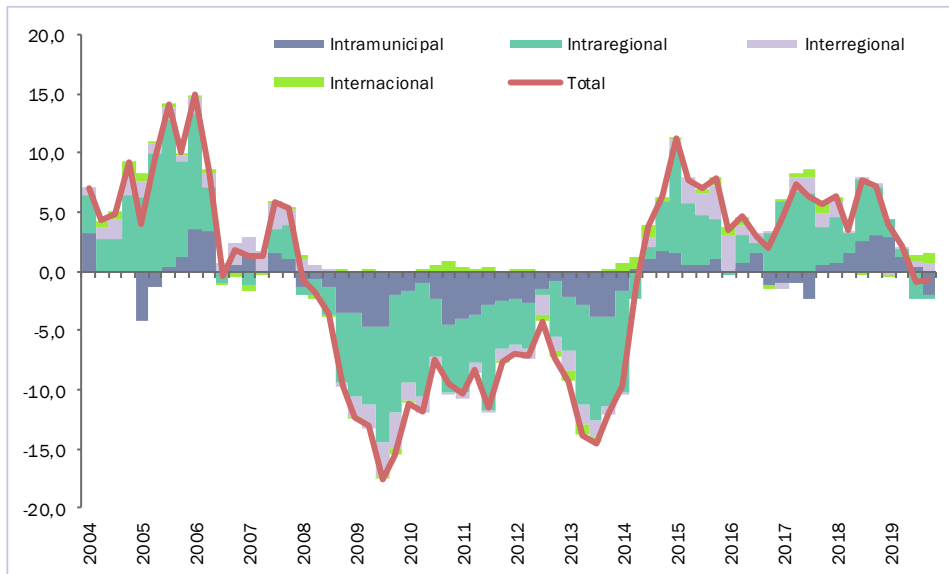
El transport de mercaderies per carretera a Catalunya ha disminuït un 0,7% l'any 2019, després de cinc anys consecutius d'increments. Així, s'han transportat 272,6 milions de tones,⁵⁷ amb un descens de les

⁵⁶ Des del mes de setembre de l'any 2018, alguns camions tenen prohibit circular per trams de la N-340 (Peníscola-Hospitalet de l'Infant i Altafulla-Vilafranca del Penedès) i la N-240 (Les Borges Blanques-Montblanc), amb descomptes de fins al 50,0% si fan el trajecte alternatiu per l'AP-7 i l'AP-2. Això ha derivat en increments importants del trànsit de vehicles pesants en determinats trams d'aquestes vies (especialment al tram València-Tarragona), que poden condicionar els resultats obtinguts. De fet, fins a l'agost, el creixement anual acumulat a 12 mesos de la IMD de vehicles pesants per al conjunt de trams de l'AP-7 i AP-2 era del 18,8%, 4,0pp més del registrat 4 mesos després (+14,9%). En el cas del tram València-Tarragona, l'increment d'agost de 2018 a agost del 2019 (per mesurar l'impacte de la mesura) ha estat del 64,8%, per un 26,6% al tram Saragossa-peatge del Mediterrani i un 11,2% al tram Tarragona-Barcelona.

⁵⁷ No s'hi inclou el trànsit de pas.

tones transportades en desplaçaments intramunicipals (-18,3%) i intraregionals (-0,4%) i un increment en els interregionals (+2,7%) i els internacionals (+13,7%). Aquest decreixement contrasta amb l'increment estimat per al conjunt d'Espanya (+4,6%), on Catalunya concentra el 17,7% de les mercaderies transportades (0,9pp menys que l'any 2018).

GRÀFIC I.3.G5 Transport interior de mercaderies (tones) per carretera⁽¹⁾, per tipus de desplaçament. Variació anual. Catalunya 2004-2019

Unitats: percentatges.

(1) Només inclou camions amb capacitat de càrrega superior a 3,5 tones.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment.

El volum transportat per carretera l'any 2019 se situa encara un 31,5% per sota del de l'any 2007. Així, només les tones transportades per desplaçaments internacionals han augmentat durant aquest període (+31,7%), amb descensos en els desplaçaments intramunicipals (-65,0%), intraregionals (-32,3%) i interregionals (-10,4%).

3.2.2. FERROCARRILS

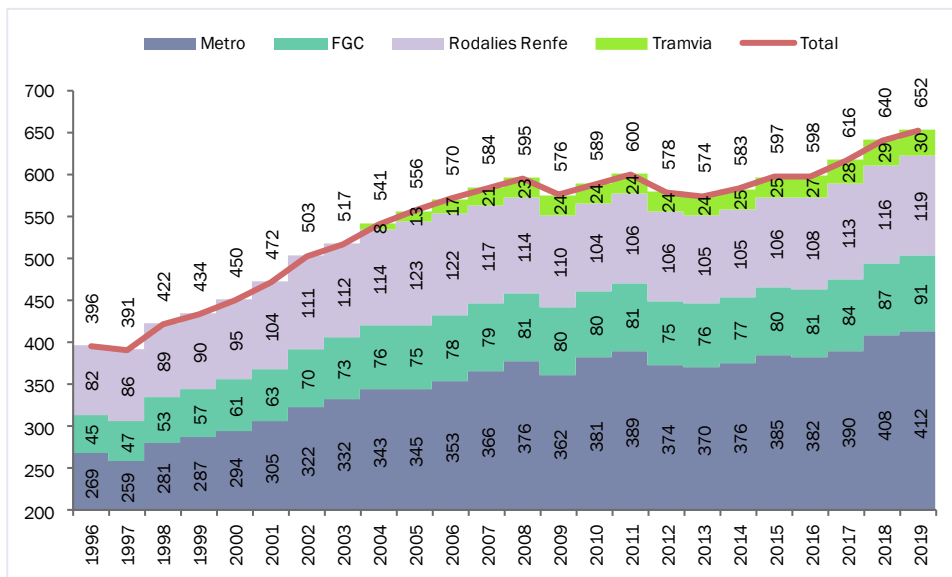
El gruix de desplaçaments en mode ferroviari que es duen a terme a Catalunya té lloc a la Regió Metropolitana de Barcelona (RMB). Després d'uns anys de fort creixement en l'ús del transport ferroviari a l'RMB, aquest es va estancar al voltant dels 600 milions de desplaçaments l'any 2008. Posteriorment es van produir uns lleugers descensos, i des de l'any 2013 s'han registrat increments en l'ús del mode ferroviari. En aquest sentit, l'any 2019 s'han assolit els 652 milions de viatges (1,9% més que l'any anterior i rècord absolut del sistema). Així, el volum de desplaçaments ha augmentat en tots els modes ferroviaris: un 1,1% al metro fins als 411,9 milions d'usuaris, un 2,7% a rodalies RENFE fins als 119,3 milions de viatges, un 4,4% als FGC fins als 91,1 milions i un 2,4% al tramvia fins als 29,8 milions.

El nombre d'usuaris de la xarxa ferroviària augmenta en tots els modes (metro, tramvia, rodalies i ferrocarrils de la Generalitat).

En comparació amb l'any 2008, el sistema ferroviari de l'RMB ha augmentat el nombre de desplaçaments un 9,6%. Aquest increment ha estat diferent en funció de la companyia ferroviària. Així, el tramvia ha crescut un 28,3%, els Ferrocarrils de la Generalitat un 12,4% i el metro un 9,4%, mentre que RENFE

presenta un 4,3% més d'usuaris que l'any 2008. A excepció d'aquesta última, que l'any 2005 va transportar un 2,7% més de passatgers que l'any 2019, totes les companyies registren el seu màxim històric.⁵⁸

GRÀFIC I.3.G6 Desplaçaments en ferrocarril, segons companyia. Regió Metropolitana de Barcelona, 1996-2019

Unitats: milions d'usuaris.

Font: elaboració pròpia a partir de TransMet Xifres i dades de seguiment de la demanda (ATM).

Així mateix, l'any 2018 el nombre de passatgers en trens regionals es va situar en 9,9 milions, i en trens AVANT 1,9 milions. Pel que fa a l'alta velocitat, la van utilitzar 6,2 milions de passatgers, dels quals 4,3 milions van utilitzar-la per viatjar entre Barcelona i Madrid l'any 2018.

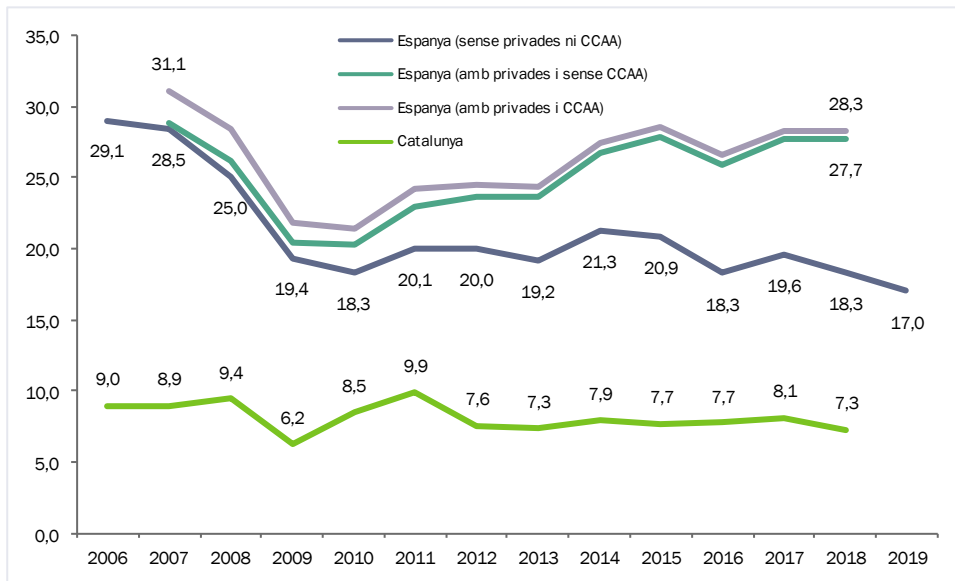
El volum de mercaderies transportades per ferrocarril a Catalunya l'any 2018⁵⁹ va ser de poc menys de 7,3 milions de tones.⁶⁰ Pel que fa a l'evolució a Espanya, el volum transportat per RENFE ha disminuït respecte al de 2018 fins al mínim de la sèrie estudiada. Tot i això, el major dinamisme en el transport de mercaderies durant els darrers anys l'han experimentat les companyies privades, de les quals no es disposa d'informació per a l'any 2019.

⁵⁸ Una part d'aquests increments es pot explicar per l'obertura de noves línies (L-9 i L-10 al metro de Barcelona) o el perllongament de les ja existents (casos del FGC a Sabadell i Terrassa).

⁵⁹ La informació de l'any 2019 no estava disponible en el moment d'elaboració de l'MSEL 2019.

⁶⁰ Segons l'Observatori de la Logística de CIMALSA, l'any 2018 la quota del ferrocarril en el transport terrestre (en tones-km) era del 7,0%.

GRÀFIC I.3.G7 Tones transportades en ferrocarril. Catalunya i Espanya, 2006-2019

Unitats: milions de tones.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment, l'Observatori del Ferrocarril a Espanya i l'*Anuari estadístic de Catalunya* (Idescat).

3.2.3. PORTS

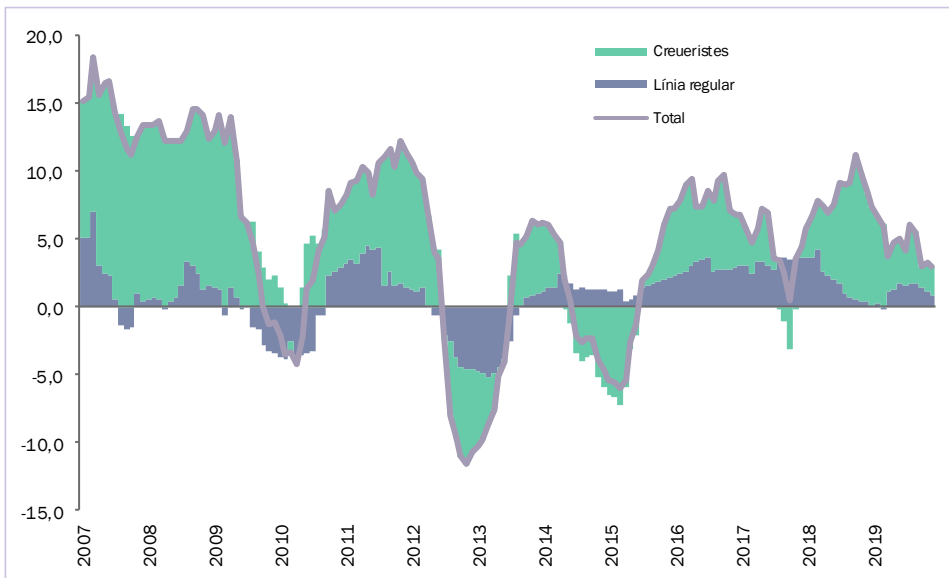
El nombre de passatgers al port de Barcelona⁶¹ s'ha incrementat un 3,0% l'any 2019 fins als 4,6 milions d'usuaris. Aquest creixement s'ha produït tant entre els passatgers de línia regular (+2,8%) com entre els creueristes (+3,1%). Això situa el nombre de passatgers en 1,5 i 3,1 milions, respectivament (31,9% i del 68,1% del total d'usuaris). Això fa que el port de Barcelona es mantingui com el quart port d'Espanya en transport de passatgers: el primer en nombre de creueristes i el sisè en passatgers de línia regular.⁶²

Als ports, s'alenteix el creixement, tant del nombre de passatgers, com del volum de mercaderies.

Des de l'inici de la crisi, i a excepció d'alguns anys (2009, 2012 i 2014), la tònica dominant ha estat de creixement del nombre de passatgers. Així, entre 2007 i 2018 el nombre de passatgers ha augmentat un 60,3% (+78,5% el nombre de creueristes i +31,8% el de passatgers de línia regular).

⁶¹ A banda del port de Barcelona, també hi ha transport de passatgers al port de Tarragona i al port de Palamós. El primer, ha incrementat de forma molt notable el nombre de creueristes els últims dos anys, acostant-se als 130.000 l'any 2019. El segon, l'any 2018 va registrar vora 46.000 creueristes.

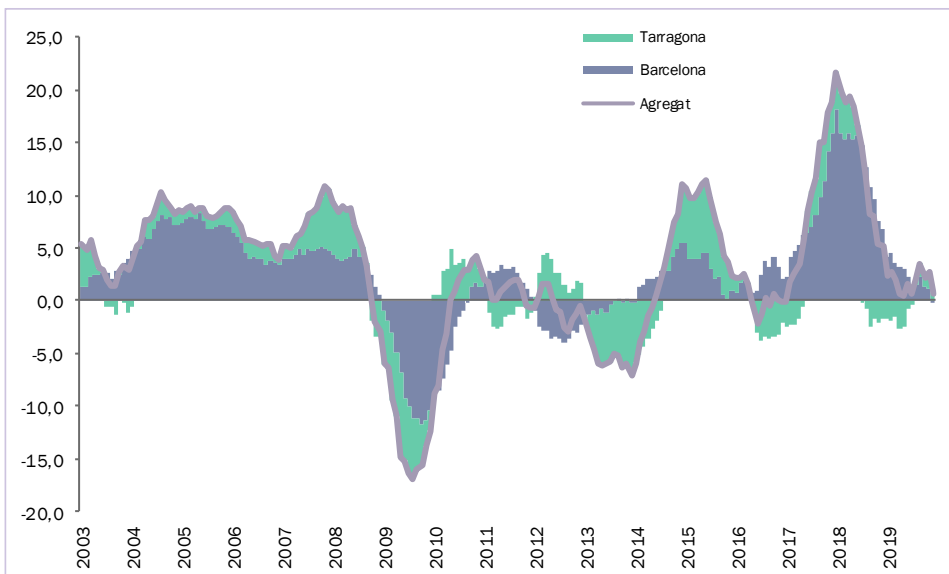
⁶² Segons dades de Ports de l'Estat, el port de Barcelona concentra el 12,4% del transport de passatgers a Espanya (-0,1pp que l'any 2018), el 29,5% dels creueristes (-0,5pp respecte a l'any anterior) i el 5,6% dels passatgers de línia regular (mateix percentatge que el 2018). Així mateix, a Espanya l'any 2017 ha crescut tant el nombre de creueristes (+4,8%) com el nombre de passatgers de línia regular (+3,3%), amb un increment global del 3,7%.

GRÀFIC I.3.G8 Passatgers transportats per via marítima. Variació anual. Port de Barcelona, 2007-2019

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment i Ports de l'Estat.

Les mercaderies transportades als ports catalans han augmentat un 0,7% l'any 2019, amb un lleuger descens al port de Barcelona (-0,3%) i un increment al de Tarragona (+2,6%). Això fa que el volum transportat es mantingui per sobre dels 100,0 milions de tones transportades: 67,3% el port de Barcelona i 32,7% el de Tarragona. En comparació amb l'any 2008, el volum de mercaderies transportades ha augmentat un 18,4% (+30,7% al port de Barcelona i -0,7% al port de Tarragona).

GRÀFIC I.3.G9 Tones transportades per via marítima. Variació anual. Ports de Barcelona i Tarragona, 2003-2019

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment.

Al port de Barcelona, especialitzat en transport de mercaderies en general (67,5% del volum transportat l'any 2019), aquestes han retrocedit un 1,6%, mentre que el transport a granel ha crescut un 3,7%. Així,

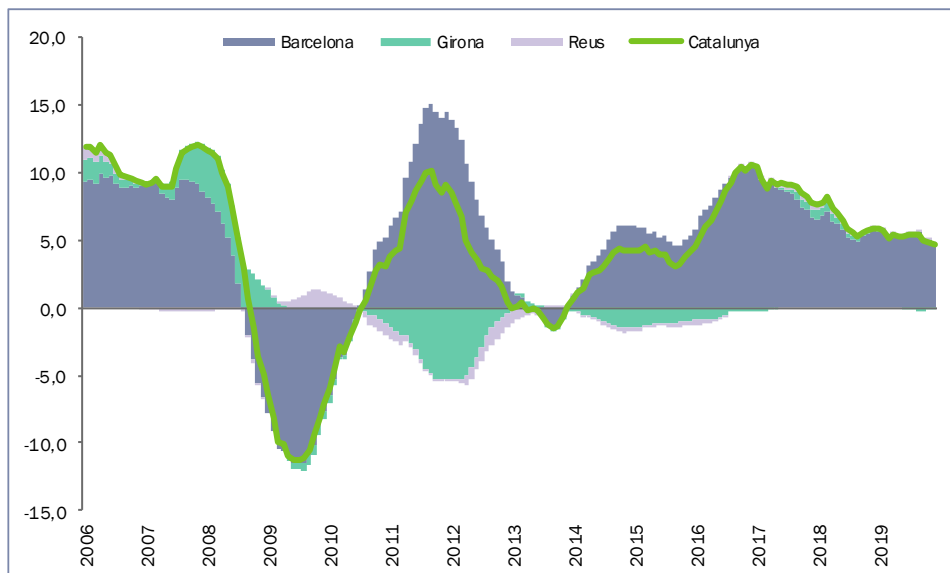
entre les primeres, ha disminuït el transport de mercaderies en contenidors (-2,1%) mentre que el transport per via convencional s'ha mantingut (+0,1%). Entre les segones, creix el transport a granel líquid (+5,5%) i decreix el transport a granel sòlid (-2,9%).

En canvi, al port de Tarragona, molt especialitzat en el granel (94,2% del total transportat l'any 2019), aquest ha augmentat un 4,0%, mentre que el transport de mercaderies en general ha disminuït un 16,4%. L'increment del transport a granel s'ha produït en líquids (+7,1%) mentre que el volum de sòlids transportats ha retrocedit (-2,4%). En el transport de mercaderies en general, baixa tant el transport en contenidors (-18,3%) com per via convencional (-15,7%).

3.2.4. AEROPORTS

El trànsit als aeroports catalans ha augmentat un 4,6% respecte a l'any 2018 i ha situat el nombre d'usuaris en poc més de 55,6 milions, tot i que s'observa una certa desacceleració des de l'any 2016 (+10,6%). Aquest creixement, però, ha estat desigual, amb un increment del 5,0% a l'aeroport de Barcelona, que el situa vora els 52,7 milions de passatgers, un descens del 4,4% a Girona (1,9 milions de passatgers) i un augment del 0,8% a l'aeroport de Reus (1,0 milió de passatgers).⁶³

GRÀFIC I.3.G10 Nombre de passatgers als aeroports comercials. Variació anual. Catalunya, 2006-2019

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir d'AENA.

El nombre de passatgers als aeroports catalans creix menys que en anys anteriors i ho fa de forma desigual, amb l'aeroport de Barcelona creixent per sobre de Reus i Girona, que decreix.

L'increment de passatgers de l'aeroport de Barcelona se situa lleugerament per sobre dels increments al conjunt d'Espanya, on el nombre de passatgers ha augmentat un 4,4%, però per sota de l'augment registrat a l'aeroport de Madrid, on el nombre d'usuaris ha crescut un 6,6% fins als 61,7 milions. Això, juntament amb l'evolució dels aeroports de Girona i Reus, fa que el pes dels aeroports catalans sobre el

⁶³ L'any 2019 l'aeroport de Barcelona ha concentrat el 94,6% dels passatgers en els 3 principals aeroports de Catalunya, per un 3,5% el de Girona i un 1,9% el de Reus (l'aeroport de Lleida-Alguaire va transportar vora 59.000 passatgers l'any 2019 -el que representava menys del 0,1% del total transportat a Catalunya-, amb un augment del 30,6% respecte a l'any 2018, mentre que a Sabadell van volar-hi poc més de 5.000 persones). L'aeroport de Girona presenta un descens del nombre de passatgers després de dos anys d'increments, amb una activitat cada cop més estacional. Vegeu el gràfic I.3.A.G2 a l'annex.

conjunt d'aeroports espanyols se situï al 20,2% (el mateix pes que l'any 2018). A escala mundial, l'aeroport de Barcelona es manté entre els 30 aeroports amb major nombre de passatgers, i se situa entre els 20 aeroports que més creixen (entre els 50 aeroports amb més passatgers del món).

Si s'analitza l'origen i destinació dels passatgers que han passat per aeroports catalans, s'observa que els que ho feien en vols intercontinentals han augmentat un 12,8%, els internacionals dins del continent europeu han crescut un 3,3% i els passatgers en vols nacionals s'han incrementat un 4,2%. Això fa que els usuaris en vols intercontinentals guanyin pes (+0,9pp) en detriment dels vols al continent europeu (-0,8pp) i els vols nacionals (-0,1pp).⁶⁴

A escala intercontinental, els increments s'han succeït arreu: tant a l'Àsia Occidental (+10,1%),⁶⁵ l'Amèrica del Nord (+11,1%),⁶⁶ l'Àfrica del Nord (+8,9%)⁶⁷ o l'Amèrica del Sud (+15,4%).⁶⁸ A la resta de territoris d'àmbit intercontinental el nombre de passatgers ha augmentat amb molta força (+34,5%).⁶⁹

Pel que fa al nombre de passatgers en vols europeus internacionals, destaquen els increments a Itàlia (+5,9%) o Portugal (+13,4%). Això contrasta amb l'increment modest d'Alemanya (+0,2%) o els descensos d'Holanda (-3,6%) o Rússia (-3,7%).

⁶⁴ L'aeroport de Barcelona presenta una distribució similar a la del conjunt de Catalunya, amb un 13,1% de passatgers en vols intercontinentals, un 60,3% en vols a Europa i un 26,6% en vols a Espanya. En canvi, a Girona i Reus el 97,6% i el 99,0% dels passatgers volen al continent europeu, respectivament.

⁶⁵ L'increment del nombre d'usuaris amb origen o destinació a l'Àsia Occidental s'explica pel creixement de passatgers als Emirats Àrabs Units (+24,4% i 690.000 persones), Qatar (+15,1% i 450.000 persones) i en menor mesura Israel (+4,3% i 432.000 persones). En canvi, els passatgers amb origen o destí a Turquia decreixen (-2,9% i 586.000 persones).

⁶⁶ L'increment del nombre de passatgers es produeix tant amb origen o destinació als Estats Units (+9,9% i 1,8 milions de passatgers) com al Canadà (+17,9% i 340.000 passatgers).

⁶⁷ El creixement de l'Àfrica del Nord s'explica sobretot per l'augment de passatgers al Marroc (+8,6% i 798.000 usuaris) i en menor mesura Algèria (+6,2% i 246.000 passatgers) i Egipte (+37,0% i 73.000 passatgers). En canvi, el nombre de passatgers amb origen o destí a Tunísia disminueix (-2,8% i 59.000 passatgers).

⁶⁸ A l'Amèrica del Sud es produeixen dinàmiques contraposades. Per una banda, amb increments importants a Argentina (+17,5% i 201.000 passatgers) i a Colòmbia (+8,6% i 181.000 passatgers) i, per l'altra, amb descensos a Brasil (-3,7% i 177.000 passatgers) i Perú (-7,0% i 72.000 passatgers).

⁶⁹ Per exemple, han augmentat molt els passatgers amb origen o destí a la Xina (+3,3% i 156.000 passatgers), Hong-Kong (+77,0% fins a 110.000 usuaris) o la República de Corea (+57,3% fins a 206.000 passatgers). Tots aquestes destinacions es troben a l'Àsia Oriental.

TAULA I.1.T 13. Passatgers als aeroports comercials, per regió de destinació/origen. Catalunya, 2018-2019

	Passatgers 2019	Var. 2018-2019 (%)	Pes 2019 (%)	Var. 2018-2019 (pp)
Intercontinentals	6,9	12,8	12,5	0,9
- Àsia Occidental	2,3	10,1	32,9	-0,8
- Amèrica del Nord	2,1	11,1	30,3	-0,5
- Àfrica del Nord	1,2	8,9	17,0	-0,6
- Amèrica del Sud	0,7	15,4	10,0	0,2
- Altres	0,7	34,5	9,8	1,6
Continents Internacionals	34,7	3,3	62,3	-0,8
- Regne Unit	6,4	3,9	18,6	0,1
- Itàlia	5,0	5,9	14,5	0,4
- Alemanya	4,1	0,2	12,0	-0,4
- França	4,0	3,3	11,5	0,0
- Holanda	1,9	-3,6	5,6	-0,4
- Portugal	1,7	13,4	5,0	0,4
- Suïssa	1,7	-0,3	4,8	-0,2
- Bèlgica	1,3	-0,6	3,6	-0,1
- Rússia	1,2	-3,7	3,6	-0,3
- Resta d'Europa	7,2	5,3	20,9	0,4
Nacionals	14,0	4,2	25,2	-0,1
Total	55,6	4,6	100,0	0,0

Unitats: milions de passatgers, percentatges i punts percentuals.
Font: elaboració pròpia a partir de dades d'AENA.

Si s'analitza el període 2007-2019, el nombre de passatgers als aeroports catalans ha augmentat un 42,8%⁷⁰ (a Espanya ho ha fet un 30,8%). En l'àmbit territorial, sobresurt l'increment de passatgers en vols intercontinentals, que s'ha més que quadruplicat en 12 anys (+357,2%).⁷¹ Això contrasta amb el descens del nombre de passatgers en vols d'àmbit nacional (-9,2%), més afectats per la posada en marxa de l'AVE i la conjuntura econòmica espanyola.⁷² Per últim, el nombre de passatgers en vols al continent europeu ha augmentat un 57,6%.⁷³

L'augment de passatgers en vols intercontinentals a l'aeroport de Barcelona l'any 2019 reforça la tendència dels darrers anys.

En referència a les principals companyies que operen a l'aeroport de Barcelona, tant Vueling (+6,1% i 20,4 milions d'usuaris) com Ryanair (+7,8% i 8,0 milions de passatgers) han incrementat el nombre de passatgers per sobre de la mitjana de l'aeroport. També han augmentat els usuaris d'EasyJet (+3,0% i 3,6 milions d'usuaris) i el grup Iberia (+13,4% i 1,9 milions de passatgers). En canvi, Lufthansa (-0,6% i 3,0 milions d'usuaris), el grup Air France-KLM (-3,8% i 1,9 milions de passatgers) i Norwegian (-5,1% i 1,7 milions de passatgers) han retrocedit. Això ha situat el pes de Vueling i Ryanair a Barcelona al 38,7% i 15,3%, respectivament, el que representa 0,4pp més que l'any 2018 per ambdues companyies. L'incre-

⁷⁰ Amb un augment del 60,5% a Barcelona, i descensos del 60,1% a Girona i del 19,9% a Reus.

⁷¹ Ha augmentat molt el nombre de passatgers amb origen o destí a l'Àsia Occidental (+557,2%), Amèrica del Sud (+437,1%) o Amèrica del Nord (+420,1%). Vegeu la taula I.3.A.T1 a l'annex.

⁷² El nombre de passatgers en el trajecte entre Madrid i Barcelona entre 2007 i 2019 ha disminuït un 46,0%, molt més del que ho ha fet en altres destins peninsulars, com entre Sevilla i Barcelona (-11,2%) o Barcelona i Bilbao (-8,2%), per posar alguns exemples. En canvi, ha augmentat el nombre d'usuaris en trajectes als arxipèlags, com Barcelona-Eivissa (+42,4%), Barcelona-Palma (+22,0%), Barcelona-Menorca (+17,8%) o Barcelona-Tenerife Nord (+71,7%). Vegeu el gràfic I.3.A.G3 a l'annex.

⁷³ Amb un increment notable de passatgers procedents de França (+74,0%) i un increment a països que aporten menys passatgers, però que han diversificat els destins disponibles des dels aeroports catalans. És el cas de Suïssa (+67,4%), Portugal (+91,1%), Rússia (+181,0%), Àustria (+139,2%), Polònia (+291,4%), Romania (+108,1%), etc. Veure taula I.3.A.T1 a l'annex.

ment del nombre de passatgers de Ryanair a Barcelona ha tingut com a contrapartida descensos a l'aeroport de Girona (-2,8%), però no a Reus (+9,6%). Tot i així, el 2019 la companyia ha guanyat quota tant a l'aeroport de Girona (73,0% i +1,1pp) com a Reus (39,2% i +3,1pp).⁷⁴

El transport de mercaderies per via aeroportuària ha augmentat un 2,5% al conjunt dels aeroports catalans, amb 177 milers de tones transportades, de les quals l'aeroport de Barcelona en concentra la totalitat (100,0%). Al conjunt d'Espanya el transport de mercaderies ha augmentat un 5,6% fins a 1.068 milers de tones, el que situa la quota catalana en el 16,6% (-0,5pp respecte a l'any 2018). A l'aeroport de Barcelona, des de l'any 2008, la càrrega transportada ha augmentat un 70,5%.

⁷⁴ Vegeu el gràfic I.3.A.G4 a l'annex.

4. EL SECTOR PÚBLIC

4.1. LA DESPESA PÚBLICA A CATALUNYA

L'any 2019 la despesa de les administracions públiques a Catalunya ha tingut un comportament expansiu, amb un augment per sobre del creixement del conjunt de l'activitat econòmica.

L'any 2019 la despesa de les administracions públiques (AP)⁷⁵ a Catalunya ha tingut un comportament expansiu, amb un augment per sobre del creixement del conjunt de l'activitat econòmica. Amb un increment de la despesa de la Generalitat de Catalunya, de les administracions locals, de l'Administració de la Seguretat Social i la despesa de l'Administració general de l'Estat a Catalunya - per l'augment de les prestacions d'atur del Servei Públic d'Ocupació Estatal i el manteniment de la inversió pressupostada de l'Estat a Catalunya-

L'agregat d'aquests indicadors de despesa pública de les diferents administracions augmenta el 4,8% en termes nominals, 3.150 milions d'€ més que el 2018, i situa el seu nivell en el 29,0% del PIB català. Per segon any consecutiu estaria augmentant el pes de la despesa pública sobre el PIB, si bé es manté 5,3 punts percentuals per sota del nivell de l'any 2009, any a partir del qual s'inicia en el conjunt d'Espanya el procés de consolidació fiscal dels seus comptes públics.

El caràcter expansiu d'aquesta despesa respon principalment a l'augment de la despesa corrent, mentre que retrocedeix lleugerament la despesa de capital.

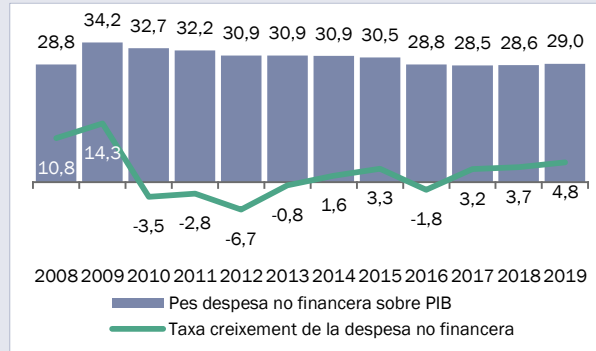
El 2019 es constata un increment en termes nominals, del 5,2%, de l'agregat de la despesa corrent -de la Generalitat, Administració de la Seguretat Social, entitats locals, i Servei Públic d'Ocupació-. Mentre que es produeix una lleugera caiguda de l'1,2% de la despesa de capital -per la reducció de la despesa de capital de les administracions locals i de l'Administració de la Seguretat Social i el manteniment de la despesa de capital pressupostada de l'Estat a Catalunya, que compensen l'augment del 12,2% de l'execució de la despesa de capital agregada de la Generalitat-

Per nivells d'administració, el comportament expansiu de la despesa pública respon, principalment, a l'evolució de la despesa de la Generalitat de Catalunya i del Servei Públic d'Ocupació amb uns increments del 5,1%, i el 10,3%, respectivament, i a l'evolució de la despesa de l'Administració de la Seguretat Social a Catalunya (augmenta el 5,4%). Mentre que la despesa de les entitats locals creix per sota de l'increment de l'activitat econòmica (augmenta el 2,0%), i els pressupostos prorrogats de l'Estat mantenen pràcticament constants la dotació pressupostària de les inversions reals de l'Estat a Catalunya.

⁷⁵ L'acció de les administracions públiques (AP) a Catalunya, ordenada en termes quantitius, l'exerceixen la Generalitat de Catalunya, l'Administració de la Seguretat Social, a través del sistema de pensions i prestacions; les administracions locals i l'Administració general de l'Estat, principalment a través de la inversió estatal i la despesa del Servei Públic d'Ocupació Estatal.

GRÀFIC I.4.G1 Evolució de l'indicador de despesa pública de les administracions públiques a Catalunya. Catalunya, 2008-2019

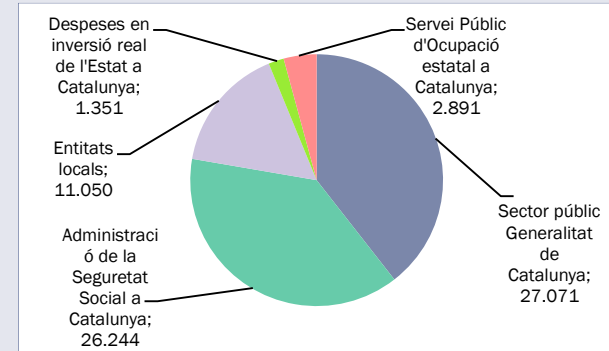
Pes sobre el PIB de l'indicador de despesa pública de les administracions públiques a Catalunya. Catalunya, 2008-2019

Unitats: pesos i taxes de creixement en percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya; Ministeri de Treball i Immigració; Ministeri d'Hisenda i Administracions públiques; Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya; Servei Públic d'Ocupació Estatal i CR INE.

Indicador de despesa pública de les administracions públiques a Catalunya. Composició. Catalunya, 2019

Unitats: milions d'€.

Font: elaboració pròpia a partir dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya; Ministeri de Treball i Immigració; Ministeri d'Hisenda i Administracions públiques; Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya; Servei Públic d'Ocupació Estatal i CR INE.

S'accelera els creixements del consum públic i de l'indicador de transferències socials monetàries, mentre que es redueix l'indicador de la despesa pública de capital Catalunya. Aquests tres indicadors de despesa pública mantenen un pes sobre el PIB per sota dels nivells de la majoria de països europeus.

L'augment de l'indicador de despesa pública ha anat acompanyat d'un creixement del consum públic⁷⁶ del conjunt de les AP a Catalunya, amb un valor de 40.496 milions d'€, segons estima Idescat, i una evolució en termes reals del 2,4%, fent una contribució positiva, de 0,38 punts percentuals, al creixement de l'economia catalana el 2019. Aquesta evolució en termes nominals (4,5%) se situa per sobre de l'augment de l'activitat econòmica, i es recupera lleugerament la pèrdua de pes sobre el PIB dels darrers anys, que se situa en el 16,2% del PIB. De totes formes aquest pes es manté per sota del nivell de la majoria

⁷⁶ El consum públic inclou el valor de les prestacions de serveis a través de les transferències socials en espècie que fan les administracions públiques -per mitjà de la producció pròpia o comprada al mercat- de consum públic col·lectiu i consum públic individual. El consum públic no inclou el valor de les transferències socials monetàries de les administracions públiques a través de subsidis, prestacions i pensions.

El consum públic col·lectiu és una mesura del valor dels serveis públics associats als:

- Serveis públics generals.
- Seguretat i Defensa.
- Manteniment de la llei i l'ordre.
- Protecció del medi ambient.
- Investigació i desenvolupament.
- Desenvolupament de les infraestructures i l'economia.

Mentre que el consum públic individual és una mesura del valor dels serveis públics associats als:

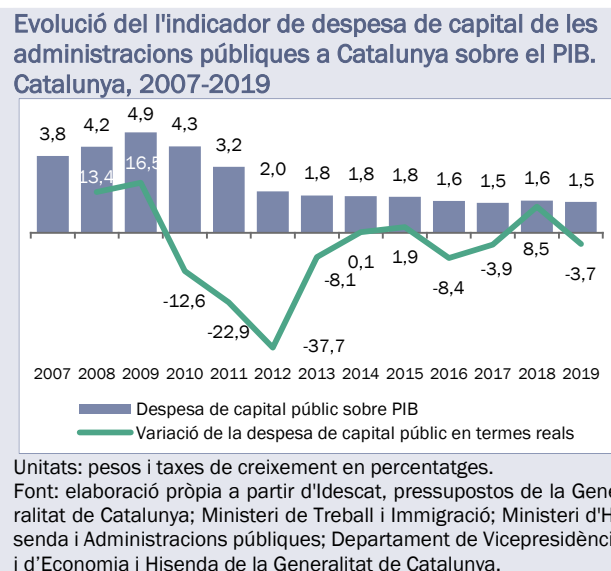
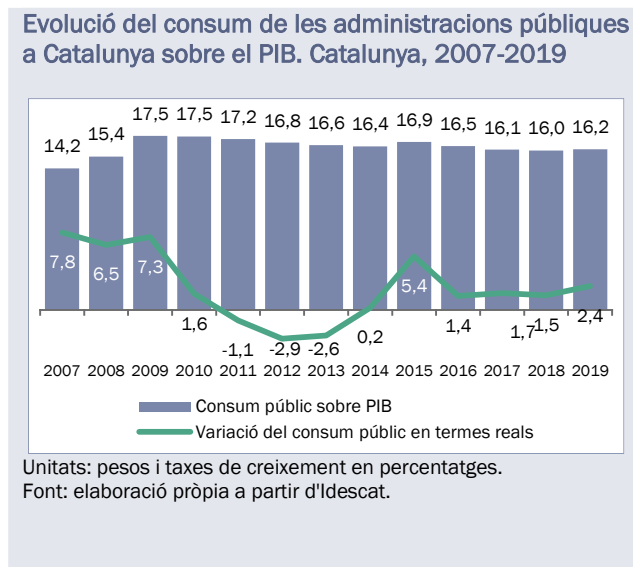
- Serveis d'educació.
- Serveis de sanitat.
- Serveis de Seguretat Social i assistència social.
- Serveis esportius i recreatius.
- Serveis de cultura.
- Serveis d'allotjament.
- Serveis de recollida de residus de les llars.
- Explotació del sistema de transport.

de països de la UE, on en termes mitjans dels anys 2014-2018 és del 20,9% (vegeu la taula I.4.A.T1 de l'annex).

Paral·lelament, augmenta (el 6,0% en termes nominals) la despesa en transferències socials monetàries (subsidis, prestacions, i pensions socials),⁷⁷ per sobre del creixement de l'activitat econòmica, com a conseqüència de l'augment de les prestacions de l'Administració de la Seguretat Social a Catalunya (amb un increment del 5,4%), l'augment de la despesa en prestacions d'atur de l'Estat a Catalunya (amb un increment del 10,3%), i l'augment de l'11,5% la despesa en les prestacions gestionades per la Generalitat. Mentre que durant els anys de crisi la despesa en transferències socials monetàries (subsidis, prestacions i pensions socials) havia augmentat el seu pes sobre el PIB fins al 13,9%, a partir del 2014 el comença a reduir i l'any 2019 significa el 12,6%. Aquest comportament s'explica fonamentalment per la davallada de les prestacions d'atur, però també han perdut pes sobre el PIB les pensions i prestacions de la Seguretat Social i les de la Generalitat, si bé el darrer any s'estabilitza el pes d'aquests dos darrers components.⁷⁸ Com succeeix amb l'indicador del consum públic, Catalunya manté el pes d'aquesta despesa en relació amb el PIB per sota del nivell de la majoria de països de la UE, on en termes mitjans dels anys 2014-2018 és del 16,1% (vegeu la taula I.4.A.T2 de l'annex).

Al mateix temps, l'indicador de despesa de capital de les AP a Catalunya, amb un valor estimat de 3.798,6 milions d'€, experimenta una reducció del 3,7% en termes reals, reduint lleugerament el seu pes sobre el PIB fins a l'1,5% del PIB. El nivell de despesa de capital sobre el PIB se situa en aquests darrers anys de creixement (2014-2019), amb un pes de l'1,6%, clarament per sota del seu pes durant els anys de crisi (2008-2013), en què va significar en termes mitjans el 3,5% del PIB, amb un retrocés progressiu al llarg dels anys. Això ha situat els darrers cinc anys els pes de la despesa de capital sobre el PIB a Catalunya clarament per sota de pràcticament la totalitat de països de la UE, on en termes mitjans dels anys 2014-2018 aquest pes és del 4,0% (vegeu la taula I.4.A.T3 de l'annex).

GRÀFIC I.4.G2 Evolució del consum públic i l'indicador de despesa de capital de les administracions públiques a Catalunya sobre el PIB. Catalunya, 2007-2019

⁷⁷ L'indicador de transferències socials monetàries computa les despeses en transferències socials monetàries de l'Administració de la Seguretat Social a Catalunya, de l'Estat a Catalunya (a través de les prestacions d'atur) i de la Generalitat de Catalunya. Caldria afegir a aquest indicador les transferències socials monetàries de l'Administració local a Catalunya, si bé no es disposa de dades per als anys 2018 i 2019. De totes maneres, l'import d'aquestes transferències de l'Administració local és relativament reduït.

⁷⁸ No es disposa de dades de la despesa en transferències socials monetàries de les entitats locals per al 2018 i 2019, si bé les dades fins al 2016 indiquen que signifiquen una part molt reduïda del total de transferències socials monetàries i tenen un pes molt reduït respecte del PIB.

4.2. EL SECTOR PÚBLIC DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

El sector públic de la Generalitat de Catalunya, per mitjà de les competències que li atribueix l'Estatut d'autonomia, executa la part més important de la despesa de les diferents administracions públiques a Catalunya.

En els següents epígrafs s'analitza l'execució dels pressupostos en l'àmbit consolidat del sector públic administratiu (SPA) i l'Institut Català de la Salut (ICS), on es consoliden els ingressos i les despeses de la Generalitat, el Servei Català de la Salut, l'Institut Català de la Salut, l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials i les entitats autònomes administratives. Si bé no es consoliden els ingressos ni les despeses del sector públic empresarial de la Generalitat de Catalunya (entitats de dret públic, societats mercantils, consorcis i fundacions de la Generalitat), sí que es considera el seu impacte en el càlcul del dèficit en termes SEC.

L'any 2019 el Govern prorroga per segon any consecutiu els pressupostos del 2017 encara condicionat pel Pla econòmic i financer 2018-2019 que exigeix un esforç de consolidació fiscal de 767,4 milions d'€ el 2019.

Els comptes públics del 2019 es regeixen pels criteris d'aplicació de la pròrroga recollides en el Decret 273/2018, de 20 de desembre.⁷⁹ Per segon any consecutiu s'han prorrogat els pressupostos aprovats per a l'any 2017. L'any 2018 perquè les finances de la Generalitat van estar sota la intervenció directa del Govern Central,⁸⁰ com a conseqüència de l'aplicació de l'article 155 de la Constitució. El 2019 la pròrroga pressupostària ha estat conseqüència de la manca del suport polític necessari perquè el Govern hagi aprovat els pressupostos.

La pròrroga pressupostària permet, tot i així, un increment de la despesa, en recollir per una part, la situació a 31 de desembre del 2018 pel que fa a la despesa de personal, i per una altra, la resta de despesa manté els valors inicials del pressupost del 2017 més la previsió d'augment d'ingressos finalistes i afectats per al 2019. Des de la vessant dels ingressos, la prorroga preveu un increment com a conseqüència de l'actualització de les bestretes i les liquidacions del model de finançament, i per les variacions d'ingressos i taxes propis i altres ingressos finalistes.

Cal, a més, tenir en compte que l'execució dels pressupostos ha estat condicionada pel Pla econòmic i financer 2018-2019,⁸¹ que exigia que els comptes de la Generalitat per al 2019 es tanquessin amb una necessitat de finançament en termes SEC de com a màxim 237,56 milions d'€,⁸² la qual cosa significava fer un esforç de consolidació fiscal, en relació amb l'execució dels pressupostos del 2018, de 767,4 milions d'€ per a l'any 2019 per acomplir l'objectiu de dèficit del 0,1% del PIB fixat pel Govern central. El Pla econòmic i financer 2018-2019 preveia assolir aquest ajust fonamentalment a partir de l'augment dels ingressos derivats d'un escenari de creixement econòmic. Mentre que les mesures previstes permetien ajustar les necessitats de finançament en 298,5 milions, 63,4 milions d'€ a través de mesures tributaries per augmentar els ingressos, i 235,1 milions d'€ amb mesures de contenció de la despesa.

⁷⁹ Decret 273/2018, de 20 de desembre, pel qual s'estableixen els criteris d'aplicació de la pròrroga dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2017, mentre no entrin en vigor els del 2019. DOGC núm. 7776, de 28.12.2018.

⁸⁰ Vegeu Orden PRA/1034/2017, de 27 de octubre, por la que se publica el Acuerdo del Consejo de Ministros de 21 de octubre de 2017, por el que, en aplicación de lo dispuesto en el artículo 155 de la Constitución, se tiene por no atendido el requerimiento planteado al M. H. Sr. Presidente de la Generalitat de Cataluña, para que la Generalitat de Cataluña proceda al cumplimiento de sus obligaciones constitucionales y a la cesación de sus actuaciones gravemente contrarias al interés general, y se proponen al Senado para su aprobación las medidas necesarias para garantizar el cumplimiento de las obligaciones constitucionales y para la protección del mencionado interés general.

⁸¹ Tot i que l'any 2018 es va tancar amb una necessitat de finançament dels comptes de la Generalitat (en termes SEC) de 1.005 milions d'€, un 0,44% del PIB, complint amb l'objectiu d'estabilitat pressupostària, de deute públic, i de regla de la despesa, l'incompliment de la regla de la despesa dels comptes del 2017, ha mantingut les finances de la Generalitat sota l'actuació del Pla d'estabilitat financera 2018-2019 (PEF), aprovat el mes de juliol del 2018 pel Consell de Política Fiscal i Financera.

⁸² D'acord amb el PIB previst en l'article 17.3 de la LOEPSF.

El 2019 augmenta el dèficit fiscal en 324 milions d'€, i s'incompleix l'objectiu de dèficit.

D'acord amb les dades provisionals del Ministeri d'Hisenda, el dèficit en termes SEC de la Generalitat de Catalunya l'any 2019 ha estat de 1.329 milions d'€, el 0,56% del PIB, allunyant-se de les previsions del PEF 2018-2019 i incomplint amb l'objectiu aprovat en el marc del PEF 2018-2019.

Aquest nivell de dèficit és el resultat d'uns ingressos no financers de 26.116,8 milions d'€ i d'unes despeses no financeres de 27.071,3 milions d'€, en l'àmbit de consolidació del SPA de la Generalitat amb l'ICS, i uns ajustos per passar dels termes de comptabilitat pressupostària -en què estan expressats els ingressos i les despeses- a termes de comptabilitat nacional (els ajustos SEC) negatius de -374,5 milions d'€.

Es trenca, així, amb la tendència de reducció del dèficit dels darrers tres anys i es produeix un augment del dèficit fiscal, de 219 milions d'€, que es pot desglossar en:

- L'augment en 1.260,6 milions d'€ dels ingressos no financers en l'àmbit de consolidació del SPA de la Generalitat i l'ICS, vinculat, fonamentalment, a l'increment dels recursos del model de finançament autonòmic (vegeu l'apartat 4.2.1.1).
- Aquest increment ha estat més que compensat per l'augment, en 1.320,6 milions d'€, de la despesa no financera en l'àmbit de consolidació del SPA de la Generalitat i l'ICS. Evolució que respon fonamentalment a tres components: a l'augment de la despesa de personal (associada, principalment, a l'actualització del 2,5% de les retribucions del personal del sector públic, que recupera una part del poder adquisitiu perdut els darrers anys, a la devolució pendent del primer tram de la paga extraordinària suprimida el 2013, i l'augment en la contractació de places docents); a l'augment de la compra de béns i serveis, amb un augment de la tarifa dels concerts sanitaris, la despesa de subministraments de l'ICS i dels concerts socials; i l'augment de la despesa en transferències corrents associades a l'increment en la despesa en farmàcia (receptes mèdiques), en els concerts educatius, en la Renda garantida de ciutadania, en les transferències a les universitats, i la despesa en ajuts menjador i de transport de les escoles.
- I per l'evolució de la resta d'ajustos SEC, que aporten un increment en la necessitat de finançament superior a la del 2018 per valor de 252,1 milions d'€, principalment com a conseqüència de l'augment de la despesa desplaçada.

S'estabilitza la reducció del dèficit de la Generalitat dels darrers set anys de consolidació fiscal.

Des d'una perspectiva temporal més àmplia, el procés de consolidació fiscal dels comptes de la Generalitat -iniciat l'any 2010 amb el Pla economicofinancer de reequilibri 2010-2012- manté per quart any consecutiu les necessitats de finançament en termes SEC de la Generalitat per sota del 1% del PIB d'ençà del 2010. L'any 2010 les necessitats de finançament, de 9.791 milions d'€, es van disparar per l'impacte de la crisi econòmica sobre els ingressos tributaris i per l'exigència d'incorporar en les liquidacions del pressupost l'important volum de despesa desplaçada que s'havia anat acumulant en exercicis anteriors (vegeu el gràfic I.4.G3).

En els darrers deu anys ha tingut lloc un fort ajust de la despesa. En aquest sentit, la despesa no financera del conjunt del sector públic de la Generalitat en termes de comptabilitat nacional (descomptada la despesa en interessos i incorporats els efectes de la despesa desplaçada) s'ha reduït en 2.859 milions d'€, el 9,0% menys que el 2010, tant per les reduccions en la despesa de transferències corrents -amb una caiguda del 21,9%, 534 milions d'€ menys que el 2010-, de la despesa en la compra béns i serveis -amb un retorcés del 4,4%, 531 milions d'€ menys que el 2010- com pel fort ajust de la despesa de capital -amb un caiguda del 54,2%, 2.958,2 milions d'€ menys que el 2010-. Mentre que el nivell de despesa de personal se situa l'any 2019 un 9,9% per sobre el nivell del 2010 (1.164 milions d'€ més).

Aquest darrer increment de la despesa de personal s'ha produït per l'augment en la contractació de personal, que ha superat els nivells de 2010⁸³ com a conseqüència de la seva recuperació des de l'any 2014, i amb més intensitat per l'augment de la contractació de personal conjuntural. Mentre que el nivell de retribució per ocupat, en prou feines ha recuperat els nivells nominals previs a la crisi, si bé es troba encara clarament per sota en termes de la seva capacitat adquisitiva.

Entre els anys 2010-2013 la contractació de personal del sector públic de la Generalitat es redueix el 5,9%, mentre que entre el 2014 i el 2018 augmenta l'11,7%, de forma que el nivell d'ocupació és el 2018 el 5,2% superior al de 2010⁸⁴ (vegeu la taula I.4.A.T4 de l'annex).

Per la seva part, la remuneració per ocupat s'ha reduït en termes nominals l'1,3% entre els anys 2010 i 2018, mentre que la seva capacitat adquisitiva ha retrocedit el 12,3%. Durant els anys de crisi (2010-2013) la capacitat adquisitiva es va reduir el 14,6%, i entre el 2014 i el 2018 s'ha recuperat el 2,7% (vegeu la taula I.4.A.T4 de l'annex).

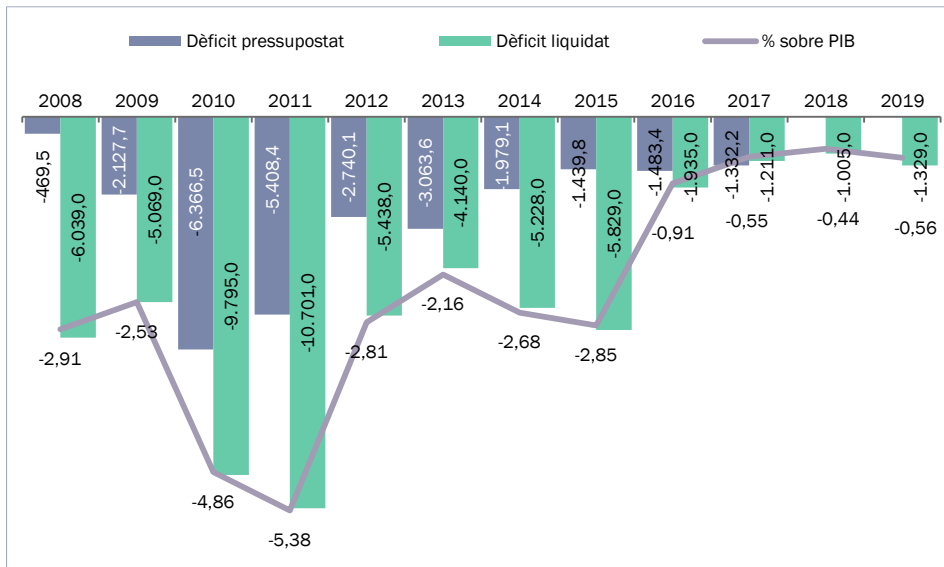
L'evolució de la despesa executada el 2019, segueix en aquest procés de recuperació parcial de la capacitat adquisitiva perduda durant la crisi. Els pressupostos es van aprovar amb un increment de les remuneracions per ocupat del 2,5%, un creixement que s'ha situat per sobre de l'augment del nivell de preus al consum el 2019, que ha estat del 0,9%, però que situaria encara la capacitat adquisitiva del sous i salaris del sector públic de la Generalitat de Catalunya al voltant de 10 punts percentuals per sota dels nivells de 2010.

Des del vessant dels ingressos, la millora de l'evolució econòmica ha permès per quart any consecutiu situar els ingressos liquidats del sector públic de la Generalitat en termes de comptabilitat nacional per sobre del valor de l'any 2010, amb un increment de 5.655 milions d'€, el 24,4% més que el 2010.

⁸³ L'any 2010 el nivell de contractació d'ocupació del sector públic de la Generalitat de Catalunya assoleix un màxim històric, amb els darrers pressupostos aprovats abans de l'impacte del procés de consolidació fiscal de l'economia espanyola que s'inicia a partir d'aquell com a conseqüència de la crisi del 2008.

⁸⁴ Les dades del personal de la Generalitat de Catalunya i el seu Sector públic s'obtenen del Banc de dades d'ocupació pública que publica la Secretaria d'Administració i Funció Pública, del Departament de Governació, Administracions Públiques i Habitatge de la Generalitat de Catalunya. Les dades estan disponibles fins l'any 2018, i distingeix entre el personal estructural de les administracions públiques catalanes (personal que ocupa llocs de caràcter permanent, amb independència de la durada de la seva ocupació, i del tipus o durada de la jornada realitzada) i el personal conjuntural (personal que ocupa llocs de reforç, de substitució, o llocs de programa temporal).

GRÀFIC I.4.G3 Evolució del dèficit de la Generalitat segons SEC. Catalunya, 2008-2019

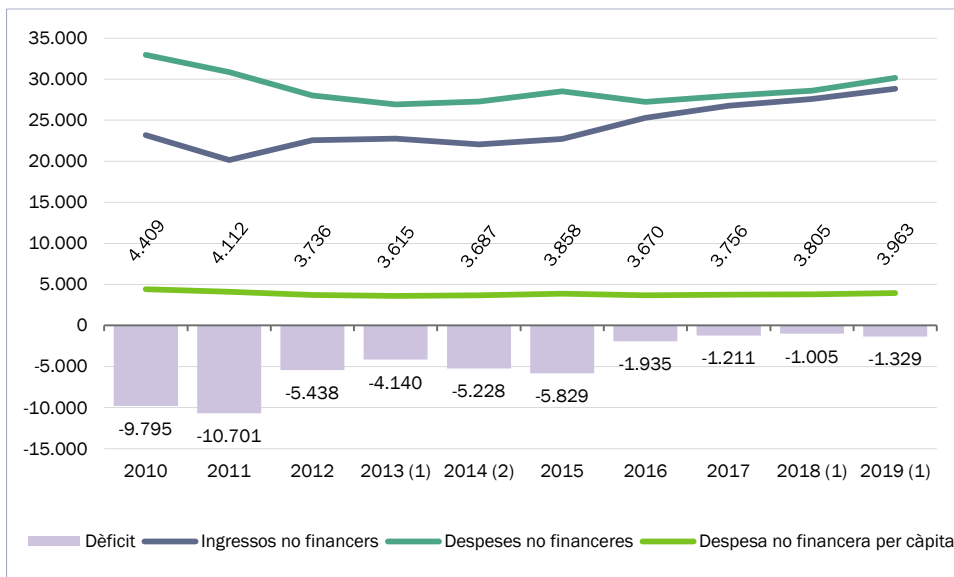

Unitats: milions d'€ i percentatge sobre el PIB de Catalunya.

Nota: les dades del 2018 i 2019 són provisionals.

Font: Departament d'Economia i Coneixement i Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, i Comptabilitat regional d'Espanya per al PIB de l'economia catalana, INE.

GRÀFIC I.4.G4 Evolució dels ingressos no financers, despeses no financeres i dèficit de la Generalitat en termes de comptabilitat nacional (SEC). Catalunya, 2010-2019

Unitats: milions d'€, euros per capita, i taxes de creixement en percentatge.

Nota: les dades del 2018 i 2019 són provisionals.

Font: Intervención General de la Administración del Estado. Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas, i Població INE.

4.2.1. ELS INGRESSOS EXECUTATS DEL SECTOR PÚBLIC ADMINISTRATIU DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA I L'ICS

L'any 2019 la Generalitat de Catalunya, en l'àmbit institucional consolidat del SPA i l'ICS, ha obtingut uns recursos de 34.705,8 milions d'€ per finançar tota la seva despesa (financera i no financera). Un import que és el 6,6% inferior al del 2018.

De totes maneres, els recursos no financers, de 26.116,8 milions d'€, han augmentat el 5,1%, i han guanyat pes dintre de l'estructura de finançament, fins a representar el 75,3% de tots els ingressos, com a conseqüència de la important reducció dels ingressos financers.

Els ingressos financers han disminuït en 3.396,0 milions d'€, el 30,1% menys que el 2018, fins a assolir la xifra de 8.589,0 milions d'€. Aquests s'utilitzen, per una part, per finançar el nou dèficit generat el 2019, de 1.329,0 milions d'€ i, per una altra, per cobrir el refinançament dels venciments del deute acumulat de la Generalitat de Catalunya. La reducció dels ingressos financers respon fonamentalment a la menor necessitat de cobrir el refinançament associat a les amortitzacions per un calendari d'amortitzacions de deute més favorable. En aquest sentit, davant les dificultats d'accés al crèdit en els mercats, la Generalitat ha seguit recorrent a les fórmules acordades per l'Administració central amb les comunitats autònomes a través dels mecanismes de finançament que des del 2015 es regeixen pel Reial decret llei 17/2014,⁸⁵ (vegeu l'apartat 1.2.4).

TAULA I.1.T 14. Evolució dels ingressos executats del SPA de la Generalitat més l'ICS. Catalunya, 2010-2019

	2010-2013	2014-2018	2019
Ingressos no financers	20.220	22.317	26.117
Ingressos corrents	19.698	22.045	25.799
Cap. 1 Impostos directes	8.144	9.313	11.837
Cap. 2 Impostos indirectes	8.420	10.476	12.451
Cap. 3 Taxes, béns i altres ingressos	809	863	740
Cap. 4 Transferències corrents	2.146	1.322	745
Cap. 5 Ingressos patrimonials	179	71	26
Ingressos de capital	522	272	318
Cap. 6 Alienació d'inversions reals	59	74	15
Cap. 7 Transferències de capital	463	198	304
Ingressos financers	12.393	11.159	8.589
Cap. 8 Variació d'actius financers	153	181	505
Cap. 9 Variació de passius financers	12.240	10.978	8.084
Total ingressos	32.614	33.476	34.706

Unitats: milions d'€.

(1) L'ingrés liquidat dels totals dels capítols I, II i IV dels pressupostos del 2013 no són directament comparables amb l'estructura d'ingressos d'aquests capítols per al 2012, ja que l'any 2012 es van dur a terme les liquidacions del model de finançament del 2010 que es va aplicar segons la composició dels recursos de la nova cistella d'impostos.

(2) L'ingrés del 2014 inclou 688,3 milions d'€ de drets reconeguts de l'impost sobre dipòsits d'entitats bancàries que no es van ingressar com a conseqüència de la declaració d'inconstitucionalitat dictada pel TC, i que computen com a impostos directes.

(3) Les dades del 2018 i 2019 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i algunes de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC) i no incorporen l'import dels ingressos executats per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat i l'import dels ingressos per transferències de capital associats al FEAGA.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques.

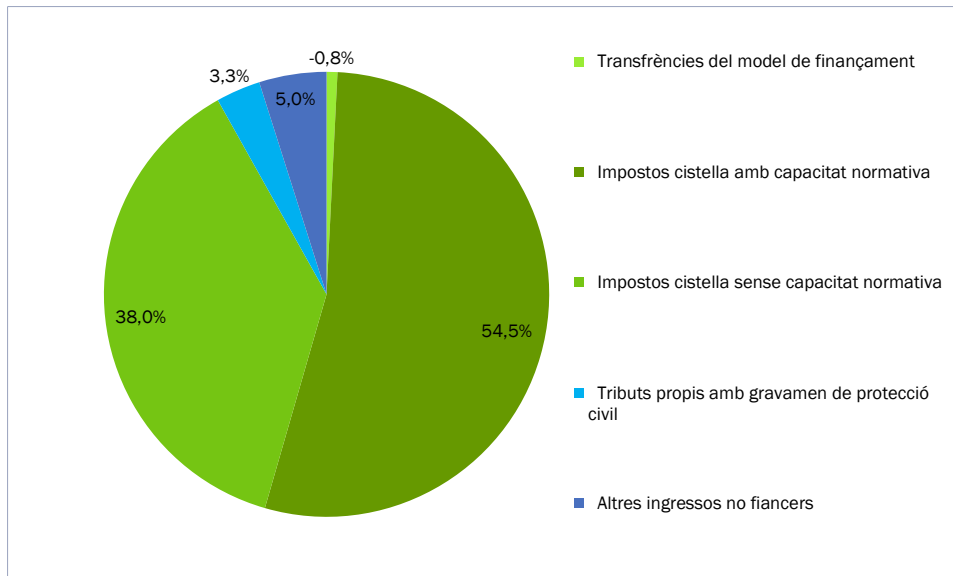
En funció del seu origen els recursos no financers de la Generalitat mantenen una estructura relativament estable els darrers quatre anys. L'any 2019 els recursos del model de finançament representen el 91,7% de tots els ingressos no financers. Dins d'aquests distingim entre els impostos de la cistella del model de finançament, sobre els quals la Generalitat té capacitat normativa, i que signifiquen el 54,5% de tots els ingressos no financers; els impostos de la cistella del model de finançament sense capacitat normativa per part de la Generalitat, que representen el 38,0% dels recursos no financers; i el conjunt

⁸⁵ Vegeu el [Reial decret llei 17/2014, de 26 de desembre, de mesures de sostenibilitat financera de les comunitats autònomes i entitats locals i altres de caràcter econòmic](#). BOE núm. 315, de 30.12.2014.

de transferències associades als seus diferents fons i les seves liquidacions del model de finançament, que el 2019 representen el -0,8% dels ingressos no financers.

La resta de recursos, aquells que no estan vinculats al model de finançament, suposen l'any 2019 el 8% dels ingressos no financers. Per una part, els tributs propis signifiquen 3,3% dels ingressos no financers, i per una altra la resta de transferències de l'Estat i la UE i ingressos patrimonials aporten el 5,0% dels ingressos financers.

GRÀFIC I.4.G5 Composició dels ingressos no financers del SPA de la Generalitat més l'ICS per origen dels ingressos. Catalunya 2019

Unitat: percentatge respecte del total d'ingressos no financers.

Font: elaboració pròpia a partir dels informes de seguiment dels plans economicofinancers del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques i dels informes mensuals d'execució pressupostària del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

L'augment dels recursos no financers ha significat disposar de 1.260,6 milions d'€ més que l'exercici precedent, com a resultat, principalment, de l'increment dels recursos del model de finançament i, en menor mesura, pels ingressos cobrats sobre serveis prestats a través de taxes i altres ingressos. Aquesta evolució es pot agrupar en els següents elements (vegeu la taula I.4.T2):⁸⁶

- Els recursos associats al model de finançament, 23.961,5 milions d'€, augmenten el 4,5%, aportant 1.039,3 milions d'€ més que el 2018. Aquests recursos signifiquen el 91,7% dels ingressos no financers de la Generalitat (vegeu el següent apartat), un pes que va augmentar progressivament entre el 2010 i el 2017 però que s'ha estabilitzat o reduït el dos darrers anys. El model de finançament, aprovat l'any 2009, preveu una revisió quinquennal dels elements que en configuren l'estructura, com per exemple les variables i ponderacions que defineixen les necessitats o el càlcul de la capacitat fiscal i que, per tant, està pendent de revisió des de l'any 2014.
 - La resta de recursos no financers aporta uns ingressos de 2.155,3 milions d'€, l'11,4% més que el 2018, amb una evolució diversa dels seus components.
1. Per una part, l'any 2019, la Generalitat de Catalunya redueix la capacitat recaptatòria a través d'impostos propis, que només aporten el 0,4% dels ingressos no financers. S'obtenen per aquesta via 117,4 milions d'€, el 21,4% menys que el 2018, a través de la recaptació de les vuit figures existents:

⁸⁶ Vegeu l'Informe mensual d'execució, núm. 60 (març de 2020) del Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

- a. L'impost sobre begudes envasades amb excés de sucre (34,7 milions d'€), que redueix la seva recaptació en 7,2 milions d'€ en línia amb l'objectiu fiscal de reduir el consum d'aquest tipus de begudes;
 - b. L'impost sobre habitatges buits (11,8 milions d'€), que redueix la seva recaptació en 4,5 milions d'€, per una part per l'efecte de dissuasió de les seves tarifes i que incentiva la sortida al mercat de lloguer d'habitatges buits, i per una altra, per l'increment de les operacions d'actius immobiliaris cap a fons d'inversió, element que interromp el termini de desocupació fixat per la llei;
 - c. L'impost sobre estades en establiments d'allotjament turístic (65,7 milions d'€), que augmenta la recaptació en 4,7 milions d'€;
 - d. L'impost sobre grans establiments comercials (11,5 milions d'€), que redueix la recaptació en 0,7 milions d'€, recordem que va canviar la seva configuració a partir de l'abril del 2017 com un impost de caràcter extrafiscal per corregir i compensar les externalitats negatives en el territori i en el medi ambient que pot suposar la concentració de grans superfícies comercials;⁸⁷
 - e. L'impost sobre emissió d'òxids de nitrogen a l'atmosfera produïda per l'aviació comercial (4,8 milions d'€), que augmenta la recaptació en 0,6 milions d'€;
 - f. L'impost sobre l'emissió de gasos i partícules a l'atmosfera produïda per la indústria (1,4 milions d'€), que augmenta la recaptació en 1,0 milions d'€.
 - g. El gravamen de protecció civil (3,7 milions d'€), que augmenta la recaptació en 0,1 milions d'€.
 - h. I finalment, cal tenir en compte que l'anul·lació per part del Tribunal Constitucional de l'impost sobre el risc mediambiental d'elements radiotòxics ha comportat una reducció de 28,2 milions d'€ en la recaptació, ja que s'han retornat els ingressos produïts entre el 2015 i el 2017 per aquesta figura tributària.
2. Per una altra, incrementa 8,4%, els ingressos cobrats sobre serveis prestats a través de taxes i altres ingressos, que aporten 740,2 milions d'€ i signifiquen el 2,8% dels recursos no financers.
 3. Per la seva part, l'any 2019 es redueixen els recursos provinents d'ingressos patrimonials i alienació d'inversions reals. Aquests conceptes han aportat uns ingressos de 40,3 milions d'€, el 46,6% menys que el 2018 i signifiquen el 0,2% de tots els ingressos no financers, com a conseqüència de la reducció en 30,7 milions d'€ dels ingressos patrimonials i en 4,5 milions d'€ dels ingressos per alienació d'inversions reals.
 4. A més, la Generalitat rep una sèrie de recursos via transferències corrents, generalment amb caràcter finalista, principalment de l'Estat i en menor mesura de la UE. L'any 2019 ha obtingut per aquesta via 953,8 milions d'€, el 13,7% més que el 2018, i que signifiquen el 3,7% dels ingressos no financers.
 5. Finalment, les transferències de capital aporten un recursos de 303,6 milions d'€, el 62,0% més que el 2018, i signifiquen l'1,2% dels ingressos no financers. Aquests recursos s'han vist afectats positivament per l'augment de les transferències provinents de la UE associades a l'increment del programa FEDER i el FEAGA, per l'augment de les transferències de l'Estat, especialment per l'increment

⁸⁷ Vegeu la Llei 5/2017, citada a la nota anterior.

del fons per a polítiques actives d'ocupació, i per l'ingrés d'una donació d'una fundació en el marc d'un conveni amb el Departament de Salut.

TAULA I.1.T 15. Evolució dels ingressos no financers del SPA de la Generalitat més l'ICS, per origen dels ingressos. Catalunya, 2010-2019

	2010-2013	2014-2018	2019
Ingressos no financers	20.220	22.180	26.116,8
Ingressos model de finançament	18.071	20.371	23.961,5
Transferències del model de finançament	1.285	587	-208,9
Impostos cistella amb capacitat normativa	9.843	11.291	14.243,8
Impostos cistella sense capacitat normativa	6.943	8.493	9.926,6
Ingressos no financers sense model de finançament	2.149	1.809	2.155,3
Tributs propis amb gravamen de protecció civil	586	731	857,6
Ingressos impostos propis (capítol 1 i 2)	29	99	117,4
Ingressos per taxes i altres	557	632	740,2
Altres ingressos no financers	1.563	1.078	1.297,7
Ingressos transferències corrents	862	735	953,8
Ingressos patrimonials, alienació inversions reals	239	145	40,3
Ingressos per transferències de capital	463	198	303,6

Unitats: milions d'€.

(1) L'ingrés del 2014 inclou 688,3 milions d'€ de drets reconeguts de l'impost sobre dipòsits d'entitats bancàries que no es van ingressar com a conseqüència de la declaració d'inconstitucionalitat dictada pel TC, i que computen com a impostos directes.

(2) Les dades del 2018 i 2019 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades originals estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i a algunes de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC); per tal de fer-les homogènies amb les dades executades del compte general, s'han sumat a les dades del Ministeri l'import dels ingressos executats per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat i l'import dels ingressos per transferències de capital associats al FEAGA.

Font: elaboració pròpia a partir dels informes de seguiment dels plans economicofinancers del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques i dels informes mensual d'execució pressupostària del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

4.2.1.1. ELS INGRESSOS VINCULATS AL SISTEMA DE FINANÇAMENT AUTONÒMIC

Els ingressos del model de finançament autonòmic augmenten el 4,5% per l'impacte de la millora de l'activitat econòmica sobre les bestretes dels impostos cedits parcialment i la recaptació dels cedits totalment i per les liquidacions pendents d'exercicis precedents.

Els ingressos executats vinculats al sistema de finançament autonòmic l'any 2019 han estat de 23.961,5 milions d'€, amb un augment de 1.309,3 milions d'€, el 4,5% més que el 2018.

Aquesta evolució respon a l'increment dels recursos vinculats als ingressos tributaris, 1.503,2 milions d'€ més que el 2018, mentre que es redueixen els recursos derivats de les transferències associades al model de finançament, que aporten 463,8 milions d'€ menys.

L'augment en els ingressos tributaris és el resultat de la combinació de dos elements:

1. Per una part, vuit de les tretze figures tributàries de la cistella experimenten increments en les aportacions que fan al model de finançament, per valor de 1.789,0 milions d'€:

- Les previsions d'una recaptació més elevada fetes pel Govern central es tradueixen en un increment del 9,4% (1.590,6 milions d'€ més) en les bestretes de tres dels sis impostos cedits parcialment, que es distribueix en un augment de les bestretes de l'IRPF (1.057,0 milions d'€ més); de l'IVA (301,9 milions d'€ més); i de l'impost sobre hidrocarburs (231,8 milions d'€ més). En conjunt, l'augment de les bestretes d'aquests impostos (9,4%) se situa clarament per sobre de l'increment de la recaptació que d'aquests impostos ha tingut lloc al llarg del 2019 al conjunt d'Espanya, que d'acord amb l'Agència Estatal d'Administració Tributària (AEAT) ha estat del 3,9%.
 - Així mateix, augmenta la recaptació de pràcticament tots els impostos cedits totalment a la Generalitat: l'impost de successions i donacions (71,8 milions d'€ més); l'impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats (66,8 milions d'€ més), on tot i reduir-se la recaptació de l'impost de transmissions patrimonials per la reducció de les operacions de compravenda de segona mà, per una altra part, augmenta la recaptació de l'impost d'actes jurídics documentats com a conseqüència de l'eliminació dels tipus reduïts per a préstecs hipotecaris en determinats casos, i per l'augment del tipus de l'1,5% al 2% en la constitució de préstecs hipotecaris on el prestador és el subjecte passiu; l'impost sobre el patrimoni (31,8 milions d'€ més); els tributs sobre el joc (7,5 milions d'€ més); i l'impost sobre determinats mitjans de transport (20,4 milions d'€ més), per l'augment de la quota tributària mitjana.
2. Per una altra, es redueix en 285,8 milions d'€ l'aportació conjunta de cinc figures tributàries que es distribueix en una reducció de: l'impost sobre labors del tabac (47,3 milions d'€ menys); l'impost sobre alcohols (1,1 milions d'€ menys); el tram autonòmic de l'impost sobre hidrocarburs (206,7 milions d'€ menys); l'impost sobre energia (18,9 milions d'€ menys); i l'impost sobre dipòsits en entitats de crèdit (11,8 milions d'€ menys), en aquest cas per una reducció del saldo mitjà dels dipòsits bancaris mensuals el 2018.

L'evolució negativa dels ingressos per transferències associades al model de finançament autonòmic s'explica, en primer lloc, per la reducció en 357,5 milions d'€ de les liquidacions pendents de transferències d'exercicis anteriors (principalment per les menors liquidacions pendents dels rendiments d'exercicis precedents de l'IRPF, l'IVA i els impostos especials); en segon lloc, per la reducció en 151,1 milions d'€, de les bestretes dels fons del model de finançament (l'agregat del Fons de Suficiència i el Fons de Garantia passa a tenir un saldo negatiu més petit que el 2017); mentre que augmenta, en 44,7 milions d'€ dels fons específics vinculats a la sanitat.

TAULA I.1.T 16. Evolució i grau d'execució dels ingressos de la Generalitat de Catalunya vinculats al sistema de finançament autonòmic. Catalunya, 2010-2019

	2010-2013	2014-2018	2019
Total ingressos per Model de finançament (A + B)	18.071	20.371	23.962
Bestretes tributs cedits parcialment	13.072	15.989	19.329
Liquidacions tributs cedit parcialment	948	318	913
Tributs cedits totalment	2.766	3.477	3.928
Transferències liquidacions pendents	-652	714	250
Transferències de Fons del model de finançament (bestretes) (1)	1.825	-210	-565
Fons específics vinculats a la sanitat	112	83	106
	2010-2013	2014-2018	2019
A. Total ingressos tributs cedits	16.786	19.784	24.170
Impost sobre successions i donacions	450	453	583
Impost sobre el patrimoni	223	487	566
Impost sobre transmissions patrimonials i AJD	1.192	1.677	2.102
Tributs sobre el joc	247	224	252
IRPF (tram autonòmic)	7.455	8.156	10.617
IRPF (bestreta tram autonòmic)	7.074	7.840	9.690
IRPF (liquidació tram autonòmic)	381	316	927
IVA (participació en l'impost estatal)	4.632	6.112	7.249
IVA (bestreta participació en l'impost estatal)	4.191	6.075	7.262
IVA (liquidació participació en l'impost estatal)	441	37	-13
Impost sobre labors del tabac (bestreta participació en l'impost estatal)	782	801	763
Impost sobre alcohols (bestreta participació en l'impost estatal)	104	120	122
Impost sobre hidrocarburs (bestreta participació en l'impost estatal)	921	1.153	1.493
Impost sobre hidrocarburs (tram autonòmic)	56	214	6
Impost sobre energia (participació en l'impost estatal)	276	288	256
Impost sobre determinats mitjans de transport (participació en l'impost estatal)	90	79	117
Impost sobre vendes minoristes det. hidrocarburs (participació en l'impost estatal)	102	0	-
Impost sobre vendes minoristes det. hidrocarburs (tram autonòmic)	130	0	-
Impost sobre dipòsits en entitats de crèdit	0	55	46
Liquidacions pendents de participació en impostos cedits	126	-35	-1
B. Total ingressos per transferències	1.285	587	-209

Transferències model anterior (Fons suficiència, policia autonòmica, compensació IP, Acord 2009, Institut Social Marina)	1.503	0	0
Liquidacions pendents del fons de suficiència	-891	-80	0
Liquidació bestreta a compte dels recursos previstos en el sistema de finançament aprovat per Acord 6/2009 CF	-562	-32	0
Fons de Suficiència Global (bestreta)	1.101	701	794
Fons de Garantia de Serveis Públics Fonamentals (bestreta)	-779	-911	-1.359
Fons de Suficiència Global (liquidació)	0	24	-50
Fons de Garantia Serveis Públics Fonamentals (liquidació)	211	-142	-521
Fons Competitivitat (liquidació)	425	752	946
Regularització model de finançament	165	192	-125
Fons específics de l'acord de finançament (conveni control incapacitat temporal)	58	48	47
Fons específics de l'acord de finançament (fons de cohesió sanitària)	35	8	13
Acord de finançament sanitari (facturació accidents i estrangers)	20	27	45

Unitats: milions d'€ i percentatges.

Nota: imports executats (drets liquidats) dels ingressos vinculats al model de finançament.

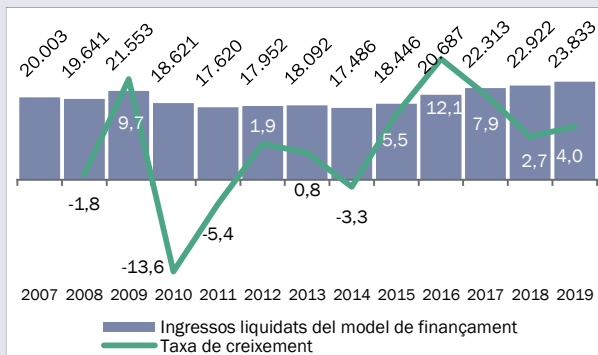
(1) Imports associats a les bestretes del Fons de Suficiència Global i el Fons de Garantia de Serveis Públics Fonamentals.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

Així, els recursos per capita executats del model de finançament han passat dels 2.894 € per habitant de Catalunya l'any 2009 als 3.132 € per habitant el 2019, i han augmentat el 2,7% respecte del 2018.

GRÀFIC I.4.G6 Evolució dels recursos executats del model de finançament autonòmic. Catalunya, 2007-2019

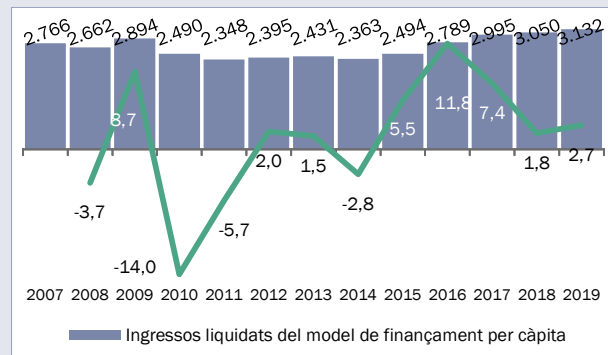
Evolució dels recursos executats del model de finançament autonòmic. Catalunya, 2007-2019

Unitats: milions d'€ i taxes de creixement en percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

Evolució dels recursos executats per capita del model de finançament autonòmic. Catalunya, 2007-2019

Unitats: milions d'€ i taxes de creixement en percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

4.2.2. LA DESPESA EXECUTADA DEL SECTOR PÚBLIC ADMINISTRATIU DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA I L'ICS

El destacat augment de la despesa, tant en termes d'obligacions reconegudes com en termes meritats, fa preveure que el 2019 s'ha incomplert la regla de la despesa fixada en el marc de la legislació d'estabilitat pressupostària.

El fet que les finances de la Generalitat estiguin sotmeses al PEF 2018-2019 limita, en principi, l'evolució de la despesa pel 2019, que a més de ser compatible amb l'objectiu de dèficit, també està condicionada pel sostre de creixement del 2,7% finalment fixat per a aquest any per a les CA, a través de la regla de despesa.⁸⁸

D'acord amb el que disposa l'article 12 de la Llei orgànica 2/2012,⁸⁹ la despesa computable als efectes de la regla de despesa està formada per la despesa no financera en termes SEC de la Generalitat de Catalunya, exclosos els interessos del deute, la despesa no discrecional en prestacions per desocupació, la part de la despesa finançada amb fons finalistes procedents de la Unió Europea o d'altres administracions públiques i les transferències a les comunitats autònomes i a les corporacions locals vinculades als sistemes de finançament.

En el moment de la redacció d'aquesta memòria el Ministeri d'Hisenda encara no ha publicat quina ha estat la despesa computable a efectes del compliment de la regla de la despesa per a la CA de Catalunya, si bé l'evolució de la despesa meritada en l'àmbit de consolidació del SPA de la Generalitat i L'ICS, amb un increment del 6,4%, fa preveure que no s'haurà complert amb aquest objectiu, que fixava per al conjunt de les administracions un increment del 2,7%.

En termes d'obligacions reconegudes (OR), la despesa consolidada -financera i no financera- en l'àmbit del SPA de la Generalitat de Catalunya i L'ICS durant l'any 2019 ha estat de 35.543,3 milions d'€, un 4,1% menys que el 2018, si bé aquesta reducció respon principalment a la disminució de la despesa financera.

Per una part, la despesa no financera (27.071,3 milions d'€ en termes d'OR) augmenta el 5,1% per l'increment de la remuneració del personal, la compra de béns i serveis, l'augment de les transferències corrents, i l'increment de la despesa de capital.

Per una altra, la despesa financera (capítols 8 i 9) es redueix el 25,0% en relació amb el 2018 amb un augment del 56,0% de la variació d'actius financers (capítol 8) per l'augment de préstecs i bestretes a llarg termini, que es veu a bastament compensat per la reducció del 30,2% de la variació de passius financers (capítol 9), que s'ha vist afectada per un calendari d'amortitzacions molt més favorable que el de l'any precedent.

⁸⁸ Aquest sostre ve determinat per la taxa de referència de creixement del PIB a mitjà termini del 2018, calculada pel Ministeri d'Economia i Competitivitat d'acord amb la metodologia utilitzada per la Comissió Europea.

⁸⁹ Vegeu la [Llei orgànica 2/2012, de 27 d'abril, d'estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera](#). BOE núm. 103, de 30.04.2012.

TAULA I.1.T 17. Evolució de la despesa executada del SPA de la Generalitat més l'ICS de Catalunya, 2010-2019

	2010-2013	2014-2018	2019
Despeses no financeres	24.895	24.887	27.071
Despeses corrents	23.081	23.799	26.044
Cap. 1 Remuneracions del personal	6.935	7.143	8.243
Cap. 2 Despeses de béns corrents i serveis	7.286	8.138	8.773
Cap. 3 Despeses financeres	1.476	1.070	802
Cap. 4 Transferències corrents	7.384	7.448	8.226
Cap. 5 Fons de contingència	0	0	0
Despeses de capital	1.815	1.088	1.028
Cap. 6 Inversions reals	868	482	502
Cap. 7 Transferències de capital	946	606	526
Despeses financeres	6.891	7.576	8.472
Cap. 8 Variació d'actius financers	1.459	981	1.070
Cap. 9 Variació de passius financers	5.432	6.595	7.402
Total despeses	31.786	32.463	35.543

Unitats: milions d'€ i percentatges.

(1) Les dades del 2018 i 2019 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i a algunes de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC) i no inclouen l'import de les despeses executades per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat i l'import de les despeses per transferències de capital associats al FEAGA.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques.

La despesa no financera meritada l'any 2019 augmenta el 6,4% per l'evolució de les remuneracions del personal i l'augment de la despesa sanitària.

L'augment de la despesa meritada el 2019 és lleugerament superior al de la despesa no financera, en termes d'OR, com a conseqüència de l'increment de la despesa desplaçada entre els anys 2018 i 2019. De totes maneres, l'evolució dels diferents capítols de despesa es comporten de la mateixa manera tant en termes de despesa meritada com d'obligacions reconegudes. Aquesta evolució fa preveure que molt possiblement s'haurà sobrepassat el límit de creixement de la despesa fixat en un increment màxim del 2,7% per l'any 2019.

La despesa no financera en l'àmbit consolidat del SPA de la Generalitat i l'ICS i meritada aquest any augmenta el 6,4%, 1.671,9 milions d'€ més que el 2018 com a conseqüència, fonamentalment, dels següents elements:

- La despesa de personal augmenta el 6,2% (480,8 milions d'€ més), com a conseqüència de l'actualització del 2,5% de les retribucions del personal del sector públic, que recupera una part del poder adquisitiu perdut els darrers anys, i la devolució d'una part (40%) de la paga extraordinària suprimida el 2013, a més dels increment de la dotació de places pressupostades especialment en places docents.

- La compra de béns i serveis augmenta el 5,2% (448,6 milions d'€ més), per l'augment de la despesa associada als concerts sanitaris del CatSalut, al subministrament de material per al funcionament de l'ICS i als concerts socials.
- Les transferències corrents incrementen el 8,4% (662,4 milions d'€ més), on destaquen l'increment en la despesa en farmàcia (receptes mèdiques), en els concerts educatius, en la Renda garantida de ciutadania, en les transferències a les universitats, i la despesa en ajuts menjador i de transport de les escoles. Cal tenir a més en compte, que una part d'aquest increment respon a una despesa no recurrent de 223,5 milions d'€ associats a inversions d'anys precedents.
- La despesa de capital augmenta el 12,0% (112,0 milions d'€ més), recuperant una petita part del terreny perdut en els darrers anys.
- Mentre que es redueix el 4,0% la despesa meritada en interessos (31,9 milions d'€ menys). Els mecanismes de liquiditat han permès l'absorció d'alguns venciments que tenien un cost més elevat. Aquest canvi ha permès reduir el tipus mitjà del deute.

TAULA I.1.T 18. Evolució de la despesa no financera ajustada del SPA de la Generalitat de Catalunya i l'ICS. 2010-2019

	2010-2013	2014-2018	2019
Despeses no financeres	28.075	28.511	30.931
Recursos de transferències d'entitats locals i FEAGA	3.180	3.622	3.860
Despeses no financeres ajustada de transferències	24.895	24.888	27.071
Variació de despesa desplaçada (compte 413/409)	457	8	671
Variació de la despesa associada a interessos del deute meritats	167	-57	-37
Despesa no financera ajustada de transferències i depurada del compte 413/409	25.519	24.839	27.705
Despesa no financera ajustada de transferències i depurada del compte 413/409 i del capítol 3	23.877	23.827	26.940

Unitats: milions d'€ i percentatges.

(1) Les dades del 2018 i 2019 són provisionals i provenen de l'*Informe mensual d'execució*, núm. 60 del Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya. Les dades 2010-2017 provenen de les dades d'Execució pressupostària anual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques.

Font: elaboració pròpia a partir dels informes de seguiment dels plans economicofinancers del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, dels informes mensuals d'execució pressupostària del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya i de les dades d'Execució pressupostària anual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques.

4.2.3. ENDEUTAMENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

El deute de la Generalitat augmenta, si bé redueix el seu pes fins al 34,0% del PIB, complint l'objectiu de deute per al 2019.

El Govern de la Generalitat, d'acord amb els objectius d'estabilitat pressupostària, havia de reduir el volum de deute de 1.050 milions d'€ per a l'any 2019 que fixava un sostre de 77.682 milions d'€ per a aquest any, el 32,7% del PIB.

L'endeutament de la Generalitat en termes SEC s'ha incrementat el 2019 de 327 milions d'€, el 0,4% respecte del 2018, fins als 79.060 milions d'€. Aquest increment és clarament inferior al dels anys precedents i permet accelerar modestament la reducció del pes del deute sobre el PIB fins al 33,4%. Tot i així, no es compleix amb els límits d'endeutament fixat en el marc dels objectius d'estabilitat pressupostària.

TAULA I.1.T 19. Evolució de l'endeutament viu i altres instruments financers de la Generalitat de Catalunya. Catalunya, 2011-2019 (segons SEC)

	Dades dels Comptes Generals de la Generalitat							Dades deute (PDE) Banc d'Espanya	
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2018	2019
Total endeutament SEC 95	50.045	57.378	64.458	72.195	75.099	77.713	78.733	78.732	79.060
Endeutament Empreses no SEC 95	5.606	3.134	3.581	2.849	2.489	2.076	1.860	-	-
Total endeutament financer	55.651	60.868	68.039	75.044	77.588	79.789	80.593	-	-
Endeutament financer sobre PIB (1)	28,8%	31,7%	34,8%	36,7%	36,5%	36,0%	35,2%	34,4%	33,4%

Unitats: milions d'€ i percentatges.

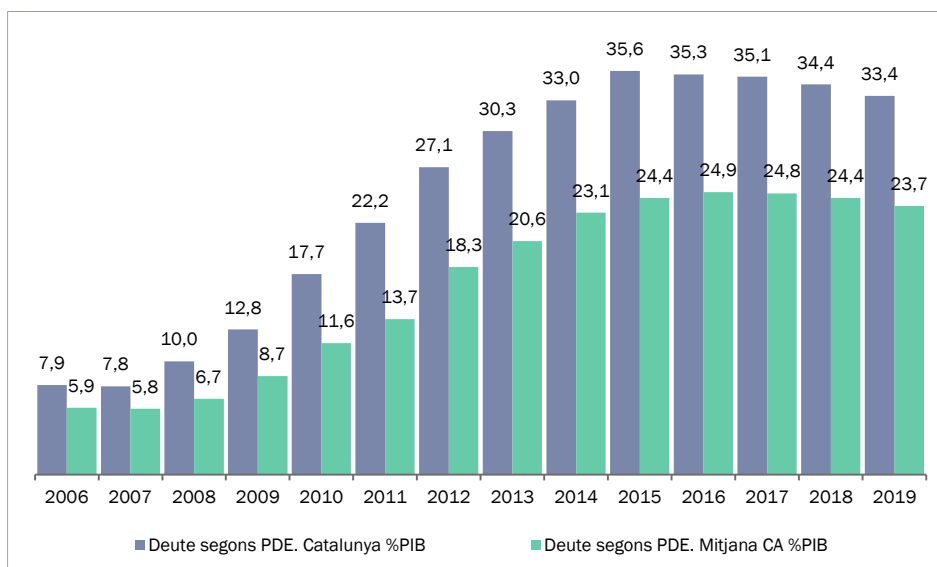
Nota: l'augment de l'endeutament de cada any incorpora el dèficit generat en l'exercici, l'efecte del refinançament del deute que venia i la incorporació de noves entitats dins el perímetre de consolidació SEC.

(1) en relació al PIB català SEC-2010 revisió estadística 2019 de la Comptabilitat regional, INE.

Font: Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya, Idescat, Banc d'Espanya i INE.

Catalunya manté un pes del deute sobre el PIB clarament per sobre del de la mitjana de les CA d'Espanya (pràcticament 10 punts percentuals). Durant els anys de crisi econòmica aquest pes ha augmentat amb més intensitat que el de la mitjana de totes les CA d'Espanya, si bé els quatre darrers anys ha retallat lleugerament la distància respecte de la mitjana de CA, com a conseqüència d'uns increments de l'endeutament de la Generalitat relativament més baixos que en el conjunt de CA.

GRÀFIC I.4.G7 Deute sobre PIB del sector Administració pública de la Generalitat (SEC) i del conjunt de comunitats autònomes. 2006-2019

Unitats: percentatges.

Nota: El sector Administració pública inclou l'Administració general, organismes autònoms, administratius, universitats i empreses públiques dependents sectoritzades com a administracions públiques. Deute segons Protocol de dèficit excessiu (PDE).

Font: Banc d'Espanya.

Els mecanismes de liquiditat de l'Estat financen, pràcticament, el 75,5% del deute de la Generalitat.

Finalment, cal assenyalar que l'estructura de la cartera del deute de la Generalitat de Catalunya s'ha vist àmpliament modificada en els darrers anys com a conseqüència de la situació dels mercats financers. A partir de l'any 2012 la Generalitat s'ha adherit als mecanismes de liquiditat creats pel Govern central per tal de facilitar el refinançament dels venciments del deute i cobrir les noves necessitats d'endeutament.

Aquests recursos estan condicionats al compliment de la normativa d'estabilitat pressupostària i s'estructuren a través de la línia ICO-venciments, vigent únicament l'any 2012 -a través de la qual es van concedir préstecs a les CA per al pagament dels venciments de deute financer autonòmic-, el Fons de Pagament a Proveïdors (FPP) -operacions de préstec destinades a finançar el deute comercial- i, la més important en termes quantitatius, el Fons de Liquiditat Autonòmic (FLA) -per atendre les necessitats derivades del dèficit de cada exercici i de venciments de deute-.

A partir del 2015, els mecanismes de finançament es regeixen pel Reial decret llei 17/2014,⁹⁰ sent un dels objectius d'aquesta norma, a més de garantir la sostenibilitat financera de les comunitats autònomes adherides, simplificar i reduir el nombre de fons creats per finançar mecanismes de suport a la liquiditat, millorant l'eficiència en la seva gestió. D'aquesta manera, es crea el Fons de Finançament a Comunitats Autònomes estructurat en els següents compartiments, que tenen característiques i condicions pròpies:

- (1) Facilitat Financera.
- (2) Fons de Liquiditat Autonòmic. Amb efectes d'1 de gener de 2015, el patrimoni del Fons de Liquiditat Autonòmic creat pel Reial decret llei 21/2012 es va transferir a aquest Fons, succeint-li en tots els seus drets i obligacions i extingint-se després de l'esmentada transmissió.
- (3) Fons Social.
- (4) Fons en liquidació per al Finançament dels Pagaments als Proveïdors de Comunitats Autònomes. L'1 de gener de 2015 es va transferir el patrimoni del Fons per al Finançament dels Pagaments als Proveïdors, succeint el fons en tots seus drets i obligacions i extingint després dit acte.

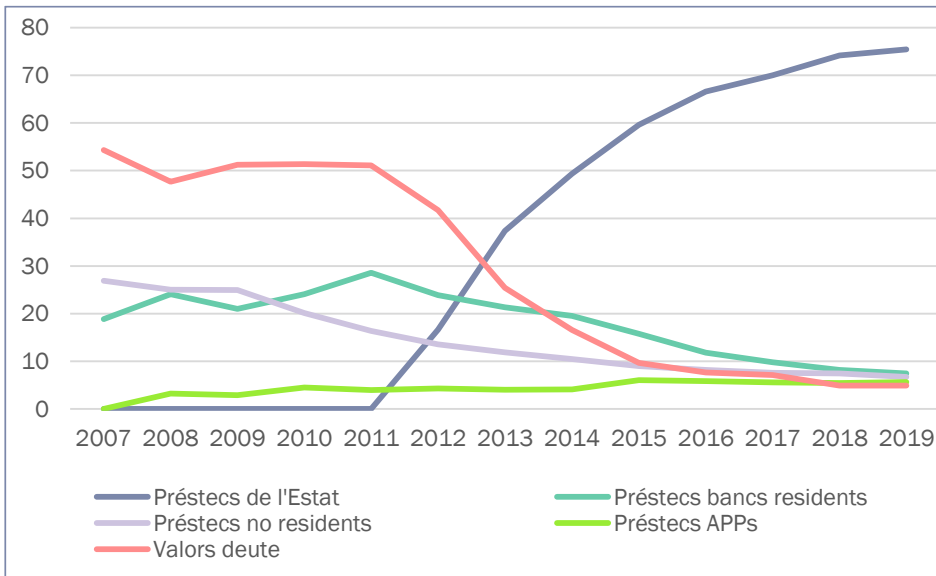
A 31 de desembre del 2019 el saldo viu del deute a finançar amb aquests mecanismes de liquiditat és de 59.66 milions d'€, que significa el 75,5% del deute de la Generalitat en termes del PDE.⁹¹

En el següent gràfic es pot apreciar el canvi estructural en la composició de les fonts de finançament a partir de 2012, com a conseqüència de les dificultats per part de la Generalitat i, en general, de les comunitats autònomes, per acudir als mercats financers per refinançar el seu deute, de forma que es redueix el pes relatiu dels préstecs de les institucions financeres residents, de la resta del món, com del deute en valors, en passar del 79,1% al 18,9% entre el 2012 i el 2019, mentre que augmenta el pes del deute en mans de l'Estat a través dels mecanismes de liquiditat que en aquests mateixos anys ha passar del 0% al 75,5% (vegeu la taula del gràfic I.4G6 de l'annex).

⁹⁰ Vegeu el [Reial decret llei 17/2014, de 26 de desembre, de mesures de sostenibilitat financera de les comunitats autònomes i entitats locals i altres de caràcter econòmic](#). BOE núm. 315, de 30.12.2014.

⁹¹ Vegeu l'informe *El procés de consolidació fiscal (III): evolució del dèficit i del deute de la Generalitat de Catalunya*. Monografia, núm. 21. Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya, 2016, els informes financers anuals i l'informe *Investor presentation*, desembre del 2019, del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya i el Banc d'Espanya.

GRÀFIC I.4.G8 Evolució de l'estructura de l'endeutament viu de la Generalitat de Catalunya per origen dels fons. Catalunya, 2007-2019 (segons PDE)

Unitats: percentatges.

Nota: El sector Administració pública inclou l'Administració general, organismes autònoms, administratius, universitats i empreses públiques dependents sectoritzades com a administracions públiques. Deute segons Protocol de dèficit excessiu (PDE).

Font: Banc d'Espanya.

Cal tenir en compte que d'ençà del moment en què es van posar en funcionament aquests mecanismes de liquiditat l'any 2012 el cost mitjà del deute s'ha anat reduint fins a l'any 2016, moment en què s'estabilitzen, des del 5,3% a valors al voltant 0,77%, i que se situa l'any 2019 en el 0,766%.

TAULA I.1.T 20. Evolució del cost mitjà del deute finançat amb mecanismes de liquiditat del Govern central. Generalitat de Catalunya. 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Variació 2018-2019
Despeses no financeres	5,305%	4,537%	3,828%	3,017%	0,771%	0,774%	0,780%	0,766%	-1,9

Unitats: percentatges.

Nota: el cost mitjà es calcula com la mitjana ponderada a partir dels saldos vius de deute a 31 de desembre del cost de finançament dels diferents mecanismes de liquiditat: Fons per a Pagaments a Proveïdors, Fons de Liquiditat Autonòmica (FLA) i Fons Social.

Font: elaboració pròpia a partir dels informes financers anuals 2011-2018 publicats pel Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

5. ECONOMIA SOCIAL

La Llei estatal 5/2011 defineix l'economia social a partir de dos criteris: d'una banda, la forma jurídica de les entitats que l'integren i de l'altra, dels principis que en caracteritzen el funcionament i governança. Aquesta definició se situa en la línia de les recomanacions del Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE), segons el qual el dret de la UE hauria d'establir-ne un concepte comú.⁹² A parer del Comitè, aquesta definició no hauria de limitar-se a les empreses sense ànim de lucre, sinó que hauria d'incloure també les que busquen beneficis amb la finalitat no de repartir-los entre les persones propietàries, sinó amb una finalitat solidària o d'interès general.

El CESE és una de les institucions europees que es pronuncia més sovint sobre l'economia social, els problemes a què ha de fer front i les oportunitats que representa per la societat i l'economia. En altres dictàmens aprovats l'any 2019 en destaca la contribució a la creació i manteniment de llocs de treball de qualitat, l'èxit del Pilar europeu de drets socials i l'Agenda 2030 pel desenvolupament sostenible.⁹³ Així mateix, constata que la governança oberta i compartida de les empreses de l'economia social pot aplicar-se a la tecnologia de cadena de blocs i de registres de distribució, i revertir positivament en les organitzacions, les persones sòcies i sobretot, les usuàries finals.⁹⁴

L'informe sobre el treball autònom col·lectiu ha estat aprovat l'any 2019.

L'any 2019 el CTESC ha aprovat l'*Informe sobre el treball autònom col·lectiu*, que analitza el treball per compte propi que una pluralitat de persones duen a terme en el si d'una entitat, com ara una cooperativa. A continuació se'n resumeix el contingut i les principals consideracions i recomanacions, amb èmfasi especial en les que afecten les cooperatives.

El treball autònom col·lectiu

El punt de partida és l'anàlisi del concepte i del règim jurídic del treball autònom col·lectiu. A partir dels trets definitoris del concepte es descriu breument el règim jurídic de les formes societàries que s'hi inclouen,⁹⁵ els avantatges que presenten i les seves diferències.

L'informe quantifica el treball autònom col·lectiu a partir de dues fonts estadístiques: les afiliacions en alta registrades cedides per Idescat i la base de dades de la Mostra contínua de vides laborals, elaborada a partir d'una mostra d'aproximadament el 4% de les afiliacions. S'analitzen les característiques de dos col·lectius: d'una banda, els membres de societats cooperatives i de societats col·lectives i, de l'altra, els membres d'òrgans d'administració de societats mercantils.

Amb dades a 31 de desembre de 2017, es constata que les característiques d'aquests dos col·lectius no difereixen gaire. Així mateix, es detecta que tenen una propensió més gran que el conjunt del treball autònom a ubicar-se als sectors industrial i de la construcció.

L'informe també analitza els riscos associats al treball autònom col·lectiu, juntament amb les potencialitats i els reptes de futur. El primer risc refereix a la governança interna, atès que poden sorgir problemes de funcionament a mesura que creix la societat en nombres de socis. Pel que fa a les cooperatives, la gestió interna pot esdevenir més difícil per les exigències derivades del principi de participació democràtica dels seus membres.

⁹² Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu "Cap a un marc jurídic europeu adaptat per a les empreses de l'economia social". DOUE C 282, de 20.08.2019.

⁹³ Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu sobre "La contribució de les empreses de l'economia social a una Europa més cohesionada i democràtica". DOUE C 240, de 16.07.2019. Així, mateix, el Pla nacional per l'Agenda 2030 aprovat pel Govern de la Generalitat el 2019, inclou en l'objectiu pel desenvolupament sostenible (ODS) 8 la necessitat de promoure l'economia social i solidària (entre les dones joves a la Mediterrània; compromís 388) i alhora constata la necessitat de millorar el finançament de les cooperatives i societats laborals (compromís 445).

⁹⁴ Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu sobre "La tecnologia de cadena de blocs i de registres distribuïts: una infraestructura ideal per a l'economia social". DOUE C 353, de 18.10.2019.

⁹⁵ En concret, les formes jurídiques analitzades són les cooperatives de treball associat, les cooperatives de serveis, les societats de responsabilitat limitada (inclosa la societat limitada nova empresa), les societats civils, les col·lectives i les comanditàries simples, així com les societats professionals, les cooperatives agràries i les societats agràries de transformació.

El segon risc refereix a les condicions en què es presta el treball, atès que en aquestes societats prima l'autonomia de la voluntat, fet que d'una banda afavoreix l'adaptació a les necessitats del mercat i de l'empresa, però de l'altra pot generar disfuncions, si comporta un empitjorament de les condicions de treball. Per últim, s'analitza el possible ús fraudulent de la forma cooperativa per eludir l'aplicació de la normativa laboral i de SS.

Entre les potencialitats del treball autònom, cal destacar el valor dels principis cooperatius, que es projecten en l'activitat diària de les organitzacions, així com una resistència més gran a les situacions de crisi i millor qualitat de l'ocupació. D'igual manera, es constata la validesa de les formes cooperatives tradicionals (les cooperatives de treball associat i les cooperatives de serveis) i la dels nous tipus societaris (les cooperatives de dos socis i les de foment empresarial previstes a la Llei catalana de cooperatives) per donar suport a l'emprenedoria i resposta a les necessitats de les persones treballadores autònomes.

Així mateix, s'analitza la potencialitat del treball autònom col·lectiu per donar cobertura jurídica al treball en plataformes digitals. En destaca la necessitat de disposar d'un marc normatiu favorable, l'accés al finançament, la importància de la tecnologia i la transparència en la governança.

L'informe es tanca amb un conjunt de consideracions i recomanacions, d'entre les que destaquen les següents:

- La necessitat de comptar amb una definició legal del concepte d'habitualitat, un dels elements claus que s'utilitzen per definir el treball autònom. Així mateix, el CTEESC considera que aquesta definició hauria de tenir en compte les noves realitats del treball autònom.
- El CTEESC recomana fomentar la formació i l'educació de les persones, en especial dels joves, sobre les cooperatives, els seus valors i principis. Així mateix, recomana modernitzar i digitalitzar el Registre de Cooperatives i adequar-ne el reglament a les previsions de la Llei 12/2015, de 9 de juliol, de cooperatives.
- El CTEESC considera que caldria donar a conèixer més la figura de la cooperativa de serveis i alhora, insta a complir el mandat legislatiu i regular les cooperatives de foment empresarial previstes a la Llei catalana de cooperatives.
- Atès que són els socis treballadors els que decideixen les condicions en què duen a terme l'activitat en comú a la cooperativa, el CTEESC recomana a l'Administració que vetlli per què totes les cooperatives de treball associat disposin de reglaments de règim intern actualitzats.
- Atesa la potencialitat de les cooperatives per donar cobertura jurídica a l'exercici col·lectiu del treball en plataformes digitals i atès que hi ha poca evidència empírica del funcionament d'aquestes cooperatives, el CTEESC recomana estudiar-les per tal de tenir-ne un coneixement més aproximat i real i poder definir línies de suport i promoció.
- Davant de l'ús instrumental de la cooperativa per evitar l'aplicació de determinada normativa o bé per aprofitar-se de part del seu règim jurídic, es recomana reforçar les actuacions de control del compliment de la normativa i, en especial, dotar la Inspecció de Treball i Seguretat Social dels recursos humans i materials necessaris.
- Així mateix, es considera que l'Administració ha de garantir el compliment, no només formal sinó també material, dels requisits de les cooperatives en el moment de la inscripció en el Registre de Cooperatives.
- El CTEESC constata que és necessària una acurada tasca de detecció prèvia i d'anàlisi dels sectors d'activitat que es poden veure afectats per pràctiques fraudulentas.
- També es considera essencial la transferència – a altres àmbits de l'Administració i als agents econòmics i socials-, de la informació i de les dades actualitzades que es deriven de l'actuació de les administracions en aquesta matèria.
- El CTEESC considera que hi ha un dèficit en matèria d'informació de caràcter registral que dificulta l'anàlisi del treball autònom col·lectiu i per extensió, del treball autònom en el seu conjunt. Recomana, per tant, sistematitzar i ampliar la informació d'aquesta naturalesa.
- Per últim, l'informe conté una sèrie de recomanacions transversals entre les quals destaquen la necessitat d'establir mecanismes per garantir la transparència de les dades i alhora enfortir i millorar la col·laboració

entre les institucions públiques, els agents socials i les entitats representatives del sector per tal de disposar-ne. Així mateix, el CTESC considera clau establir formes de col·laboració i cooperació entre les empreses en funcionament: recomana fomentar la integració cooperativa i l'establiment d'aliances i fusions per tal de guanyar escala i impacte. Igualment recomana revisar la llei fiscal aplicable a les cooperatives, atès que ha esdevingut obsoleta per manca d'adequació a la normativa cooperativa.

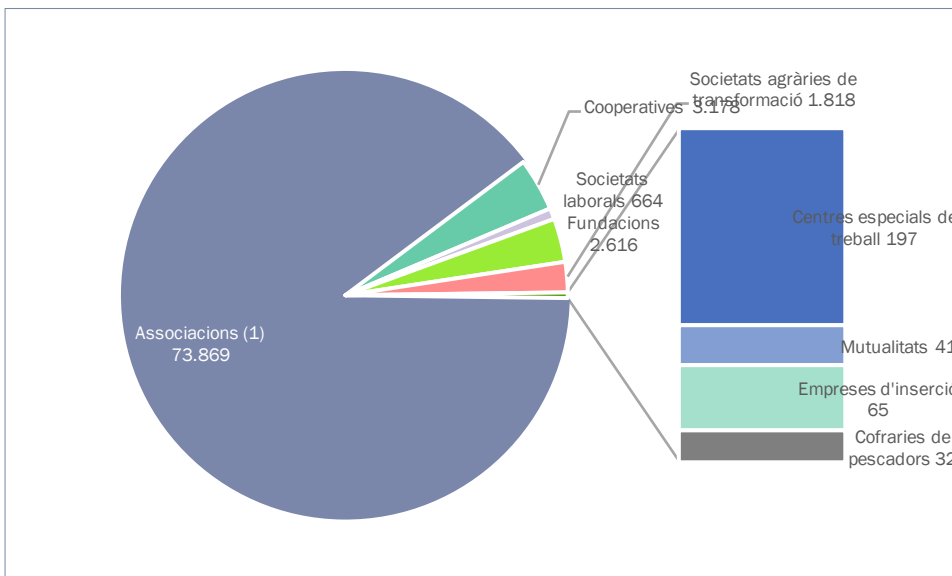
Per a més informació, podeu consultar l'informe complet al web del CTESC,⁹⁶ així com els dos monogràfics del full d'Indicadors socioeconòmics i laborals del CTESC elaborats a partir de l'informe.⁹⁷

Abans d'iniciar l'anàlisi de les dades disponibles cal fer referència al procés participatiu que ha tingut lloc durant l'any 2019 per elaborar un document de bases per a la futura llei catalana d'economia social,⁹⁸ prevista al Pla de Govern de la XII legislatura. Aquest document ha estat elaborat i lliurat a les entitats representatives del sector durant el mes de maig de 2020.

5.1. DEMOGRAFIA EMPRESARIAL

A partir de la definició legal d'economia social que estableix la Llei 5/2011, es pot fer una primera aproximació quantitativa de les entitats que la integren, tenint en compte només la forma jurídica. Tal com reflecteix el gràfic I.5.G1, a Catalunya, hi ha 82.480 entitats de l'economia social l'any 2019, el 2,4% més que l'any 2018.

GRÀFIC I.5.G1 Entitats que conformen l'economia social a Catalunya, 2019

Unitats: nombres absoluts.

(1) No totes les associacions duen a terme una activitat econòmica i per tant, no totes poden ser classificades com economia social.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri de Treball i Economia Social i dels departaments de Justícia, d'Agricultura, Ramaderia Pesca i Alimentació, de Treball, Afers Socials i Famílies i de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

No obstant això, cal tenir en compte que les formes jurídiques que la Llei estableix que integren l'economia social no són excloents. És a dir, algunes entitats incloses en el gràfic I.5.G1 estan comptabilitzades dos cops, atès que es consideren economia social tant per la forma jurídica com per l'activitat que realitzen. Precisament un dels exemples són els centres especials de treball, que sovint tenen la forma

⁹⁶ *El treball autònom col·lectiu*. Barcelona: CTESC, 2019. Consulta a: <http://ctesc.gencat.cat/noticies/63060413.html>

⁹⁷ Números 145 (*El treball autònom col·lectiu*) i 146 (*El treball autònom col·lectiu: recomanacions*) dels *Indicadors socioeconòmics i laborals* del CTESC.

⁹⁸ Aquest document ha estat consensuat per les cinc organitzacions impulsores la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya, la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, la Confederació Empresarial del Tercer Sector, la Confederació de Cooperatives de Catalunya i la Federació de Mutualitats de Catalunya, que integren l'Associació Economia Social Catalunya (AESCAT).

jurídica de societats d'iniciativa social, societats d'iniciativa empresarial o cooperatives.⁹⁹ Ocorre el mateix amb les empreses d'inserció: de les 65 que consten inscrites al Registre d'inserció a desembre de 2019, 56 són societats limitades i nou són cooperatives.¹⁰⁰

D'igual manera, cal tenir en compte que el principal grup, les associacions, està sobrerrepresentat, atès que a partir de la definició legal d'economia social, caldria excloure'n les que no realitzen una activitat econòmica. Aquesta informació no es pot obtenir del Registre d'Associacions (adscriu a la Direcció General de Dret i d'Entitats jurídiques) perquè, d'acord amb la normativa vigent, les associacions no rendeixen comptes davant el registre (excepte les declarades d'utilitat pública, si bé aquestes són el 0,2% del total).

La manca de dades estadístiques oficials i la disponibilitat d'alguna d'elles a causa de l'estat d'alarma per fer front a la COVID-19 impedeix fer una anàlisi completa de l'economia social.

D'altra banda, a la manca tradicional de dades estadístiques de les diferents formes jurídiques que integren el concepte legal d'economia social, enguany s'afegeix que per a l'elaboració d'aquest apartat no s'han rebut la totalitat de les dades de què disposa el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, atès que les mesures administratives i laborals adoptades per fer front a l'estat d'alarma, han impedit al Departament lliurar aquestes dades dins el marge temporal d'elaboració de la Memòria.

Així mateix, cal tenir en compte que no totes les dades que publica el Ministeri de Treball i Economia Social estan actualitzades a 31 de desembre. A continuació s'analitzen les dades disponibles i publicades per aquests organismes, i s'intenta, en la mesura que sigui possible, mantenir les sèries estudiades en edicions anteriors d'aquesta Memòria.

El gruix d'informació disponible es limita a les cooperatives i societats laborals. Segons les dades del darrer trimestre de l'any 2019 del Ministeri de Treball i Economia Social, a Catalunya hi ha 3.178 cooperatives i 664 societats laborals en alta a la Seguretat Social (SS) (vegeu la taula I.5.A.T1 de l'annex). Aquestes 3.842 empreses representen el 0,6% del total d'empreses de Catalunya.¹⁰¹

Per segon any consecutiu davalla el nombre de cooperatives en alta a la Seguretat Social.

Igual que el 2018, l'any 2019 davalla el nombre de cooperatives, el 19,6%, que en termes absoluts suposa 773 cooperatives menys. Les societats laborals mantenen la tendència decreixent registrada els darrers anys. Vegeu la taula I.5.A.T1 de l'annex.

En l'àmbit estatal la situació és la mateixa: decreix tant el nombre de cooperatives com de societats laborals en alta a la Seguretat Social (el 6,6% i el 6,5%, respectivament). La tendència decreixent de les cooperatives es dona en la majoria de les comunitats autònomes, si bé Catalunya registra el descens més gran en termes absoluts, seguida d'Aragó (amb 158 cooperatives menys, el 22,1% menys) i la Comunitat Valenciana (amb 148 cooperatives menys, un 6,1% menys que l'any anterior). Entre les poques comunitats que registren una variació positiva se situen Andalusia (amb 75 cooperatives més), Múrcia (25) i Cantàbria (6 cooperatives més).

El nombre de societats laborals també decreix en totes les comunitats autònomes, amb especial intensitat a Andalusia, que registra 130 societats laborals menys que el 2018 (el 6,8% menys). Per a més detall de les dades, vegeu les taules I.5.A.T2 i I.5.A.T3 de l'annex.

⁹⁹ L'any 2019 hi ha 81 centres especials de treball que són fundacions o associacions, 79 són societats mercantils, 25 són cooperatives i 6 són entitats públiques.

¹⁰⁰ La meitat d'aquestes empreses es dediquen al sector serveis (el 53,8%), si bé els sectors industrial i primari també tenen un pes significatiu (26,0% i 14,7%, respectivament).

¹⁰¹ Segons el Directori central d'empreses (DIRCE) a 1 de gener de 2019 hi ha 630.875 empreses a Catalunya.

Les dades apunten a una reducció del nombre d'empreses de l'economia social.

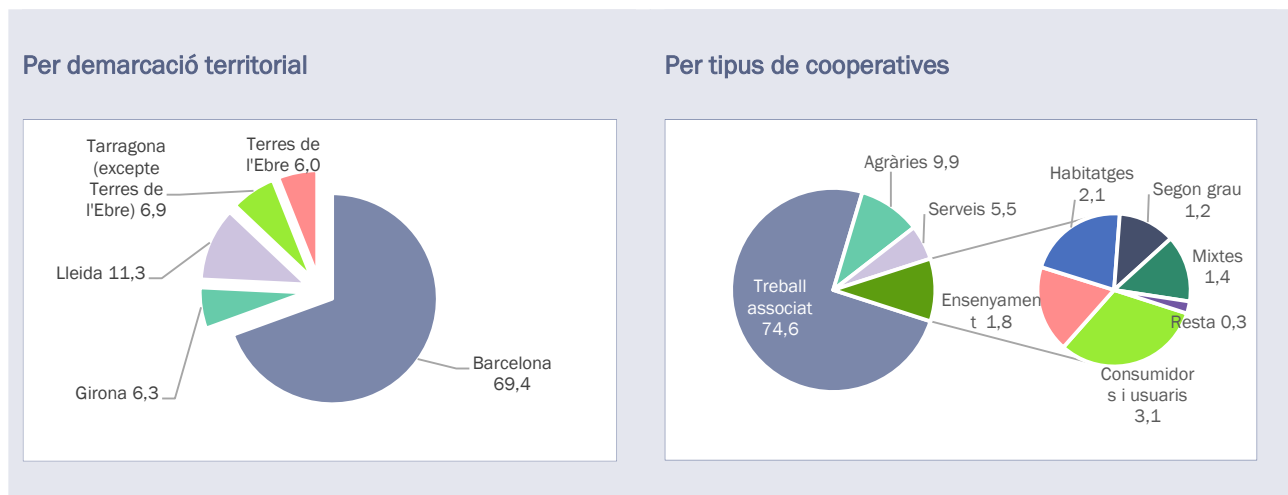
Aquestes dades apunten a una reducció del nombre d'empreses de l'economia social, si bé cal tenir en compte que els pròxims anys permetran concloure si la davallada del nombre de cooperatives es consolida i comporta un canvi de tendència o respon a una variació puntual. En aquest sentit, cal tenir en compte que l'anàlisi conjunta d'aquestes dades amb les de la població ocupada permet apuntar que aquesta evolució és fruit del procés de regularització d'un gruix important de cooperatives (especialment del sector carni) que feien un ús instrumental d'aquesta forma societària, regularització que ha comportat la seva baixa a la Seguretat Social, tant de la cooperativa com dels treballadors, com es veurà en l'apartat següent.

D'altra banda, segons el Registre de Cooperatives, el 31 de desembre de 2019 hi havia inscrites 4.337 cooperatives, una xifra molt superior a les que consten en alta a la Seguretat Social (3.178). Aquesta diferència es deu possiblement pel moviment natural d'altres, baixes i transformacions que experimenten aquestes societats, així com pel fet que el Registre pot incloure cooperatives que no estan actives però no s'han donat de baixa al Registre. Sense dubte, la modernització i digitalització del Registre, tal com recomana el CTESC en l'*Informe sobre el treball autònom col·lectiu*, contribuiria a reduir aquesta diferència i afavoriria un reflex més real de la situació de les cooperatives a Catalunya.

Les característiques generals de les cooperatives existents a Catalunya es mantenen estables al llarg dels anys.

Malgrat això, la radiografia de les cooperatives existents l'any 2019 no difereix de la d'anys anteriors: la majoria es concentra a la demarcació de Barcelona (vegeu el primer dels gràfics següents) i de nou les cooperatives de treball associat són el tipus majoritari (vegeu el segon gràfic i les taules I.5.A.T4 i I.5.A.T5 de l'annex).

GRÀFIC I.5.G2 Cooperatives existents. Catalunya, 2019

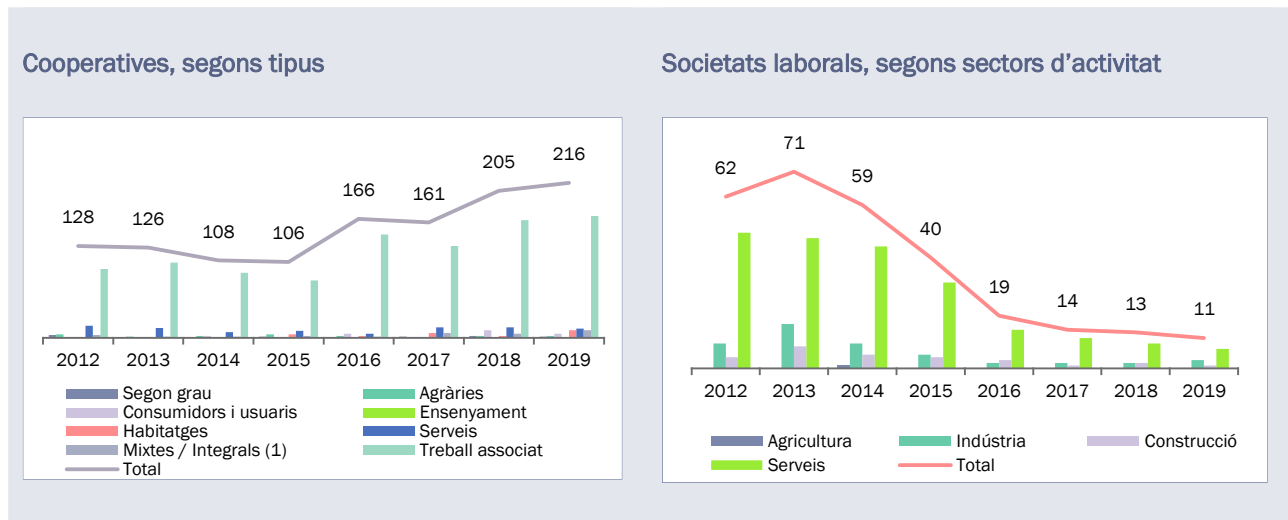
Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Malgrat la davallada de les societats (cooperatives i laborals) en alta a la Seguretat Social, durant l'any 2019 s'han inscrit 216 noves cooperatives al Registre i 11 societats laborals. Tres de cada quatre noves cooperatives inscrites són de treball associat, proporció que no presenta variacions respecte d'anys anteriors. Ara bé, tot i que el gràfic següent no permet apreciar-ho amb detall, cal destacar la constitució de tretze noves cooperatives de serveis i onze d'habitatge i onze de mixtes. Pel que fa a les societats laborals, el segon gràfic reflecteix com cada any s'inscriuen menys societats laborals, dedicant-se més de la

meitat de les creades (7 d'11) al sector serveis. Per a més informació, vegeu la taula que acompanya el gràfic I.5.G3.

GRÀFIC I.5.G3 Evolució de les societats inscrites, segons data de constitució. Catalunya, 2012-2019

Unitats: nombres absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

5.2. INDICADORS ECONÒMICS

Població ocupada

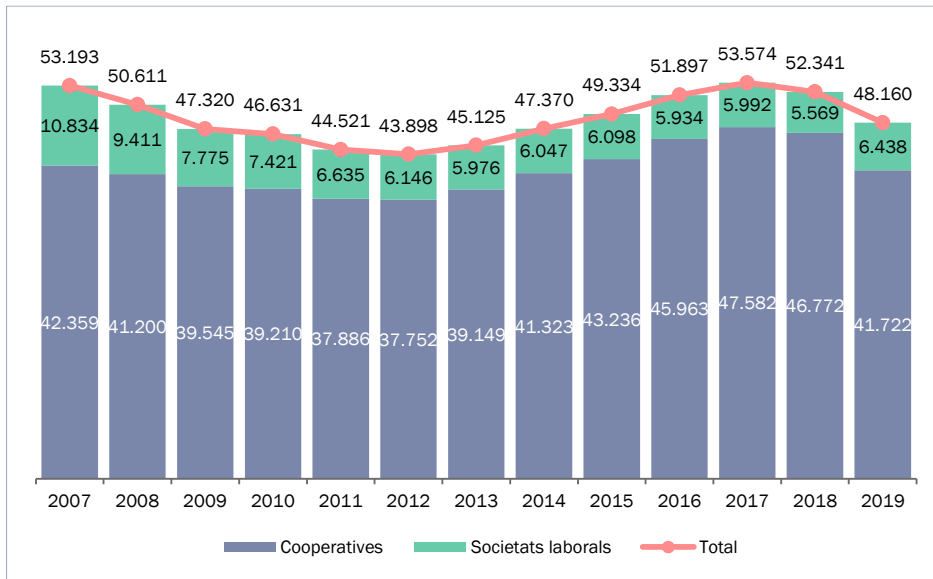
Davalla el 10,8% la població ocupada en les cooperatives i creix el 15,6% en les societats laborals...

Tal com reflecteix el gràfic següent, l'any 2019 torna a davallar la població ocupada en cooperatives i societats laborals: el 8,0%. A diferència d'anys anteriors però, la reducció només té lloc en la població ocupada en cooperatives (el 10,8% menys, 5.050 persones en termes absoluts) i no en societats laborals (on creix el 15,6%, amb 869 persones més ocupades). Aquesta davallada generalitzada combinada amb l'increment de la població ocupada a Catalunya, comporta una pèrdua del pes de les persones que treballen en l'economia social sobre el total de població: passa de l'1,54% a l'1,38%.

... si bé la davallada de l'ocupació en les cooperatives es limita a les persones que cotitzen al RETA.

La davallada de l'ocupació en les cooperatives s'explica pel règim de cotització: és a dir, es concentra en les persones que cotitzen al règim especial de treballadors autònoms (RETA; el 44,2% menys que el 2018), mentre que les que cotitzen al règim general (RG) creixen l'1,9%.

GRÀFIC I.5.G4 Persones afiliades a la Seguretat Social que treballen en cooperatives i societats laborals. Catalunya, 2007-2019

Unitats: nombres absoluts.

Nota: dades a IV trimestre.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri de Treball i Economia Social.

Les persones que treballen en cooperatives del sector industrial i cotitzen al RETA suposen el 94,9% del descens de l'ocupació.

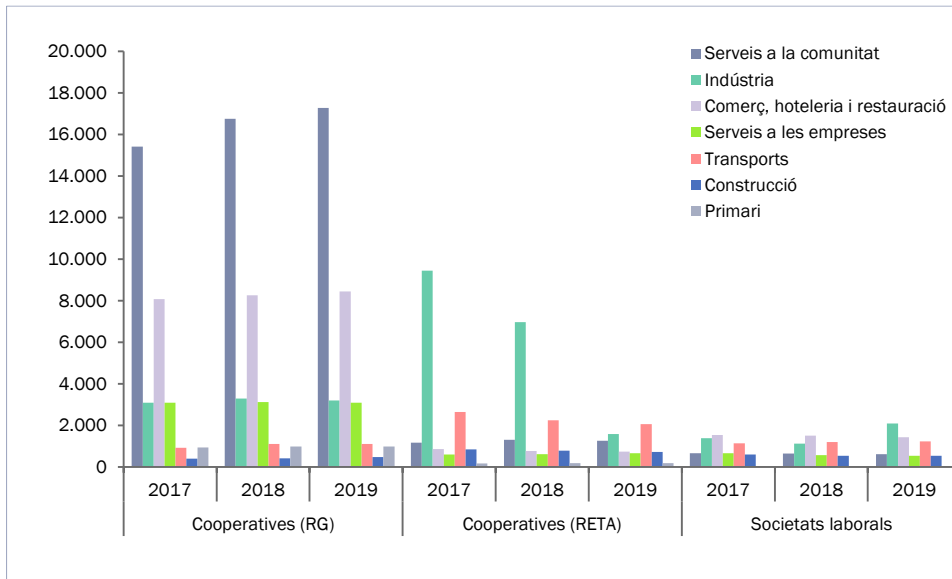
Desagregant una mica més les dades: l'anàlisi per branques d'activitat de l'afiliació al RETA permet concloure que el comportament de la indústria explica la davallada: hi cotitzen el 77,4% menys de persones que el 2018, 5.395 en termes absoluts. Aquesta xifra representa el 94,9% del total de persones que han deixat de cotitzar al RETA (5.683). Si s'hi suma la davallada registrada el 2018 respecte de l'any anterior, quan 2.466 persones van deixar de cotitzar al RETA, podem afirmar que en dos anys, 7.861 persones que treballaven al sector industrial han deixat de cotitzar en aquest règim.

Tal com s'ha comentat en l'apartat anterior i ja es va considerar en l'edició anterior d'aquesta Memòria, el comportament de l'afiliació al RETA del sector industrial que treballa en cooperatives ve en gran mesura explicat pel procés de regularització que ha dut a terme la Inspecció de Treball i Seguretat Social davant d'usos instrumentals de la forma cooperativa.¹⁰²

D'altra banda, cal tenir en compte que les persones que treballen en cooperatives en el sector industrial i cotitzen al règim general també davallen però amb menor intensitat (el 2,6%, que suposa 86 persones menys). En canvi, les que treballen al mateix sector en societats laborals registren un increment significatiu: del 85,9%, que en termes absoluts suposa 965 persones. Per a un major detall de les dades, vegeu la taula que acompanya el gràfic següent a l'annex (gràfic I.5.G5).

¹⁰² Per a un major detall d'aquest fenomen vegeu l'*Informe sobre el treball autònom col·lectiu* elaborat pel CTESC i aprovat el 2019.

GRÀFIC I.5.G5 Persones que treballen en cooperatives i societats laborals, per règim d'afiliació i branca d'activitat. Catalunya, 2017-2019

Unitats: nombres absoluts.

Primari: Agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca (Epígraf A, CNAE 2009).

Indústria: Indústries extractives, manufactureres, producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua (Epígrafs B, C, D i E, CNAE 2009).

Construcció: Epígraf F, CNAE 2009.

Comerç, hoteleria i restauració: Epígrafs G i I, CNAE 2009.

Transport: Transport, emmagatzematge i comunicacions (Epígrafs H i J, CNAE 2009).

Serveis a les empreses i personals: Intermediació financera, activitats immobiliàries, activitats professionals i serveis auxiliars (Epígrafs K, L, M, N i O, CNAE 2009).

Serveis a la comunitat: Educació i activitats sanitàries, socials, activitats culturals i altres serveis (Epígrafs P, Q, R i S, CNAE 2009).

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri de Treball i Economia Social.

Com ja s'ha comentat, les persones que treballen en cooperatives i cotitzen al règim general augmenten l'1,9%, un increment que és més intens en els serveis a la comunitat (del 3,2%, amb 530 persones) i en el comerç, hoteleria i restauració (on l'ocupació creix el 2,2%, amb 181 persones més). Entre les persones ocupades en societats laborals destaca l'increment de la població en el sector de la indústria, així com la davallada del 5,6% en el comerç, hoteleria i restauració. Per a més detall de les dades, vegeu les taules I.5.A.T6 i I.5.A.T7 de l'annex.

Pel que fa a la distribució interna de l'ocupació per tipus de societat i règim de cotització, el principal canvi deriva del comportament de l'ocupació a la indústria: les persones que treballaven en cooperatives i cotitzaven al RETA han passat de ser la meitat de l'ocupació d'aquell sector (el 54,2%) a una cinquena part (el 21,9%). Vegeu els gràfics I.5.A.G1 de l'annex.

En l'àmbit estatal es dona el mateix patró: davalla l'ocupació en cooperatives i societats laborals, si bé entre les cooperatives la davallada es redueix a l'afiliació al RETA.

En l'àmbit estatal la població ocupada en l'economia social davalla el 2,8% i per tant, davalla el seu pes en l'ocupació total (passa de representar l'1,97% a l'1,88%). En concret, en les cooperatives davalla el 2,7% i en les societats laborals, el 3,0%. Pel que fa a l'ocupació en les cooperatives, es dona la mateixa situació que a Catalunya: les persones afiliades al règim general creixen (l'1,1%), mentre les que estan afiliades al RETA davallen (el 14,0%).

Aragó i la Comunitat Valenciana presenten un patró pràcticament idèntic a Catalunya.

Aquest patró es reproduïx en moltes comunitats autònomes, com ara l'Aragó, on l'afiliació al RETA davalla el 59,1% (amb 2.347 persones menys) mentre que la del règim general creix el 4,7% (242 persones

en termes absoluts). La mateixa situació es dona a la Comunitat Valenciana, a una certa distància: l'afiliació al RETA davalla el 13,4% (1.159 persones menys) i es manté al règim general (creix el 0,7%). En ambdós comunitats, l'afiliació al RETA a la branca de la indústria davalla amb més intensitat que en termes generals: el 79,5% a l'Aragó (en contraposició al 59,1%) i el 56,1% a la Comunitat Valenciana (en contraposició al 13,4%). Amb tot, Catalunya és la comunitat autònoma amb una davallada de l'afiliació al RETA més intensa en termes absoluts.

En canvi, Andalusia registra variacions positives tant en l'ocupació que cotitza al règim general com al RETA (2,6% i 3,3%, respectivament. Vegeu la taula I.5.A.T8 de l'annex.

El comportament de l'ocupació és coherent amb el del nombre de societats a l'alta, comentat a l'apartat anterior, on s'ha ressaltat que justament Aragó i la Comunitat Valenciana són les comunitats que han perdut més cooperatives actives. Andalusia, al contrari, n'ha guanyat i, paral·lelament, hi creix l'ocupació.

L'ocupació en les societats laborals a Catalunya divergeix de la tendència general a l'Estat.

Pel que fa a les societats laborals, cal destacar que Catalunya divergeix de la tendència general: mentre l'ocupació en aquestes societats davalla en el conjunt de l'Estat (el 3,0%) i en la resta de comunitats autònomes, a Catalunya creix, com ja s'ha comentat (el 15,6%). Destaca la davallada que registra el País Basc (amb 413 persones menys, el 5,8%) i Andalusia (amb 392 persones menys, el 3,1%). Vegeu la taula I.5.A.T9 de l'annex.

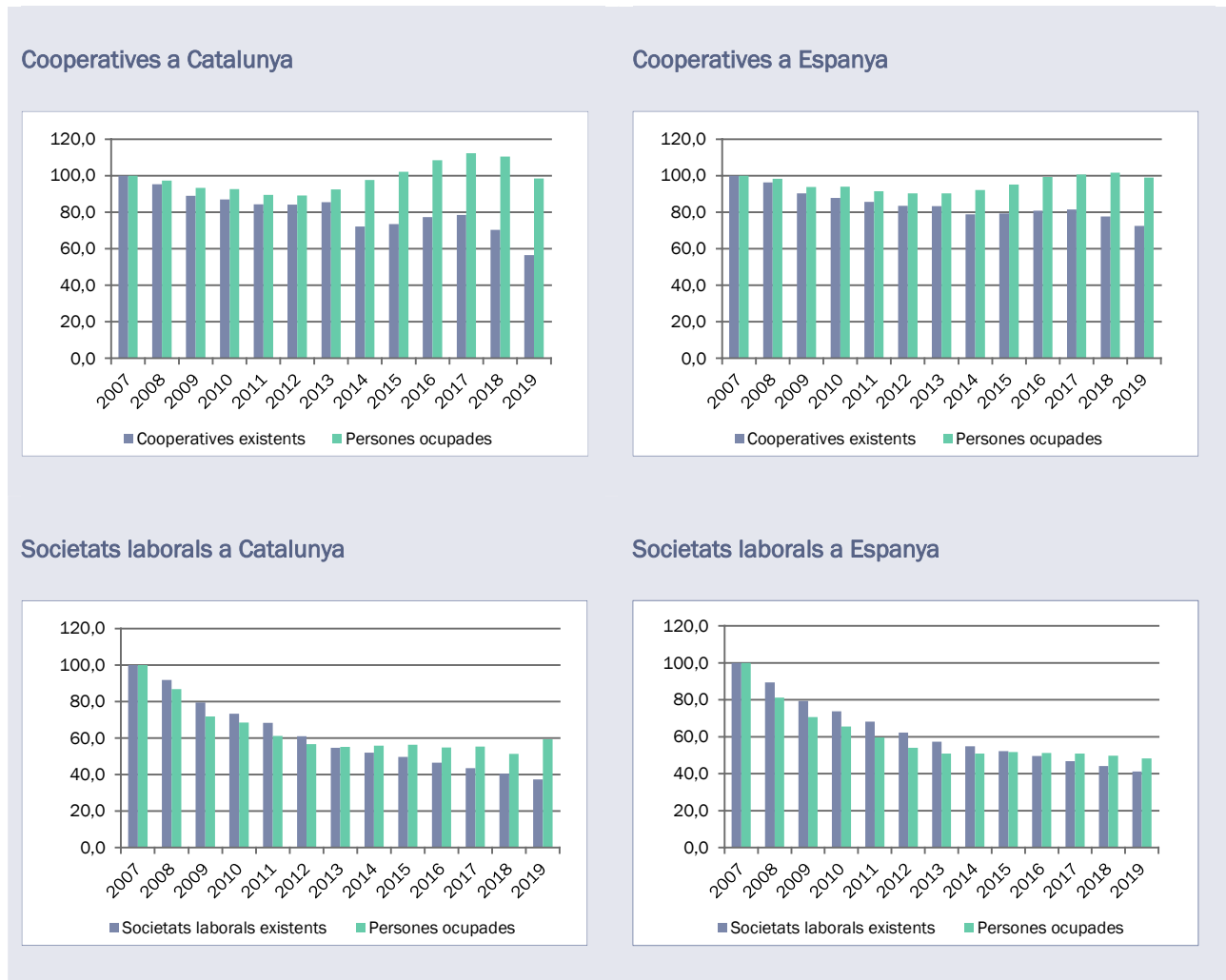
Es reforça la tendència a un increment de la dimensió mitjana de les cooperatives i les societats laborals en termes d'ocupació.

El gràfic múltiple següent combina la informació relativa a l'evolució del nombre de societats actives i l'ocupació, prenent com a base l'any 2007. Pel que fa a Catalunya, per primer cop en quatre anys, l'ocupació en les cooperatives és lleugerament inferior a la de l'any 2007. El gràfic mostra també la reducció per segon any consecutiu del nombre de societats, que respecte de les existents el 2007 són gairebé la meitat (el 56,5%). Per tant, es manté la tendència descrita en anys anteriors: incrementa la dimensió mitjana de les cooperatives en termes d'ocupació.

En l'àmbit estatal es dona la mateixa situació: davalla lleugerament l'ocupació (i representa el 98,9% de la registrada el 2007) i davalla el nombre de societats, si bé en menor intensitat, atès que les existents el 2019 són el 72,5% de les que hi havia el 2007.

Aquesta dimensió més gran en termes d'ocupació també es dona en les societats laborals, en l'àmbit català i estatal, si bé en el català amb més intensitat, a causa del creixement que ha experimentat l'ocupació en les societats laborals i que ja s'ha comentat anteriorment.

GRÀFIC I.5.G6 Evolució del nombre de societats i de persones que hi estan ocupades, per tipus de societat. Espanya i Catalunya, 2007-2019

Unitats: percentatges.

Nota: la variació del nombre de societats i de persones ocupades està calculada prenent com a base l'any 2007. Dades a IV trimestre.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri de Treball i Economia Social.

Creix l'ocupació en els centres especials de treball i en les empreses d'inserció.

L'ocupació en els centres especials de treball creix el 2,4%, en passar de 16.333 persones a 16.718. La radiografia de la població ocupada és similar a la de l'any anterior: hi ha més homes que dones (62,2% vs. 37,8%) i més de la meitat tenen més de 45 anys (el 53,5%), si bé aquest darrer percentatge creix (l'any 2017 era del 50,3%) i alhora creix el pes dels menors de 30 anys (passa del 12,2% al 13,2% entre el 2017 i el 2019).

Pel que fa a l'ocupació en les empreses d'inserció, les dades provenen del balanç social corresponent a l'any 2018 i publicat pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.¹⁰³ Segons aquestes dades, l'any 2018 (últim amb informació disponible) malgrat mantenir pràcticament el mateix nombre d'empreses d'inserció inscrites al registre, el nombre de persones contractades per elles s'ha incrementat en l'11,9%, en passar de 3.167 a 3.544 persones. S'apunta com a possible explicació d'aquest increment

¹⁰³ Vegeu: *Balanç de les empreses d'inserció 2018*. Barcelona: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Consulta a https://treball.gencat.cat/web/.content/25_treball_en_la_diversitat/insercio_laboral_empreses/documents/balanc-El-2006-2018.pdf.

que les mateixes empreses contracten més persones i aquestes cada cop en major proporció són persones treballadores en procés d'inserció.

En general, hi ha més homes que dones (54,5% vs. 45,5%) i les persones immigrants en situació d'exclusió són el col·lectiu majoritari objecte de contractació. Representen el 23,7% del total, seguits de les persones aturades majors de 45 anys, que representen el 19,5%. Les persones destinatàries de la renda mínima d'inserció o la renda garantida de ciutadania ocupen el quart lloc, amb el 9,0%.

Progressiva consolidació d'algun canvi en el perfil de les persones ocupades en l'economia social.

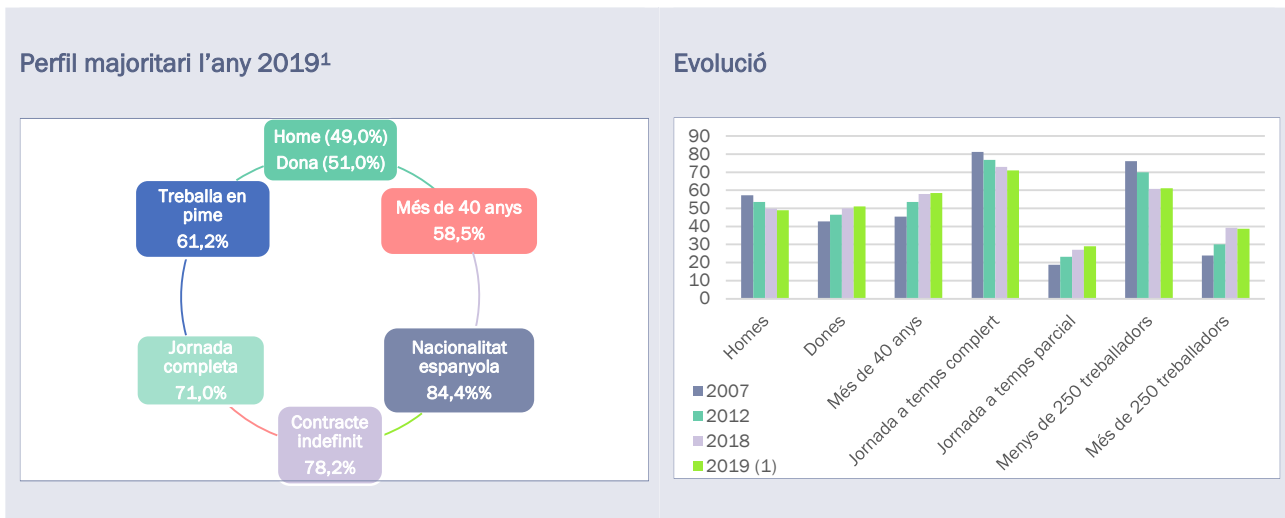
Per últim, les dades del Ministeri de Treball i Economia Social permeten traçar el perfil de les persones ocupades en societats cooperatives i laborals, un perfil que es manté estable al llarg dels anys si bé hi ha alguns canvis que es consoliden progressivament. Cal tenir en compte però, que en el moment de redacció d'aquest apartat únicament s'han fet públiques les dades del primer trimestre de l'any 2019, per la qual cosa cal ser curosos en comparar-les amb les d'anys anteriors.

Malgrat això, es mantenen les característiques generals de l'ocupació en l'economia social ja apuntades: la presència paritària d'homes i dones (49,0% vs. 51,0%), un major pes de persones amb més de 40 anys, de nacionalitat espanyola, amb contracte indefinit i a jornada completa i ocupats en una empresa amb menys de 250 treballadors.

Malgrat aquesta estabilitat, l'evolució d'algunes variables sembla consolidar-se en el temps, fet que pot arribar a comportar un canvi de tendència, com el que ha tingut lloc en el cas del pes de les dones i dels majors de 40 anys. Així, tal com es pot comprovar en el segon dels gràfics següents, l'ocupació en l'economia social tendeix a envellir: aquest col·lectiu ha passat de ser el 45,5% l'any 2007 al 58,5% el primer trimestre de l'any 2019. Igualment, la jornada a temps complet perd importància relativa (passa del 81,2% al 71,0% el mateix període), si bé continua sent majoritària. En el cas de les persones que treballen en empreses amb menys de 250 treballadors (pimes), la situació és la mateixa: continuen sent la majoria, però perden importància relativa (passen de representar el 76,1% al 61,2%).

Amb tot, aquesta situació no impedeix afirmar que es poden identificar alguns indicadors de qualitat de l'ocupació en aquestes societats, com ara una presència paritària per sexes i una major estabilitat (aproximada per una temporalitat menor i una antiguitat més alta), en comparació amb el mercat de treball general (vegeu la taula I.5.A.T10 de l'annex).

GRÀFIC I.5.G7 Perfil majoritari de les persones ocupades en l'economia social. Catalunya, 2007- 2019

(1) Unitats: percentatges.

(2) Dades a I trimestre del 2019.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri de Treball i Economia Social.

Aquest aspecte positiu en termes socials conviu amb una aportació positiva de les empreses del sector en termes d'ocupació, superiors al seu pes sobre el total de l'empresa a Catalunya. És a dir, i a partir de les dades analitzades en aquest apartat, mentre que el pes de les cooperatives i les societats laborals és el 0,6% del total de les empreses actives a Catalunya, l'ocupació que generen representa l'1,38% del total.